

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Teja Jurič

**Sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v
socialnem delu**

Magistrsko delo

Ljubljana 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Teja Jurič

**Sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v
socialnem delu**

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana 2020

ZAHVALA

Hvala družini, da ste ves čas verjeli vame, me spodbujali in podpirali na moji poti.

Hvala fantu Aljažu in prijateljem, da ste mi bili vedno v oporo in skrbeli za to, da sem čim več prostega časa izkoristila za pisanje magistrske naloge. Brez vaše podpore in motivacije to delo zagotovo ne bi tako hitro nastalo.

Hvala tudi vsem mojim trenerjem in vsem »konjeniškim« prijateljem, ki ste me vpeljali v konjeniški svet, v katerega sem se zaljubila.

Iskrena hvala spoštovani mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc za strokovno svetovanje, potrpežljivost in vso pomoč ter spodbudo pri nastajanju magistrskega dela.

S konjem ne dobiš samo čudovite živali, ampak tudi pristno bližino in pozornost čudovitega prijatelja.

Bertrand Leclair

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Teja Jurič

Naslov naloge: Sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Kraj: Ljubljana

Leto: 2020

Število strani: 125 **Število prilog:** 4 **Število virov:** 50

V magistrskem delu me je zanimalo, na kakšen način lahko povežemo socialno delo in terapijo s pomočjo konja (TPK). Zanimalo me je, kakšen je način dela izvajalcev TPK, s kakšnimi izzivi se soočajo pri svojem delu, katere morebitne spremembe pri uporabnikih opažajo njihovi starši in izvajalci TPK, kakšne so slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK in kakšni so predlogi izvajalcev TPK in staršev uporabnikov za izboljšanje programov. V teoretičnem delu najprej predstavim socialno delo, izvirni delovni projekt pomoči in terapije s pomočjo konja. Pozornost namenim tudi terapevtskemu timu, zagotavljanju varnosti pri TPK in pozitivnim učinkom TPK. Na koncu teoretičnega dela socialno delo povežem s terapijami s pomočjo konja in predstavim situacijo v Sloveniji in v tujini.

V empiričnem delu so predstavljeni rezultati raziskave, v kateri je sodelovalo pet terapevtk s pomočjo konja in pet staršev uporabnikov, ki se udeležujejo TPK. V razpravi poskušam pridobljene rezultate raziskave povezati s stroko socialnega dela, na koncu naloge pa sem oblikovala tudi poskusno teorijo za sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči.

S svojo raziskavo sem prišla do zaključka, da je izvajanje terapij s pomočjo konja posebno in edinstveno delo, za katero potrebujemo posebno znanje. Konj je zaradi svoje narave, svojih sposobnosti in lastnosti odlična izbira za terapijo, je naš partner in sodelavec in nam pomaga, da lažje vzpostavimo odnos z uporabnikom. Terapija s pomočjo konja ima ogromno pozitivnih učinkov na uporabnike. Glavna slabost terapije so finančni stroški obiskovanja terapij, zaradi česar je terapija še vedno za marsikoga nedostopna, in slaba razvitost sistema terapij s pomočjo konja v Sloveniji, posledica česar je tudi slabo medsebojno povezovanje terapevtov, pomanjkanje izobraževanj in podpore.

Nekaj možnosti izboljšav, ki jih predlagam v svoji nalogi, so uvedba supervizij in intervizij za terapevte, vzpostavitev medsebojnega povezovanja terapevtov in ostalih strokovnjakov, raziskovanje možnosti kritja stroškov TPK, podpiranje nadaljnjega raziskovanja v smeri sodelovanja konja v socialnem delu, preverjanje poskusne teorije o sodelovanju konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu v praksi in vključitev socialnega dela s konjem v študijski proces na Fakulteti za socialno delo.

Ključne besede: socialno delo, izvirni delovni projekti pomoči, konji, terapije s pomočjo konja, aktivnosti s pomočjo konja, sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči.

Title: Equine collaboration in individual working projects of help in social work

In the thesis, I was interested in how to connect social work and equine-assisted therapy (EAT). Moreover, I was interested in the way EAT providers work, the challenges they face in their work, possible changes in EAT users that are noticed by their parents and EAT providers, the weaknesses or shortcomings of EAT, and the suggestions of EAT providers and users' parents for program improvements. In the theoretical part, social work, individual working projects of help, and equine-assisted therapy are presented. I also pay attention to the therapeutic team, ensuring safety in EAT, and the positive effects of EAT. At the end of the theoretical part, I connect social work with equine-assisted therapies and present the situation in Slovenia and abroad.

The empirical part presents the results of a study in which five EAT therapists and five parents of EAT users participated. In the discussion, I try to connect the research results and the social work profession. Lastly, at the end of the thesis, an experimental theory for the equine collaboration in individual working projects of help is formulated.

Through my research, I concluded that equine-assisted therapy is a special and unique job that requires special knowledge. Due to its nature, abilities, and characteristics, the horse is an excellent choice for therapy, it is our partner and collaborator and helps us establish a relationship with the user easily. Equine-assisted therapy has tremendous positive effects on users. The main disadvantages of therapy are the financial costs of therapies, due to which the therapy is still inaccessible to many, and the poor development of the equine-assisted therapy system in Slovenia, resulting in the poor interconnection of therapists, lack of education and support.

In the thesis the improvements are proposed, namely the introduction of supervisions and interventions for therapists, the establishment of the interconnection of therapists and other professionals, exploring the possibility of covering EAT costs, supporting further research towards equine-assisted therapy in social work, testing the experimental theory of equine collaboration in individual working projects of help in social work in practice, and introduction of equine-assisted social work in the study process at the Faculty of Social Work.

Keywords: social work, individual working projects of help, horses, equine-assisted therapy, equine-assisted activities, equine collaboration in individual working projects of help.

KAZALO VSEBINE

1	PREGLED PROBLEMATIKE	1
1.1	Socialno delo in izvirni delovni projekt pomoči.....	1
1.2	Terapija s pomočjo konja.....	3
1.2.1	Hipoterapija	4
1.2.2	Specialna in socialnopedagoška obravnava.....	4
1.2.3	Psihoterapija s pomočjo konja	5
1.2.4	Indikacije in kontraindikacije za terapije s pomočjo konja	5
1.3	Aktivnosti s pomočjo konja	6
1.3.1	Športno jahanje za osebe s posebnimi potrebami (APK)	7
1.3.2	Psihosocialne in pedagoške aktivnosti s pomočjo konja	7
1.4	Zakaj ravno konj?	8
1.5	Terapevt in terapevtski tim	9
1.5.1	Načela delovanja terapevtskega tima	9
1.5.2	Terapevtski konj	10
1.6	Zagotavljanje varnosti pri terapiji s pomočjo konja	11
1.7	Pozitivni učinki programov s pomočjo konja	12
1.8	Povezava socialnega dela s terapijami s pomočjo konja	14
1.9	Socialno delo in terapija s pomočjo konja v Sloveniji.....	18
1.10	Socialno delo in terapija s pomočjo konja v tujini.....	19
2	PROBLEM.....	21
3	METODOLOGIJA.....	22
3.1	Vrsta raziskave.....	22
3.2	Merski instrumenti in viri podatkov	22
3.3	Populacija in vzorčenje	22
3.4	Zbiranje podatkov	23
3.5	Obdelava in analiza podatkov	23
4	REZULTATI.....	24
4.1	Uporabniki terapij s pomočjo konja.....	24
4.1.1	Čas obiskovanja terapij.....	24
4.1.2	Odločitev za vključitev v programe terapij s pomočjo konja.....	24
4.2	Izvajanje terapij.....	25
4.2.1	Načrt dela.....	25

4.2.2	Način dela	26
4.2.3	Metode dela, perspektive in spretnosti.....	27
4.2.4	Pred začetkom terapije	28
4.2.5	Začetek srečanja.....	28
4.2.6	Osrednji del srečanja	29
4.2.7	Zaključek srečanja.....	29
4.3	Spremembe pri uporabnikih	30
4.3.1	Čas, ko so se začele kazati prve spremembe.....	30
4.3.2	Opažene spremembe	30
4.3.3	Področje sprememb.....	31
4.4	Izzivi pri delu.....	31
4.4.1	Izzivi pri delu na sploh.....	31
4.4.2	Izzivi, povezani z delom s konjem.....	32
4.5	Mnenje o terapijah s pomočjo konja	33
4.5.1	Mnenje terapevtk o terapijah s pomočjo konja	33
4.5.2	Mnenje terapevtk o tem, da gre za sodelovanje s konjem	33
4.5.3	Mnenje terapevtk o izvajanju terapij s pomočjo konja	34
4.5.4	Mnenje staršev o terapijah s pomočjo konja	35
4.5.5	Mnenje staršev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	35
4.5.6	Mnenje staršev o izvajanju terapij s pomočjo konja	36
4.6	Slabosti terapij s pomočjo konja	37
4.7	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	38
5	RAZPRAVA.....	39
6	OBLIKOVANJE POSKUSNE TEORIJE	49
7	SKLEPI.....	55
8	PREDLOGI.....	56
9	VIRI	57
10	PRILOGE.....	62
10.1	Priloga 1: Vprašalnik.....	62
10.1.1	Vprašalnik za terapevte s pomočjo konja	62
10.1.2	Vprašalnik za starše/pomembne druge uporabnikov terapij s pomočjo konja...	62
10.2	Priloga 2: Intervjuji	63
10.2.1	Intervju A	63
10.2.2	Intervju B	65
10.2.3	Intervju C	68

10.2.4	Intervju D.....	70
10.2.5	Intervju E	72
10.2.6	Intervju F	75
10.2.7	Intervju G.....	76
10.2.8	Intervju H.....	77
10.2.9	Intervju I	78
10.2.10	Intervju J	80
10.3	Priloga 3: Odprto kodiranje	81
10.4	Priloga 4: Osno kodiranje	114

1 PREGLED PROBLEMATIKE

1.1 Socialno delo in izvirni delovni projekt pomoči

Po mednarodni definiciji je socialno delo stroka, akademska disciplina in poklic, ki stremi k socialnim spremembam. Pomaga in krepi moč ljudi pri reševanju problemov in kot stroka posreduje tam, kjer prihajajo ljudje v interakcije s svojim okoljem (Globalna definicija socialnega dela, 2020).

Še bolj kot izid je v socialnem delu pomemben proces soustvarjanja in postavljanja ciljev, ki jih dosegamo s skupnim delom, željami in trdom. Tri temeljne vrednote, ki spremljajo socialno delo, so družbena pravičnost, solidarnost in humanost (Grebenc, 2018). Socialno delo kot stroka je nastalo z namenom, da se odzove na drugačnosti, posebnosti in da tam, kjer znotraj znanega in običajnega rešitve ni mogoče najti, ustvari nove možnosti. Socialno delo pomeni sodelovanje oziroma aktivni delež vseh udeležениh v problemu (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

V socialnem delu gre torej za soustvarjanje. Poudarek je na predponi »so-«, saj jo lahko postavimo pred vsako poimenovanje dogajanja in okoliščin v procesu pomoči. Tako sta uporabnik in socialni delavec »so-govornika«, »so-delavca«, »so-ustvarjalca«, ki »so-raziskujeta« in »so-delujeta« (Čačinovič Vogrinčič, 2015). Socialna delavka je v pogovorih spoštljiva in odgovorna zaveznica ljudi. V procese vstopa osebno, zavzeto in vztraja v individualnih delovnih projektih pomoči, kjer upošteva glas vsakega udeleženeega. V procesu je usmerjena k dobrim izidom, prav tako pa podpira ljudi pri uresničevanju konkretnih korakov, kar lahko prinese želene spremembe (Mešl in Kodele, 2016).

Eden izmed pomembnejših konceptov socialnega dela je koncept delovnega odnosa, ki vključuje: »[...] dogovor o sodelovanju, instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, osebno vodenje, etiko udeležnosti, perspektivo moči, ravnanje s sedanjostjo in znanje za ravnanje« (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 52). Tega bom podrobneje opisala v nadaljevanju (*glej poglavje Metode in koncepti socialnega dela v povezavi s terapijami s pomočjo konja*). Koncept delovnega odnosa pomembno dopolnjuje koncept izvirnega delovnega projekta pomoči, saj v njem skupaj z uporabnikom, zanj in za nas napišemo proces reševanja (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005).

V socialnem delu govorimo o **projektih**, ker tečejo v času in so usmerjeni k želenim razpletom ali dobrim izidom. V projektih ob zapisu konkretnih nalog spremljamo tudi minimalne spremembe v procesu napredovanja k rešitvam in zapisujemo ugotovljene razlike. Projekti so **izvirni**, ker se vsakokrat posebej in na novo oblikujejo za vsakega posameznika, za vsako skupino udeleženih v problemu, za vsako družino, ker so soustvarjeni zanje in skupaj z njimi. Projekti so **delovni**, ker v vsakdanjem življenju in v vsakdanjem jeziku ljudi konkretizirajo dogovorjene naloge, spremembe, roke in delež posameznika skupaj z dogovorom za naslednje srečanje. Poudarek projekta je na delu, torej na aktivnostih, na sodelovanju, na nalogah, ki sledijo iz opravljenega dela v delovnem odnosu. Izvirni delovni projekt pomoči skupaj s sogovorniki soustvarimo s sporazumevanjem, dogovarjanjem in skupnim oblikovanjem rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi (prav tam).

Izvirni delovni projekt pomoči zajame delo in naloge na obeh ravneh. Gre namreč za skrbno zbiranje instrumentalnih definicij od vseh udeleženih, ki govorijo o možnih rešitvah in mobilizaciji zanje, in hkratno skrbno raziskovanje za razvidnost in ozaveščenost, za ubesedenje sprememb, ki jih družina uspe soustvariti na ravni odnosov v smeri želenih izidov (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Pomemben element projekta je določanje želenih sprememb in načrt zaključka (tj. da skupaj ubesedimo, kam hočemo priti). Da bi delo zaključili, moramo v individualnih delovnih projektih pomoči predvideti, kaj se mora spremeniti. Projekt se lahko zaključi, ko posameznik, družina ali skupina zmore sama, ko se razvije odpornost in se kompetentnost prepozna kot nova zgodba. Zaključek mora biti vedno znova ekspliciran (prav tam).

Izvirne delovne projekte pomoči torej posameznik, družina ali skupina potrebuje za to, da razstavi svoje stare probleme in sestavi novo življenje. Pri tem potrebujejo pomoč in podporo za delo na spremembah za novo življenje in krepitev želenih sprememb. Ob vsem tem pa potrebujejo tudi razvoj skupnosti, ki prav tako podpira nova življenja in so spoštljive priče novih zgodb, ki jih pišejo udeleženi (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005).

1.2 Terapija s pomočjo konja

Terapija in aktivnosti s pomočjo konja postajajo tako v okviru psihosocialne in medicinske obravnave kot tudi na pedagoškem področju vse bolj priznana in uporabljena metoda dela (Demšar Goljevšček, 2010).

Začetki razvoja terapije s pomočjo konja v Sloveniji segajo v leto 1989, ko je Društvo multiple skleroze pod vodstvom Ivanke Petrovič pričelo s terapevtskim jahanjem v Zdravilišču Topolšica, danes pa lahko terapijo s pomočjo konja zasledimo v marsikaterih zavodih, kot so na primer Zavod za usposabljanje, delo in varstvo (ZUDV) dr. Marjana Borštnarja Dornava, Center za usposabljanje, delo in varstvo (CUDV) Dolfke Boštjančič Draga, CIRIUS Kamnik, CUDV Dobrna, Zveza društev Sonček, Fundacija Nazaj na konja idr. (Demšar, 2009).

V zvezi s terminologijo na področju sodelovanja konja pri terapevtskem delu vlada precejšnja zmeda. Razlogov za to je več: nedosledno uporabljanje izrazov, pomanjkanje znanja in zagotovo tudi dejstvo, da gre še vedno za precej novo vrsto pomoči (Marinšek in Tušak, 2007). V preteklosti se je kot neposredni prevod izraza »*therapeutic riding*« oziroma »*therapeutisches Reiten*« uporabljal izraz »terapevtsko jahanje«. Kasneje je ta izraz nadomestil ustrežnejši pojem »*Equine Assisted Therapy*« oziroma »terapije s pomočjo konja«, ki zraven jahanja zajame tudi druga opravila in dogajanja ob konju, ki prav tako vodijo do pozitivnih učinkov (Demšar Goljevšček, 2010). Zadnje čase se na Mednarodni zvezi za terapevtsko jahanje F.R.D.I. (The Federation Riding for the Disabled International) pojavlja ideja, da bi se kot glavni termin uporabljal »področje aktivnosti s pomočjo konja«, ki bi obsegal tako terapijo s pomočjo konja kot tudi aktivnosti s pomočjo konja, te pa bi zajemale različne podzvrsti (prav tam).

Ko govorimo o terapiji s pomočjo konja (TPK), mislimo na zdravljenje s pomočjo konja in zdravilno terapevtsko jahanje (Marinšek in Tušak, 2007). Govorimo o metodi, kjer se konjevo gibanje izkoristi za izboljšanje otrokove drže, ravnotežja, koordinacije in celostne funkcije (Adamič Turk in Japelj, 2010). V sklopu TPK so združena štiri različna področja uporabe konja, in sicer medicina, pedagogika, psihologija in konjeniški šport; sama področja pa se med seboj prepletajo. Med TPK tako štejemo hipoterapijo, ki temelji predvsem na medicinskoterapevtskem postopku; specialnopedagoško in psihosocialno obravnavo s pomočjo konja, ki temelji na spoznanjih socialne pedagogike, pedagogike, delovne terapije in psihologije; ter psihoterapijo s pomočjo konja, ki temelji predvsem na odnosu med konjem in

otrokom ter njuni nebesedni komunikaciji. V svojem procesu zahteva TPK posebej izdelan in načrtovan program, opis izbranih postopkov, metod in pripomočkov ter vodeno evalvacijo srečanj (Demšar Goljevšček, 2010).

1.2.1 Hipoterapija

Hipoterapija je vrsta fizioterapije, kjer konj svoje gibanje v koraku prenaša na uporabnika in mu s tem sprošča telo, izboljšuje cirkulacijo krvi in krepi mišice (Marinšek in Tušek, 2007). Pri hipoterapiji gre torej za zdravljenje z jahanjem konja oziroma za »gimnastično zdravljenje s konjem na nevrofiziološki osnovi« (Petrovič, 2001, str. 53).

Cilji hipoterapije so izboljšati pacientovo gibljivost, ravnotežje, koordinacijo, držo, regulacija mišičnega tonusa itd. (Marinšek in Tušak, 2007; Demšar Goljevšček, 2010). Po navadi taka terapija traja od dvajset do trideset minut, odvisno od uporabnikove koncentracije in sposobnosti (Marinšek, 2014).

1.2.2 Specialna in socialnopedagoška obravnava

Specialnopedagoško jahanje je namenjeno različnim rizičnim skupinam oseb. Program se popolnoma prilagodi vsakemu posamezniku glede na njegove sposobnosti, potrebe, posebnosti, primanjkljaje in dotedanje obravnave (Marinšek in Tušak, 2007). Pri specialnopedagoškem jahanju gre za prepletanje vzgojnih vsebin in konjeniškega športa. Posamezniki v sklopu tega opazujejo konjevo naravo, ga negujejo in zanj skrbijo, konja vodijo, z njim hodijo na sprehode, se igrajo vzgojne in socialne igre, ter se povezujejo znotraj skupine ali s terapevtskim timom. Jahači prav tako tudi ustvarjajo in jahajo (Globočnik, 2001).

Avtorja Žgur in Poženel (2018) poimenujeta specialnopedagoško jahanje tudi voltižiranje in poudarita, da ta zvrst terapevtskega dela s konjem predstavlja najširšo vrsto dela, ki v svojem procesu vključuje različne strokovnjake: psihologe, pedagoge, specialne in rehabilitacijske pedagoge, delovne terapevte in logopede, ki so opravili dodatno izobraževanje na področju terapij s pomočjo konja.

Večino uporabnikov teh obravnav predstavljajo otroci s hiperkinetično motnjo, osebe z motnjo v duševnem zdravju, otroci in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti, otroci s specifičnimi učnimi težavami, ovirane osebe, ljudje z diagnozo avtizma, osebe, odvisne od raznih substanc in drugi. Uporabnikom se v sklopu procesa dela pomaga pri krepitvi občutka

samozavesti, pri premagovanju strahov, pri izgradnji odgovornosti in samozaupanju v lastne zmogljivosti (Demšar Goljevšček, 2010). Zelo pomembno je, da konj in jahač postaneta partnerja, kar jahaču omogoča napredovanje tako na čustvenem kot tudi na socialnem področju (Gäng, 2016). Konj je namreč jahaču močan motivator (Globočnik, 2001).

1.2.3 Psihoterapija s pomočjo konja

Pri tej vrsti terapij s pomočjo konja gre v osnovi za navadno psihoterapijo, ki pa vključuje konja. Psihoterapijo s pomočjo konja vodijo strokovnjaki s področja duševnega zdravja, ki so hkrati usposobljeni za delo s konjem. Pri delu z osebo in konjem nastopi konj kot posrednik med uporabnikom in terapevtom, terapevt le opazuje odnos oziroma dogajanje in reakcije, ki izražajo neka nezavedna notranja stanja osebe (Pušavec, 2016). Psihoterapija je lahko individualna, samostojna ali skupinska (Marinšek, 2014).

Terapevt tako usmerja odnos, da lahko uporabnik prepozna svoje in konjeve reakcije, razume vzroke in rešuje notranje konflikte. Primerna je za osebe, ki imajo diagnosticirano depresivno, bipolarno ali anksiozno motnjo, osebe z diagnozo nevroze ali psihoze in osebe z diagnosticiranimi fobijami ali posttravmatskim sindromom (Demšar Goljevšček, 2010). Terapija je primerna tudi za osebe, ki si želijo bolje spoznati sebe, imajo nizko samopodobo, težave pri socialnih stikih ali želijo kaj spremeniti na bolje (Marinšek, 2014). Cilji psihoterapije so premagovanje strahov, povečevanje občutkov varnosti, sprejetosti in socialne vključenosti, spoznavanje lastne osebnosti ipd. (Demšar Goljevšček, 2010).

1.2.4 Indikacije in kontraindikacije za terapije s pomočjo konja

Terapija s pomočjo konja je pri nekaterih bolezenskih stanjih zelo učinkovita in udeležnim omogoča velik napredek, pri nekaterih bolezenskih stanjih pa zaradi prevelike možnosti poškodb udeleženca terapije s pomočjo konja celo odsvetujejo (Tušak in Tušak, 2002).

Med bolezenska stanja, kjer je terapija s pomočjo konjev učinkovita, spadajo (prav tam):

- multipla skleroza,
- parkinsonizem,
- invalidnost,
- hemiplegija, diplegija, hemipareza,
- cerebralna paraliza,

- poškodbe živčnega sistema,
- odvisnost,
- obolelost srca in ožilja,
- depresivnost,
- vedenjske motnje,
- avtizem,
- učne težave,
- fobije,
- slepota,
- osebnostne motnje,
- psihosomatika,
- Downov sindrom (prav tam).

V primeru spodaj naštetih bolezenskih stanj pa terapije s pomočjo konja odsvetujejo:

- težja osteoporoza,
- patološke spremembe hrbtenice,
- odprte rane,
- patološke frakture,
- hemofilija,
- težave v kolkih,
- epilepsija,
- akutno stanje bolezni,
- močan strah pred konjem,
- vnetje ven,
- cerebrovaskularne motnje zaradi angioma ali anevrizme,
- ostala obolenja, kot so npr. gripa, vnetje ledvic ali mehurja.

1.3 Aktivnosti s pomočjo konja

Aktivnosti s pomočjo konja (APK) so v primerjavi s TPK veliko bolj spontane in manj formalizirane. V samem procesu APK nimamo specifičnih ciljev, saj so le-ti bolj splošne narave, kot so na primer druženje, ugodje, sprostitvev, razvedrilo idr. Med APK štejemo športno rekreativno jahanje za osebe s posebnimi potrebami in psihosocialne in pedagoške aktivnosti s pomočjo konja. APK lahko vodi posameznik, ki je ustrezno dodatno usposobljen (Demšar

Goljevšček, 2010). APK lahko drugače poimenujemo tudi kot otrokovo aktivnost, ki je s konjem spodbujena na način, ki je najbolj sproščen, naraven in hkrati tudi terapevtsko voden in nadzorovan (Žgur in Poženel, 2018).

1.3.1 Športno jahanje za osebe s posebnimi potrebami (APK)

Pri športnem jahanju za osebe s posebnimi potrebami se jahač uči klasičnih jahalnih veščin. Gre za terapevtsko jahanje, ki zajema preskakovanje ovir, voltižiranje in dresurno jahanje (Demšar Goljevšček, 2010). Pri tem se uči uporabe dejstev (uporaba teže, nog in vajeti), pravilnega seda in izvedbe določenih dresurnih elementov, kot so diagonale, mali in veliki krogi, serpentine, prehodi med posameznimi hodi ipd. (Donner in Specht, 1995). Ob učenju jahanja se razvija usklajenost med jahačem in konjem, kar vodi k vedno večji osebni samostojnosti in k občutkom sreče (CIRIUS Kamnik, 2014).

Športno jahanje za osebe s posebnimi potrebami vodi trener oziroma učitelj jahanja, ki ima opravljeno dodatno usposabljanje za delo z osebami s posebnimi potrebami. Najpomembneje pri športnem jahanju je predvsem aktivno preživljanje prostega časa in sprostitev uporabnika s posebnimi potrebami (Demšar Goljevšček, 2010).

Cilji športnega jahanja za osebe s posebnimi potrebami so predvsem učenje jahalnih veščin, urjenje v odločnosti in potrpežljivosti, samodisciplina, razvijanje športnega duha in tekmovalnosti ter razvijanje prijateljstva (CIRIUS Kamnik, 2014).

1.3.2 Psihosocialne in pedagoške aktivnosti s pomočjo konja

Psihosocialne in pedagoške aktivnosti s pomočjo konja so sicer najbolj razširjene aktivnosti, ki se izvajajo ob konju, vendar so hkrati tudi najmanj raziskane (medsebojne interakcije med konjem in uporabnikom se namreč dogajajo ves čas, tudi, ko te niso načrtovane). Pomembno je, da se ob izvajanju aktivnosti, s pomočjo osebe, ki aktivnosti vodi, interpretira vedenje konja. S tem uporabniki bolje razumejo tudi svoje vedenje in lahko to razumevanje uporabijo kot učno situacijo. Izvajalec aktivnosti mora imeti za to posebna znanja (Demšar Goljevšček, 2010).

1.4 Zakaj ravno konj?

Konj spada med najbolj skladne živali, saj je skladno tako njegovo telo kot tudi duša. Ima odličen voh, vid in sluh, prav tako je enkraten tudi njegov spomin. Konj ima sposobnost za domači prostor in lahko občuti naše želje, strahove in dvome (Marinšek, 2014).

Prav konj je tisti, ki ima sposobnost pomagati terapevtu pri grajenju zaupnih odnosov z otroki in mladostniki (Marinšek in Tušak, 2007). Konjeve značilnosti so nam lahko v življenju namreč v veliko pomoč. Konji so potrpežljivi učitelji, ki ne obsojajo, temveč odpuščajo napake. Učijo nas jasnih mej in pravil in kako biti prisotni v trenutku tukaj in zdaj. Konji so kot ogledala, saj imajo sposobnost zrcaljenja naših misli, počutja in vedenja. Zrcalijo tudi tisto, česar se sami ne zavedamo. S tem nas učijo pristnosti, saj od nas zahtevajo, da mora biti to, kar sporočamo, v skladu s tem, kar čutimo. Prav zato, ker so otroci in mladostniki ob konjih takšni, kot so, in ker so kot takšni tudi sprejeti, se lahko otroci in mladostniki lažje odprejo in spregovorijo (MKZ Rakitna, b.d., Moorman, 2013, Bojc, 2019).

Prisotnost konja vpliva tudi na počutje in zdravje človeka, saj znižuje psihološke (npr. stres, anksioznost) in fiziološke odzive (npr. srčni utrip, krvni pritisk). Konj namreč s svojim nekoliko počasnejšim dihanjem in višjo telesno temperaturo človeka pomirja (Marinšek, 2014).

Konj v terapijah pogosto prevzame vlogo motivatorja, saj so udeleženci terapij po navadi zelo motivirani za delo s konji. Konjeva moč in veličina jim vzbujata strahospoštovanje, predstavljata izziv in ustvarjata okoliščine za razvijanje zaupanja in posledično premagovanje strahu. Konji v udeležencih prav tako uspejo vzbuditi močna čustva in občutke. Vse to pripomore k večjemu zaupanju strokovnjaku in k hitrejši vzpostavitvi samega odnosa (Bojc, 2019).

Jahanje, simpatija do konj, skrb za konja in že sam stik dajejo udeležnim občutek ugodja in zadovoljstva in doživljanje veselja, kot motivacija za naprej pa služi tudi duševna in telesna sprostitev ob uspešnem premagovanju telesnih naporov. Konj udeležnim zagotavlja občutek bližine, varnosti in čustvene naklonjenosti, kar še posebej prispeva k večji želji po nadaljnjem sodelovanju in k boljši komunikaciji oseb v samem procesu pomoči (prav tam).

Čeprav se v literaturi redko omenja, se je potrebno zavedati tudi etičnosti vključevanja konj v terapije. Pomembno se je zavedati, da je dobrobit konjev na prvem mestu in da s svojim odnosom do konja, ki je udeležen v terapevtskem procesu, drugim udeležnim kažemo, kakšni

odnosi so primerni. Prav zato moramo še posebej paziti, da se lahko konj v procesih svobodno izraža, giblje in je enakovreden sodelavec (prav tam).

Konj, ki je vključen v terapijo, tako ni le sredstvo in pripomoček, temveč naš enakopravni sodelavec, ki v terapevtske procese prinaša veliko dobrega. Tako kot v odnosih z ljudmi je tudi v naših odnosih s sodelavci – konji – pomemben odnos, ki temelji na ljubezni, zaupanju in spoštovanju.

1.5 Terapevt in terapevtski tim

TPK morajo izvajati terapevti ustrezne stroke, ki so ob svoji stroki tudi ustrezno usposobljeni za izvajanje terapij (Demšar, 2009). Terapevti so strokovni delavci s področja zdravstva, šolstva ali socialne varnosti in imajo zaključeno šesto ali sedmo stopnjo študija. Pred pričetkom izvajanja terapij se morajo udeležiti 18-mesečnega izobraževalnega programa »Terapevt za izvajanje terapevtskih obravnav s pomočjo konja«, ki ga v Sloveniji organizira Zavod Nazaj na konja v Starošincih (Nazaj na konja, b.d.). Terapevt se mora dodatno izobraževati, saj mora znati jahati, dobro ravnati s konjem, si pridobiti njegovo zaupanje in najpomembneje – opazovati uporabnika in njegovo gibanje (Adamič Turk in Japelj, 2010).

Celotno terapijo usmerja terapevt, ki obenem daje navodila preostalemu terapevtskemu timu (Horvat, 2014). Le-tega ne predstavljata le uporabnik in konj, temveč je v sam proces in terapevtski tim vključenih več oseb. Med njimi so lahko: vodnik konja, pomočnik terapevta, konj, zdravnik, terapevt in seveda tudi uporabnik, kateremu je TPK namenjena (Adamič Turk in Japelj, 2010).

1.5.1 Načela delovanja terapevtskega tima

Med načela uspešnega delovanja terapevtskega tima spada ustrezna usposobljenost vseh članov. Člani se morajo medsebojno dobro poznati. Vedeti morajo, kakšne reakcije lahko pričakujejo od ostalih članov v timu, kakšne so njihove izkušnje in poznati njihove osebnostne poteze, lastnosti in navade. Tim mora delovati usklajeno in harmonično, med člani mora biti vzpostavljeno zaupanje. Seveda je del terapevtskega tima tudi konj, zato je pomembno, da se vsi ostali člani tima s konjem, s katerim delajo, dobro razumejo in ga tudi dobro poznajo (Demšar Goljevšček, 2011a).

Uspešno in profesionalno izvedena terapija, poleg usposobljenih terapevtov in dobro delujočega terapevtskega tima, zahteva tudi profesionalne okoliščine, dobro dresiranega konja in strokovno supervizijo delovnega tipa (Marinšek in Tušak, 2007). Konj v timu ne pomeni le terapevtskega sredstva, temveč tudi motivacijsko in emocionalno-socialno sredstvo (Žgur in Požnel, 2018).

1.5.2 Terapevtski konj

Terapije, ki jih izvajamo s pomočjo živali, so prav zaradi slednjega posebne in unikatne. Poleg ustreznega znanja, ki ga potrebujemo za izvajanje takih terapij in za sodelovanje z živalmi (v našem primeru s konjem), potrebujemo tudi zanesljivega partnerja, tj. konja.

Za terapevtskega konja ne obstaja najprimernejša pasma. Terapevtski konj se ustvari z ustreznim šolanjem in ustrezno vzgojo. Konj, ki opravlja terapije, mora biti namreč v osnovi šolan vsaj tako dobro (če ne še bolje) kot običajni športni konj. Od njega je namreč zahtevana maksimalna koncentracija, poslušnost in sodelovanje s preostalimi člani terapevtskega tima. V Sloveniji zaenkrat že izšolanih terapevtskih konjev sploh ni mogoče kupiti in si jih morajo posamezniki izšolati sami, v tujini pa se cene za take konje gibljejo od 10.000 € navzgor (Demšar Goljevšček, 2008).

Konj mora biti umirjen, pozoren, prilagodljiv in željan stikov s človekom. Ob znanju osnovne dresure mora biti konj posebno pripravljen tudi na delo z osebami s posebnimi potrebami (Marinšek, 2014). Prav tako konj ne sme biti nasilen ali napadalen in plašljiv, boto mora potrpežljiv in ubogljiv (Petrovič, 2001).

1.5.2.1 Šolanje terapevtskega konja

O tem, ali je konj primeren za terapevtskega konja ali ne, se lahko presodi šele po zaključenem osnovnem šolanju konja (približno med njegovim petim in šestim letom starosti), kamor spada delo na povodcu, navajanje na uzdo in sedlo, delo na lonži, razvijanje gibanja v različnih hodih (korak, kas, galop), sprejemanje teže jahača idr. (Demšar, 2009, Demšar Goljevšček, 2008b).

V primeru, ko se za konja presodi, da je primeren za terapevtskega konja, se takega konja izuri, da zmore nositi dodatno breme in se sprijazniti s porušenim ravnotežjem. Jezdec, ki takega konja trenira, mora s konjem trenirati v vseh hodih, saj le tako konj postaja zanesljivejši (Petrovič, 2001). Konja je prav tako potrebno seznaniti z medicinskimi pripomočki, ki jih v

prihodnosti lahko srečuje med izvajanjem terapij (npr. invalidski vozički, rampa za zajahanje, opornice), ga naučiti ustreznih odzivov na neverbalno komunikacijo in ga navaditi na vse didaktične pripomočke in materiale, ki jih lahko obravnavamo med terapijo (npr. stožci, igrače, žoge, obroči) (Demšar Goljevšček, 2008b).

Za dodatno usposabljanje za terapevtskega konja pa sicer lahko izberemo ustrezno šolanega konja, ki ustreza naslednjim kriterijem (Demšar Goljevšček, 2008):

- ustrezen karakter: konj je pozoren, radoveden, odziven, ima veselje do dela z ljudmi, je ubogljiv, senzibilen, zanesljiv, predvidljiv v novih situacijah, zaupljiv idr.;
- ustrezen način gibanja: pri konjih je zaželen dolg, mišičast in raven hrbet, prožen vrat in dolge noge. Konjevo gibanje naj bi bilo sestavljeno iz enakomernih, dolgih, harmoničnih, mehkih in elastičnih korakov;
- ustrezna velikost konja: ta se določa glede na višino in težo jahača ter glede na velikost terapevta.

1.6 Zagotavljanje varnosti pri terapiji s pomočjo konja

Varnost pri terapijah s pomočjo konja zagotavljamo s pomočjo štirih točk. Prva je faza načrtovanja sistema in dejavnosti, kamor sodijo tehnična sredstva (ustrezna urbanistična zasnova območja, načrtovanje primerne hleva, nakup ustrezne opreme idr.), usposobljenost terapevtskega tima (nakup primerih konjev, zaposlovanje ustrezno usposobljenega kadra) in organizacija dela (določitev pravil in načel dela, določitev potencialnih nevarnosti, organizacija dokumentacije in načrtovanje rednih usposabljanj, sestankov tima). Fazi načrtovanja sledi varno vodenje postopka in dejavnosti, kamor spadajo upoštevanje določenih pravil in načel dela, redno usposabljanje tima ter upoštevanje in predvidevanje potencialnih nevarnosti in upoštevanje preventivnih ukrepov (med preventivne ukrepe sodi na primer nenehna skrb za konjevo zdravstveno stanje, redni trening konja, uporaba varnostnih čelad, usklajenost terapevtskega tima idr.). Ob tem, ko imamo načrt za varno vodenje dejavnosti, potrebujemo tudi izdelan postopek ukrepov v sili. Ta zajema znanje prve pomoči, dogovor o tem, kako reagirati v primeru potencialnih nevarnosti in nezgod, in vaje simulacije. Pod zadnjo točko zagotavljanja varnosti spada nenehno izboljševanje sistema, kamor spadajo analize in evalvacije terapevtskih srečanj, supervizija, strokovna usposabljanja in zasledovanja novih spoznanj, primerov dobrih praks in izmenjava izkušenj z drugimi strokovnjaki na tem področju (Demšar Goljevšček, 2011b).

Varnost lahko zagotovimo tudi z ustrezno usposobljenim terapevtskim timom; s konjem, ki ima ustrezen karakter, je ustrezno šolan in ima dovolj izkušenj na področju terapij; z ustreznim izborom metod dela, postopkov, strategij, ciljev in aktivnosti, ki so odvisne od vsakega jahača posebej in so prilagodljive trenutni situaciji; z okoljem in drugimi zunanjimi dejavniki, ki so primerno izbrani (mir v prostoru, brez hrupa, upoštevanje vremenskih razmer idr.); s pravilnim pristopom do jahačev in spremljevalcev, ki so seznanjeni z okoljem in sprejemajo pravila, ki za to okolje držijo, in niso nikoli puščeni sami ob konjih, če nismo prepričani v varnost takšne situacije (prav tam).

1.7 Pozitivni učinki programov s pomočjo konja

Pozitivne učinke programov s konji lahko zasledimo na senzomotoričnem področju, socialnem področju in kognitivnem področju.

Na senzomotoričnem področju se pozitivni učinki kažejo kot napredki v stabilnosti, moči in fleksibilnosti mišic (Lemke, 2014), izboljšanju telesne drže, kontroli trupa in ravnotežja (Ward, 2013) ter izboljšanju hoje (Mutoh *et al*, 2018). Zaradi drže, ki je potrebna za jahanje, je prsni koš v boljši poziciji, kar olajša dihanje in omogoča boljšo artikulacijo govora (Naglost, 2016). Otroci, ki imajo težave s senzorno integracijo, so s pomočjo terapij s konjem uspeli zmanjšati občutljivost na nekatere senzorne dražljaje in posledično, ob izpostavljenosti motečim dražljajem, uspeli izboljšali svoje odgovore (Bass, Duchowny in Llabre, 2009).

Napredki se kažejo tudi v večji socialni sprejetosti, zrelosti in pripadnosti. V socialnem funkcioniranju se napredki otrok z gibalno oviranostjo opažajo predvsem zato, ker jih gibanje konja izenači z zdravimi vrstniki (zmorejo namreč to, kar zmorejo ostali zdravi vrstniki – konji se pod vsemi gibljejo enako) (Lemke, 2014). S TPK pa se lahko izvajajo tudi treningi ustreznega vedenja, saj so se pozitivni učinki terapij pokazali tudi pri uravnavanju neželenega vedenja (Holm *et al*, 2014).

Ker je potrebno vložiti veliko truda v osvojitev jahalnih veščin, samo jahanje pa hkrati zahteva tudi veliko predvidevanja in previdnosti, se ob rednem delu povečujeta mentalna in fizična kondicija (Naglost, 2016), krepi se samospoštovanje in vztrajnost (Ward, 2013). Jahanje vpliva na boljšo motivacijo, pomnjenje, uravnavanje afektov in izražanje čustev (Bass, Duchowny in Llabre, 2009).

Terapevtsko jahanje vpliva na vzpostavljanje novih sinaptičnih povezav v možganih (Hyun, 2016), E. Žgur pa je v svoji raziskavi (2004) potrdila, da se po hipoterapiji izboljšuje branje uporabnikov. Pri učencih s posebnimi potrebami so bili po obiskovanju hipoterapije zares potrjeni kognitivni učinki na izboljšanje računanja (Marinšek in Tušak, 2007) in branja (Žgur in Batista, 2017).

Pozitivne učinke terapije s konji lahko razdelimo na socialne, fizične in psihološke učinke (Bužan *et al*, 2010; Žgur, 2001; Zorc, Dovžan, Ahčin in Gašparić, 2013; Globočnik, 2001):

1. Socialni:

- razvijanje empatije,
- razvijanje prijateljstev,
- izboljšanje solidarnosti in sposobnosti sodelovanja,
- izboljšanje socialnih veščin,
- razvoj sposobnosti usklajevanja potreb in zahtev,
- izboljšanje sposobnosti povezovanja z drugimi,
- izboljšanje sposobnosti komuniciranja,
- razvoj spoštovanja do živali,
- koristno preživljanje prostega časa,
- učenje sposobnosti konstruktivnega reševanja konfliktov,
- učenje sledenja pravilom,
- zmanjševanje nasilnega in neustreznega vedenja,
- razvijanje sposobnosti adaptacije v različnih okoljih in različnih pogojih,
- razvijanje občutkov sprejetosti, pripadnosti in varnosti,
- razvijanje kontrole vedenja in čustvenih izbruhov.

2. Fizični:

- krepitev moči mišic,
- normalizacija napetosti mišic,
- izboljšanje delovanja kardiorespiratornih funkcij,
- izboljšanje drže,
- izboljšanje ravnotežja in koordinacije gibanja,
- razvoj senzomotorične integracije.

3. Psihološki:

- povečanje občutka zadovoljstva,
- povečanje samozavesti, lastne vrednosti,
- izboljšanje podobe o sebi,
- sproščenost,
- izboljšanje razpoloženja,
- dvig motivacije, večja vztrajnost,
- razvijanje občutka odgovornosti,
- dvig pozornosti in koncentracije,
- boljše splošno počutje,
- razvoj strpnosti,
- učenje novih znanj.

1.8 Povezava socialnega dela s terapijami s pomočjo konja

Tako kot zahteva proces terapij s pomočjo konja posebej izdelan in načrtovan program (Demšar Goljevšček, 2010), je v socialnem delu ključno, da znamo vzpostaviti in vzdrževati procese sodelovanja in raziskovanja. Gre namreč za delo, za skupno delo, za sodelovanje pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Gre za **soustvarjanje**, kjer vsi udeleženi pripomorejo k želenim spremembam (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Rečemo lahko, da gre tako v socialnem delu kot tudi pri terapijah s konji za skupno delo, za soustvarjanje vseh udeležениh. In če pogledamo podrobneje, lahko ugotovimo, da imata ti dve stroki ogromno podobnosti in skupnih točk.

Kot sem že zapisala, znotraj socialnega dela oblikujemo **izvirne delovne projekte pomoči**, pri terapijah s pomočjo konja pa načrtujemo in soustvarjamo **individualiziran program terapij s pomočjo konja**. Pri obeh gre torej za pomoč in podporo, ki je oblikovana vsakokrat na novo, za vsakega posameznika posebej in skupaj z njim, glede na njegove želje, potrebe in cilje.

V socialnem delu se delovni odnos prične z **dogovorom o sodelovanju**. Gre za ritualno začetno vabilo, s katerim sogovornika povabimo k odločitvi za sodelovanje. Vsebuje ubeseden dogovor o tem, kako bomo delali, sam dogovor pa zagotovi odprt prostor za pogovor, v katerem se naši sogovorniki lahko počutijo varno (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Tudi pri terapijah s pomočjo konja mora terapevt pred pričetkom sodelovanja spoštljivo pristopiti k uporabniku in se skupaj z njim dogovoriti, ali se uporabnik strinja s terapijo s pomočjo konja,

oziroma ali z njo soglaša. Šele takrat, ko z uporabnikom sklenemo dogovor o tem, kako bomo delali, lahko nadaljujemo s procesom (Ilič, 2013).

Ko smo sklenili dogovor o sodelovanju, povabimo sogovornike, da z nami podelijo **instrumentalno definicijo problema**. Vsak izmed udeleženi po svoje definira problem, s katerim se sooča (oziroma se soočajo, v primeru ko gre za večje število udeleženi v problemu). Obenem pa instrumentalna definicija problema vabi vse udeležene, da se že ob govorjenju o problemu usmerijo v iskanje rešitev, oziroma da vsak udeležen ob definiranju problema raziskuje svoj možen prispevek k rešitvi. Socialni delavci skupaj s sogovorniki poimenujemo želene izide in si zastavimo cilje, h katerim stremimo tekom našega soustvarjanja (Čaćinović Vogrinčić in Mešl, 2019). Za razliko od stroke socialnega dela, kjer vsi udeleženi po svoje definirajo instrumentalno definicijo problema in stremijo k soustvarjanju zelenih izidov, je pri terapijah s pomočjo konja definicija problema na strani terapevta. Ta mora pred začetkom izvajanja terapij zaznati težavo uporabnika in jo opredeliti. Podati in zabeležiti mora strokovno oceno stanja. V nadaljevanju si skupaj z udeleženi, tako kot socialna delavka, zastavi cilje, zelene izide, ki jih sproti zapisuje in beleži (Ilič, 2013).

Preprosto načelo, s katerim sta Vries in Bouwkamp (2002, v Čaćinović Vogrinčić in Mešl, 2019, str. 48) v socialnem delu zagotovila **osebno vodenje**, je »delamo osebno, konkretno, tukaj in zdaj«. Gre za oporo za ravnanje, da se v procesu pomoči osebno odzivamo, da smo navzoči, da ljudi jemljemo resno in zaupamo v svoje izkušnje. Vodenje socialne delavke mora biti torej vedno osebno in zavzeto ravnanje v soustvarjanju s soudeleženi. Potekati mora v smeri uresničljivih in dogovorjenih rešitvah in zelenih izidov (Čaćinović Vogrinčić, 2006, Čaćinović Vogrinčić, 2015). Tudi pri terapijah s pomočjo konja moramo uporabnika voditi skozi proces. Vodimo nežno, nevsiljivo in spoštljivo. Ker gre pri terapijah tudi za delo s konjem, kjer mora terapevt uporabniku dajati navodila, le-ta dajemo kratka, jasna in čim bolj jedrnata (Ilič, 2013).

Kot oporo soustvarjanju v delovnem odnosu v socialnem delu uporabljamo še štiri koncepte: koncept etike udeleženiosti, koncept perspektive moči, ravnanje s sedanostjo in znanje za ravnanje.

Koncept etike udeleženiosti obvezuje socialne delavce, da v delovnem odnosu slišimo glasove vseh udeleženi. Opazovalca, ki je pri svojem delu objektivni, nadomesti sodelovanje, soustvarjanje, v katerem nihče nima zadnje besede in le-te tudi ne potrebuje. Razvije se

pogovor, ki se nadaljuje. Socialni delavec mora odstopiti od svoje moči, da poseduje rešitve in resnice in mora v procesih pomoči zdržati negotovost, ki je v socialnem delu še posebej dragocena (Čačinovič Vogrinčič, Kopal, Mešl in Možina, 2005, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Kadar želimo v procesih pomoči ravnati s **perspektive moči**, se moramo za to zavestno odločiti. Prav zavestna odločitev za tako delo pa je nujna strokovna odločitev vsakega socialnega delavca. Ko delujemo s perspektive moči, sprašujemo po sanjah in upanju, po zelenih razpletih, po dobrih izidih; sprašujemo po dobrih izkušnjah iz preteklosti, po opori v širši skupnosti, po virih itd. (Čačinovič Vogrinčič, Kopal, Mešl in Možina, 2005, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Pomemben element v delovnem odnosu je tudi **ravnanje s sedanjostjo**. Sedanjost je namreč izjemno dragocen čas in tudi edini čas, ki ga imamo na voljo, ko soustvarjamo z uporabniki. Čas varujemo tako, da se pogovor lahko zgodi, razvije in tudi konča tako, da se lahko nadaljuje. V procesih pomoči delujemo »tukaj in zdaj«, varujemo sedanjost in negotovost, ki jo le-ta prinese, ne zanikamo preteklosti, temveč se človeku pridružimo tam, kjer je, ne prepričujemo ljudi, temveč zelene izide soustvarimo skupaj z njimi (Čačinovič Vogrinčič, Kopal, Mešl in Možina, 2005, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Za vodenje procesov pomoči in soustvarjanje zelenih izidov skupaj z uporabniki potrebujemo tudi **znanje za ravnanje**. Ta še kot zadnji koncept dopolnjuje koncept delovnega odnosa. Gre za znanje, ki ga podelimo z ostalimi ljudmi, in ki ga skupaj uporabljamo v delovnih odnosih. Tako znanje je mogoče prevesti ali pretvoriti v akcijo, socialni delavec pa zaradi znanja za ravnanje nikoli ne ostane brez besed, saj zna vzpostaviti in tudi vzdrževati delovni odnos in kontekst pogovora in z uporabniki v procesu soustvarjanja podeliti strokovna znanja (Čačinovič Vogrinčič, Kopal, Mešl in Možina, 2005, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

V procesih socialnega dela v odnose z ljudmi vsakič znova vstopamo osebno. Znani ameriški psihoterapevt Daniel Stern je razvil model o (med)osebnem stiku v procesih pomoči in v vsakdanjem življenju. Tekom razvijanja osebnega odnosa lahko gremo skozi tri faze, in sicer od trenutkov prisotnosti, skozi trenutke tukaj in zdaj, do trenutkov srečanja. Trenutki prisotnosti, ki se lahko kažejo v posnemanju in sledenju, aktivnem poslušanju, zrcaljenju, budnem spremljanju, gibanju v ritmu in uglaševanju, se lahko intenzivirajo v trenutke tukaj in zdaj. V teh trenutkih se izrazi čustvena in osebna stran našega odnosa. Začutimo, da imamo

možnost nekaj spremeniti, kar lahko povzroči zmedo pri izbiri – ali izkoristimo priložnost ali jo opustimo. Kadar se sogovornika ujameta v tem trenutku (tukaj in zdaj), podobno doživita trenutek in se z njim spoprimeta, lahko doživita trenutek srečanja, ki pusti posebno sled. Gre za ključni dogodek, ko se sogovornika srečata na osebni ravni in se ustvari nov medosebni prostor (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005).

Ob prisotnosti konja je lahko odnos med uporabnikom in socialnim delavcem sproščen, neformalen in dinamičen, hkrati pa tudi delaven, formalen in strokoven. Ob vsem tem pa ne smemo pozabiti, da so tudi pri terapijah s konji vsi udeleženi v procesu dela enakovredni med seboj (Carlsson, 2016). Tako kot pri socialnodelovnem konceptu etike udeležенosti, tudi pri terapijah s konji nima nihče zadnje besede, temveč se proces dela soustvarja z vsemi udeležенimi tako, da je vsem v korist.

Sama sem tekom opazovanja terapevtov s pomočjo konja v našem konjeniškem centru ugotovila, da terapevti v času terapije ves čas spodbujajo uporabnike in dajejo pohvale, ki izhajajo iz perspektive moči. Tudi avtorica Marzidovšek (2019), ki je v svojem diplomskem delu med drugim raziskovala tudi, kako se krepi moč uporabnikov terapij s konji, je izpostavila, da terapevti pri svojem delu velikokrat uporabijo besede, kot so »bravo«, »danes ti je šlo pa zelo dobro«, »poglej, kako konj dobro gre, to je tvoje delo« itd., ki pomagajo uporabnikom izkoristiti moč in vire, da dosežejo svoje cilje. Terapevtke, ki so sodelovale v tej raziskavi, so povedale, da je za iskanje virov pomoči pomembno tudi raziskovanje življenjskega sveta uporabnikov, glavni motivator za nadaljnje delo pa je kar konj sam.

Ker je konj močna, velika in v nekaterih primerih tudi plašna žival, mora biti terapevt priseben in pripravljen v vsakem trenutku sodelovanja s konjem (Marinšek, 2014). Ko delamo s konjem, se naše misli usmerijo v dogajanje, v sodelovanje s konjem oziroma v čas tukaj in zdaj. Tudi konji se odzivajo le na trenutno stanje uporabnika in na trenutno situacijo, v kateri so. Na ta način ponujajo možnost uporabnikom, da se v teh trenutkih spreminjajo (Bojc in Krajnc, 2019).

Sama menim, da prav tako ne moremo mimo dejstva, da tudi terapevt s pomočjo konja, tako kot socialni delavec, potrebuje znanje za ravnanje. Le tako lahko svoje znanje prevede in pretvori v terapijo. Na podlagi socialnodelovnega koncepta znanje za ravnanje lahko predvidevam, da zna terapevt s pomočjo konja, ki ima to znanje, vzpostaviti in vzdrževati

odnos z uporabnikom in v procesu soustvarjanja pogovorov, aktivnosti in terapije podeliti strokovna znanja.

Po vsaki terapiji s konji je potrebno zapisati nova opažanja, mnenje in podati strokovno oceno dosedanjega napredovanja (Ilič, 2013). Tudi v socialnem delu pišemo zapise po opravljenih pogovorih, srečanjih, timih, obiskih na domu ipd. Pri tem pazimo na samo strukturo zapisov (da ločimo dejstva od interpretacij, da je zapis kronološko pravilen ...), na jezik socialnega dela (v jeziku socialnega dela ne stigmatiziramo, ne obsojamo), na razvidnost, kako je potekal sam proces reševanja problema, prav tako ne smemo pozabiti zapisati naslednjih korakov za nadaljnje delo, refleksije in evalvacije (Čačinovič Vogrinčič, Urek, Postrak, Stefanovski in Milošević Arnold, 2008).

Pri terapiji s pomočjo konja je zelo pomembno konjevo zrcaljenje uporabnika, ki le-tega vabi k iskrenemu in pristnemu odnosu. Konji so se v naravi naučili živeti kot plen, zato so njihove zaznavne sposobnosti izredno razvite (v primerjavi z ljudmi je njihova sposobnost zrcaljenja neverbalne komunikacije veliko močnejša in učinkovitejša). Tako so sposobni hitro prepoznati naše neskladje med besedno in nebesedno komunikacijo (Bojc in Kranjc, 2019). Prav tako drug drugega zrcalimo tudi ljudje sami, saj se med seboj nezavedno usklajujemo preko načina govora, gibov in drže. Drug na drugega vplivamo preko neverbalne komunikacije, prav tako lahko preko živčnih celic za zrcaljenje doživljamo to, kar čutijo drugi. To se dogaja tudi znotraj odnosov med uporabniki in socialnimi delavci (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005).

Področje, kjer se socialno delo in terapija s pomočjo konja povezujeta, so tudi uporabniki. Tako pri socialnem delu kot tudi pri terapijah s pomočjo konja lahko namreč zasledimo uživalce drog in alkohola, uporabnike z diagnosticirano motnjo prehranjevanja, avtizma, uporabnike z izkušnjo samopoškodovanja, uporabnike v popravnih domovih in zaporih, mladostnike z vedenjskimi težavami in stiskami v duševnem zdravju, uporabnike s senzornimi in gibalnimi ovirami, uporabnike s socialnimi in ekonomskimi stiskami, stare ljudi, ki so vključeni v domove za stare in uporabnike z izkušnjo travme (Koleša, 2018, str. 18).

1.9 Socialno delo in terapija s pomočjo konja v Sloveniji

V zadnjem desetletju se je terapija s pomočjo konj in tudi drugih živalih v Sloveniji šele pričela prav razvijati. Do leta 2005 v Sloveniji ni bilo na voljo nobenih izobraževalnih programov za

področje terapij s pomočjo konja. Usposabljanje za terapevte je bilo mogoče le v tujini. Po letu 2005 so z izobraževanjem za hipoterapevte pričeli na Zavodu za usposabljanje invalidne mladine Kamnik, vendar se lahko tja vpišejo izključno fizioterapevti (Demšar, 2009).

Kasneje je v Starošincih z izobraževanjem strokovnjakov začela fundacija Nazaj na konja, ki je prva nevladna slovenska organizacija, ki se ukvarja s celostno obravnavo oseb s posebnimi potrebami (Demšar Goljevšček, 2014). Za vpis v izobraževanje za strokovne kadre za TPK/APK posameznik potrebuje ustrezno predhodno izobrazbo, kamor sodi tudi socialno delo (Izobraževalni programi za strokovne kadre A/TPK, b.d.).

Nekatere socialnovarstvene ustanove v Sloveniji že izvajajo terapije s pomočjo konja. Med te ustanove spadajo šole, domovi za starejše, bolnišnice, psihiatrične ustanove, zapori, institucije s težkimi obolenji itn. (Marinšek in Tušak, 2007).

Čeprav se sistem uporabe živali v terapevtske namene v Sloveniji resda vse bolj razvija, žal nimamo dovolj znanja o sodelovanju konja v socialnodelovnih procesih, da bi to obliko pomoči lahko uvrstili tudi v študijske programe socialnega dela, kot je to praksa v tujini.

1.10 Socialno delo in terapija s pomočjo konja v tujini

Že med samim prebiranjem tuje literature lahko velikokrat zasledimo termin »socialno delo s pomočjo konj« oziroma »Equine assisted social work«, kar pomeni, da v Združenih državah Amerike in predvsem v skandinavskih državah v izobraževanja, študijske programe in prakso socialnega dela že vključujejo konje.

Prvi, ki je v študij socialnega dela, leta 2004 na univerzi v zvezni državi Denver, vpeljal program socialnega dela s pomočjo živali, je Philip Tedeschi, ki velja za pionirja socialnega dela s pomočjo živali. Cilj tega programa je zaupljiv in pozitiven odnos, ki ga uporabnik in socialni delavec vzpostavita s pomočjo živali, ki predstavljajo pomemben most med uporabnikom in socialnim delavcem (Jackson, 2013).

Socialno delo s pomočjo konja vključuje skrb za konja, voltiziranje, jahanje in druge aktivnosti. Lahko bi rekli, da je tako socialno delo precej podobno naši definiciji terapije s pomočjo konj, vendar socialno delo s pomočjo konj ne sledi vnaprej določenim ciljem, temveč temelji na izkušnjah in veščinah socialne delavke, na lastnostih in sposobnostih konja in na lastnostih uporabnika (Carlsson, Nilsson Ranta in Traeen, 2014).

Profesorica socialnega dela Wanda Whittlesey-Jerome vidi konje kot sodelavce pri pomoči ljudem s fizičnimi in čustvenimi težavami. Konje vključuje v svoje delo z ranljivimi skupinami mladostnikov in raziskuje vpliv konjev na vedenje in spretnosti komunikacije otrok z diagnosticiranim avtizmom in vpliv hipoterapije in terapevtskega jahanja na osnovne gibalne sposobnosti otrok (Moorman, 2013).

Spodaj našteje organizacije so le nekatere bolj znane organizacije, ki na področju socialnega varstva delujejo s pomočjo konj. Uporabniki teh organizacij so posamezniki, skupine, družine, pari, otroci, mladostniki ali odrasli, ki se soočajo z različnimi življenjskimi zgodbami:

- EAGALA (Equine assisted growth and learning association);
- EGE (Equine guided education);
- EEA (Equine experimental education);
- AIE (Adventures in awareness);
- LEAP (Equine facilitated Psychotherapy);
- HEAL (Human equine alliances for learning);
- HERD (Equine facilitated psychotherapy);
- EPONA (Epona Quest) ... (Tidmarsh in Tidmarsh, 2018, kot je navedeno v Bizant, 2019).

2 PROBLEM

Sama se nad konji navdušujem od ranega otroštva. Že kot majhno punčko so me starši vpisali v bližnji konjeniški klub in vse od takrat so konji del mojega življenja. Konji so mi velikokrat pomagali prebroditi težka obdobja v življenju, saj sem se v njihovi bližini vedno pomirila in sprostila. Velikokrat mi je ura jahanja predstavljala nekakšno terapijo, po kateri sem veliko lažje zadihala in se lotila novih izzivov.

Zaradi svojega prepričanja, da lahko že sama prisotnost konja pri posamezniku povzroči pozitivne spremembe, sem se pričela vedno bolj zanimati za terapije s pomočjo konja, katerih sistem je v nekaterih drugih državah v primerjavi s Slovenijo že precej razvit. Ker sem se v stroki socialnega dela res našla in ker že od nekdaj sanjam, da bom lahko pomagala ljudem in delala s konji, me je predvsem v zadnjih dveh letih študija spremljala ideja, da bi ta dva dela svojih sanj poskusila združiti v eno. Tako se je porodila ideja za magistrsko nalogo, kjer želim raziskati sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu.

Cilji moje raziskovalne naloge so ugotoviti:

1. Na kakšen način lahko povežemo socialno delo s terapijo s pomočjo konja (TPK)?
2. Kakšen je način dela izvajalcev terapije s pomočjo konja?
3. Katere izzive dela s konjem doživljajo izvajalci TPK?
4. Katere morebitne spremembe opazajo pri uporabnikih njihovi starši (pomembni drugi) in izvajalci TPK?
5. Kaj so slabosti/pomanjkljivosti terapije s pomočjo konja?
6. Kakšni so predlogi izvajalcev TPK in staršev (pomembnih drugih) uporabnikov za izboljšanje programov?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvalitativna, saj sem v raziskavi z uporabo delno strukturiranih intervjujev zbirala opisne podatke, ki so nato analizirani po metodi kvalitativne analize (kodiranja). Raziskava je prav tako tudi eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj sem s svojo raziskavo spoznavala možnosti novega področja sodelovanja konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu.

Raziskava je tudi empirična in aplikativna (oziroma uporabna).

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Za pridobitev podatkov, ki so potrebni za mojo raziskavo, sem uporabila delno strukturiran intervju. Pripravila sem vprašanja za izvajalce terapij s konji in vprašanja za starše oziroma pomembne druge uporabnike terapije s pomočjo konja. Tekom intervjuvanja sem se držala rdeče niti vodil za intervju, vendar sem dopuščala možnost izpustitve kakšnega vprašanja ali postavitve dodatnega vprašanja.

Za uporabo delno strukturiranih intervjujev sem se odločila, saj menim, da lahko tako pridobim največ informacij. Sama vprašanja sem namreč lahko tekom intervjujev prilagodila tako, da sem pridobila informacije, ki me zanimajo, prav tako sem lahko sproti raziskala morebitne nejasnosti v pogovoru.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacija so vsi izvajalci terapij s konji, ki delujejo v času moje raziskave (tj. september in oktober 2020) in vsi starši (pomembni drugi) uporabnikov, ki se v času moje raziskave udeležujejo terapij s konji.

Vzorec moje raziskave je neslučajnostni in priročni, saj sem le-tega omejila na enote, ki so za mene najbolj dostopne. Tako moj vzorec predstavljajo osebe, do katerih sem lahko prišla preko poznanstev, in zajema pet terapevtk s pomočjo konja in pet staršev uporabnikov terapij s pomočjo konja. Za tak vzorec sem se odločila, ker so na podlagi mojih dosedanjih izkušenj uporabniki terapij s konji predvsem osebe s posebnimi potrebami, ki bi sicer lahko podali nekaj

odgovorov, vendar bi bili ti zagotovo omejeni. Velika večina teh uporabnikov se ob prvem stiku z novo osebo tudi ne želi pogovarjati in za kaj takega potrebujejo nekaj časa (nekaj srečanj), zato bi bila tudi sama izvedba intervjujev ovirana in zaradi tveganja vstopa v zasebnost uporabnikov, preden se razvije odnos varnosti in zaupanja, tudi neetična.

Intervjuje sem opravila s petimi terapevtkami, od katerih dve delujeta na območju Ptuja, ena na območju Dornave, ena na območju Maribora in ena na območju Koprivnice. Prav tako sem intervjuje opravila tudi s petimi starši otrok, in sicer z mamo Jana, ki se sooča z vedenjskimi in učnimi težavami, z mamo Jakoba, ki zaostaja v razvoju, z očetom Pie, ki ima diagnosticiran avtizem, z mamo Miha, ki je slep, in z očetom Lane, ki ima diagnosticiran ADHD. Pomembno se je zavedati, da so rezultati raziskave edinstvene izkušnje teh oseb, zato jih ne moremo splošiti na celotno populacijo.

3.4 Zbiranje podatkov

Po predhodnem dogovoru sem v mesecu septembru opravila intervjuje s petimi izvajalci terapij s konji in s petimi starši (uporabnikovimi pomembnimi drugimi). Kasneje sem izdelala transkripte. Če so se intervjuvanci strinjali, sem intervjuje snemala s telefonom.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Obdelava podatkov je bila kvalitativna. Po izdelavi transkriptov intervjujev sem le-te kodirala. Najprej sem označila intervjuje (s črkami od A do J), označila in oštevilčila posamezne izjave in tako določila enote kodiranja. Sledilo je odprto kodiranje, kjer sem posameznim izjavam pripisala pojme in jih razvrstila v kategorije in teme. Po odprtem kodiranju sem se odločila še za osno kodiranje, kjer sem pod teme izpisala kategorije in pojme. Podatki so bili tako bolj pregledni, le-te sem nato analizirala za potrebe svoje raziskave in oblikovala poskusno teorijo.

4 REZULTATI

V raziskavi je sodelovalo pet terapevtk s pomočjo konja in pet staršev uporabnikov, ki obiskujejo terapije s pomočjo konja. V nadaljevanju bom predstavila rezultate raziskave, ki bodo razvrščeni po glavnih temah. V oklepajih so poševno zapisane dobesedne izjave, ki so citirane z intervjujev, in oznake teh izjav, ki sem jih določila s pomočjo odprtega kodiranja.

4.1 Uporabniki terapij s pomočjo konja

Prav vse terapevtke s pomočjo konja, ki so sodelovale v raziskavi, terapije največkrat izvajajo z uporabniki s cerebralno paralizo. Tem uporabnikom sledijo uporabniki z motnjami avtističnega spektra in uporabniki z motnjami v duševnem zdravju, s katerimi terapije izvajajo štirje terapevti. Terapevtke terapije izvajajo tudi z uporabniki z Downovim sindromom in z uporabniki z ADHD (s takšno skupino uporabnikov delata dve terapevtki). Ena terapevtka terapije izvaja še z uporabniki z motnjo hiperaktivnosti in z uporabniki s čustveno-vedenjskimi motnjami, druga pa z uporabniki z vedenjskimi težavami.

4.1.1 Čas obiskovanja terapij

Dva izmed uporabnikov, katerih starši so sodelovali v raziskavi, terapije s pomočjo konja obiskujeta že tri leta. En uporabnik terapije obiskuje dve leti. Najdlje terapije obiskuje uporabnik, ki se terapij udeležuje že pet let, najkrajši čas pa terapije obiskuje uporabnica, ki se terapij udeležuje pol leta.

4.1.2 Odločitev za vključitev v programe terapij s pomočjo konja

Na odločitev staršev oziroma uporabnikov za to, da se bodo vključili v program terapij s pomočjo konja, je vplivalo več dejavnikov. Najpogostejši razlog za vključitev so osebne okoliščine otroka, ki so jih navedli štirje od petih staršev, ki so sodelovali v raziskavi. V okviru osebnih okoliščin otroka so starši opisovali vedenjske in učne težave otrok (*Jan se namreč sooča z vedenjskimi – F4 in učnimi težavami – F5*), agresivnost (*včasih tudi agresiven – F7*), popadljivost, zaostanek v razvoju (*Jakob je otrok s posebnimi potrebami, saj zaostaja v svojem razvoju – G2*), pomanjkanje koncentracije, diagnoza avtizma (*ker je Pia avtiska – H2*), slepota (*Miha, ki je sicer slep – I3*) in diagnoza ADHD (*ADHD – J3*).

Trije starši so kot razlog za vključitev v programe terapij s pomočjo konja navedli druge razloge. Starši so svojemu otroku želeli pomagati (*za terapije smo se odločili, ker smo mu hoteli pomagati pri napredovanju – G3, za Lano smo iskali aktivnost, ki bi ji bila pri srcu, hkrati pa bi ji tudi pomagala – J2*) ali pa so otroku želeli uresničiti željo po jahanju, ki jo je imel (*že od nekdaj si je želel jahati – I4*).

Za terapije se je največ staršev in uporabnikov odločilo po nasvetu družinskih prijateljev (*Za terapije smo se odločili po nasvetu družinskih prijateljev – F2, so nam družinski prijatelji predlagali, da probamo s terapijami – H3, po priporočilo prijateljev, ki svojega sina prav tako vozijo na terapije, ..., smo se tudi mi odločili za njih – J4*), enim je pripomogel tudi nasvet osebne zdravnice, dva starša sta na vprašanje, kako to, da so se odločili za terapije, odgovorila, da sta bila o terapijah seznanjena že prej in so se za terapije odločili samoiniciativno (*Sama imam v tem konjeniškem centru svojo kobilu, zato sem bila s terapijami s konji že seznanjena in smo se za njih odločili samoiniciativno – G4, hčer je tukaj že prej obiskovala tečaj jahanja – I2*).

4.2 Izvajanje terapij

Izvajanje terapij lahko glede na intervjuje razdelim na sedem delov, in sicer na načrt dela, način dela, metode dela, perspektive in spretnosti in nato še na delo pred začetkom terapij, na začetek srečanja, osrednje delo in zaključek srečanja.

4.2.1 Načrt dela

Kot je povedala ena izmed terapevtk, bi morali terapevti pred začetkov izvajanja terapij najprej narediti načrt dela. Najprej morajo opraviti individualni pogovor s starši in tako pridobiti relevantno dokumentacijo, ki jo potrebujejo nadaljnje načrtovanje programa dela. Znotraj načrtovanega programa dela bi si morali terapevti določiti cilje, ki so merljivi, glede na te cilje pa določiti tudi metode dela. Po vsaki terapiji bi morali terapevti zapisati tudi evalvacijo terapije. V tem procesu bi sodelovali starši, otrok in vsi strokovnjaki z ostalih področij, ki prav tako delajo z otrokom. Vendar se pri nas načrtovanje terapij na žalost ne izvaja tako, kot bi se naj (*žal se to pri nas ne izvaja tako – A37*).

Štiri terapevtke pred začetkom izvajanja terapij zapišejo načrt terapije. Dve izmed terapevtk (A in E) to naredita tako, da po pogovoru s starši in na podlagi pridobljene dokumentacije

načrt zapišeta sami. Tudi terapevtki B in C načrt zapišeta pred začetkom terapije, le da terapevtka B načrt dela sestavi sama in ga nato predstavi pomočnici, s katero načrt tudi predebatira, terapevtka C pa načrt dela sestavi s pomočjo staršev uporabnika.

Načrt dela ni vedno trdno določen. Terapevtke ga imajo le kot okvir za delo, delo pa sproti prilagajajo (*Če vidimo, da bi bilo v neki situaciji glede na konja in otroka bolje spremeniti potek dela, to tudi naredimo, čeprav smo načrtovali drugače – A43, kasneje po potrebi prilagajam glede na potrebe in želje otroka – C46, delo, če je potrebno, sproti prilagajam – E39*). Terapevtka E v načrt dela zapiše tudi težave, s katerimi se otrok sooča, prav tako pa zapiše približen načrt aktivnosti, ki so prilagojene vsakemu posamezniku posebej.

Dve terapevtki (A in E) zapisujeta tudi evalvacije, ki jih zapisujeta zgolj zase. Terapevtka A jih zapisuje redno, terapevtka E pa vsake toliko časa, za svojo evidenco. Obe se zapisovanja evalvacij poslužujeta zato, da lažje sledita napredku otroka.

Ena izmed terapevtk (terapevtka D) načrta dela ne zapisuje. Pri izvajanju terapij s pomočjo konja se ravna glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka. Terapevtka prav tako ne zapisuje evalvacij po opravljenih terapijah (*ne zapisujem evalvacij, saj nimam toliko uporabnikov, da si majhnih sprememb ne bi uspela zapomniti – D30*).

4.2.2 Način dela

Pri terapevtki A je način dela vedno prilagojen diagnozi, pogovoru s starši in željam in ciljam staršev. Terapevtka C svoj način dela prilagodi uporabnikovim željam, zmožnostim in potrebam. Prav tako je uporabnikovim zmožnostim prilagojen način dela terapevtke D, terapevtka E pa aktivnosti prilagodi željam uporabnika, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami (*poslušam njegove želje in tem prilagodim aktivnosti, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami – E2*). Terapevtke so pod načine dela izpostavile tudi vključevanje uporabnikov v sam proces terapij s pomočjo konja, upoštevanje želja uporabnikov in spraševanje po počutju uporabnikov, da se temu lahko prilagodi terapija (*izkoristim priložnost za to, da jih povprašam po njihovem počutju in temu lahko prilagodim terapijo – B14*). Pri svojem delu terapevtki B in D uporabljata različne didaktične pripomočke.

Iz intervjujev raziskave je razvidno, da nekatere terapevtke proces terapij soustvarjajo skupaj z uporabniki. Tekom procesa uporabnika spodbujajo in se trudijo, da z njim ohranjajo stik. Terapevtka E v procesih spodbuja komunikacijo in gradi na odnosu, vendar uporabnike v nič

ne sili (*se vedno čim več pogovarjam, da spodbujam komunikacijo in gradim na odnosu* – E14, *jih pa v nič ne silim* – E15). Terapevtke pri svojem delu motivirajo uporabnike, ob čemer terapevtka D uporabnikom daje tudi pohvale (*ga čim večkrat pohvaliti* – D12).

Terapevtka A je poudarila, da se je pri izvajanju in izbiri načina dela pri terapijah s pomočjo konja potrebno zavedati, da je vsak uporabnik poseben (*se je pa seveda potrebno zavedati, da je vsak otrok poseben in unikaten* – A15) in da je način dela potrebno prilagoditi vsakemu posebej (*in da je potrebno načine dela prilagajati vsakemu posebej* – A16).

4.2.3 Metode dela, perspektive in spretnosti

Tako kot način dela so tudi metode dela prilagojene posamezniku, s katerim delamo (*vedno prilagodimo posamezniku s katerim delamo* – C32, *vedno prilagojene vsakemu posamezniku* – D15, *metode dela, prilagojene otroku* – E25), saj zaradi edinstvenosti uporabnikov ne moremo pri vseh uporabljati enakih metod. Metode dela, perspektive in spretnosti, ki so jih pri intervjuvanju navedle terapevtke, lahko razdelim na tri dele, in sicer na metode idr. dela, ki so povezane z načrtovanjem terapij, na metode idr. dela, ki so povezane z uporabnikom, in na metode idr. dela, ki so povezane s konjem.

Metode, ki so povezane z načrtovanjem terapije, so zapis načrta terapije, zastavitev ciljev v okviru načrta terapije in uporaba različnih metod glede na cilje, ki si jih zastavimo (*potem glede na te cilje uporabljaš različne metode dela* – A26).

Pod metode, perspektive in spretnosti, ki so povezane z uporabnikom, spadajo upoštevanje želja uporabnikov (*da imajo oni sami besedo* – A22), poslušanje uporabnikov (*da se jih sliši* – A23), metoda nazornosti in metoda druženja pri skupinskih terapijah (*pri skupinskih terapijah uporabljamo tudi metodo druženja, saj uporabniki tako izkusijo skupinsko dinamiko, morajo se prilagajati drug drugemu, upoštevati pravila skupine, vsak v skupini zasede svojo mesto, ki je pomembno za vzdrževanje odnosov in dinamike* – B19). Vzpostavljanja odnosa lahko povežemo tako z delom z uporabnikom kot z delom s konjem, saj v procesu odnos gradimo z obema, prav tako pa spodbujamo tudi njun medsebojni odnos (*metodo vzpostavljanja odnosa s konjem in z uporabnikom preko konja* – C28, *metodo vzpostavljanja odnosa s konjem* – D16, *metodo grajenja dobrega odnosa* – E24).

Terapevtke so navedle tudi metode, perspektive in spretnosti, ki so povezane s konjem. Sem lahko uvrstimo opazovanje konja (*dajemo velik poudarek na opazovanju konja, njegovih*

odnosov v čredi, komunikaciji in tudi kasneje začetnih nekaj minut namenimo temu, da pogledamo, kako se konji tisti dan počutijo, če je kakšna posebnost – B13), skrb za konja in vzpostavljanja odnosa z njim (*metoda skrbi za konja in vzpostavljanje odnosa z njim se mi zdi zelo pomembna in jo redno vključujem v svoje delo* – B15), učenje pravilnega pristopa do konja in učenje razumevanje komunikacije konja (*se učimo razumeti njegovo komunikacijo* – B16). Nekatero metode, perspektive in spretnosti so povezane tudi z delom s konjem. Te so jahanje (*velik poudarek dajemo seveda na jahanje, saj ima le-to veliko pozitivnih učinkov na vseh področjih našega delovanja* – B18, *kot metode dela uporabljam tudi jahanje* – C29, *metodo jahanja* – E22), jahanje v naravi in delo na tleh.

4.2.4 Pred začetkom terapije

Tri terapevte svoje delo pričnejo že pred samim začetkom terapije. Terapevtka C pred začetkom terapije zapiše načrt (*naredim načrt same terapije* – C1) in se posvetuje s starši (*se posvetujem s starši* – C2). Terapevtka D konja sama pripelje v hlev (*konja pripeljem v hlev* – D1) in ga sčisti, vendar pri tem en umazan del konja pusti za uporabnika (*ga v večji meri sčistim, en delček konja pa pustim za kasneje, ko prispe uporabnik, da to dokončava skupaj* – D2). Terapevtka E se pred začetkom terapije posveti uporabniku, ga sprašuje po počutju in po tem, kaj se mu je vse zgodilo od zadnjega srečanja (*pred začetkom terapije vedno povprašam o tem, kako se počuti in ali se mu je kaj dobrega zgodilo od najinega prejšnjega srečanja* – E3) in tako odpira prostor za nadaljevanje (*odprem prostor za nadaljnji pogovor* – E4).

4.2.5 Začetek srečanja

Dve terapevtki (C in E) se na začetku srečanja skupaj z uporabnikom odpravita po konja, čisto vse terapevte pa na začetek srečanja uvrstijo čiščenje konja, kamor spada krtačenje, česanje grive in čiščenjem kopit. Ob tem se terapevte skupaj z uporabniki dotikajo konja, prepoznavajo dele konjevega telesa (*se učiva o delih konja* – C9, *prepoznavanje delov telesa konja* – A7, *o delih konjevega telesa* – D4), se učijo o krtačah in raziskujejo različne materiale krtač (*se z uporabnikom učiva o krtačah* – D3, *z raziskovanjem različnih materialov krtač* – A6).

V začetnem delu srečanja se uporabniki prav tako učijo primerne pristopa h konju (*učiva se primerne pristopa h konju* – C10), učijo se o opreми, ki jo bodo uporabili (*o opreми, ki jo*

bova uporabila med terapijo – D5), pri skupinskih terapijah se učijo tudi vrstnega reda (pri skupinskih terapijah se učimo tudi vrstnega reda – A8).

Pred osrednjim delom terapije terapevtka B skupaj z uporabnikom, če le ta to zmore, namesti opremo (*in namestitvijo opreme, če uporabnik to zmore – B4*). Tako terapevtka B kot tudi terapevtka D skupaj z uporabnikom konja vodita do maneže, kjer se kasneje začne osrednji del terapije.

4.2.6 Osrednji del srečanja

Osrednji del je odvisen od diagnoze uporabnika (*nadaljnje delo je odvisno od diagnoze otroka – A9*), od zmožnosti in potreb uporabnika (*od samega uporabnika, njegovih zmožnosti in potreb je odvisno, kaj med terapijo delamo – B6*) in pri terapevtki E večinoma poteka v maneži (*največkrat poteka v maneži – E8*).

Vse terapevtke se v osrednjem delu poslužujejo jahanja. Terapevtka C ob tem z uporabniki na konju izvaja vaje (*večinoma z uporabniki izvajam vaje, medtem ko so na konju – C15*), terapevtka E vaje z uporabnikom izvaja tako na konju kot tudi ob konju (*skupaj z otrokom izvajam vaje ob in na konju – E10*). Nekatere terapevtke se v tem delu terapije poslužujejo tudi dela na tleh (*z nekaterimi delamo samo na tleh, npr. konja vodimo skozi poligon – B7*) in sprehodov s konjem, prav tako pa pri svojem delu uporabljajo didaktične pripomočke.

4.2.7 Zaključek srečanja

Ob koncu terapij vsi terapevti skupaj z uporabnikom odpeljejo konja v hlev (*za zaključek terapij konja vedno odpeljemo nazaj v hlev – A44, konja odpeljemo v hlev – B11*) ali na pašnik (*konja pospremiva nazaj na pašnik – C23, konja skupaj z uporabnikom odpeljeva na pašnik – D13, ga odpeljeva nazaj na pašnik – E18*). Štiri terapevtke skupaj z uporabnikom pospravijo tudi opremo (*skupaj z uporabnikom pospraviva vso opremo – C22, in pospraviva opremo – D14, pospraviva opremo – E16*) in pripomočke (*za zaključek pospravimo vse pripomočke – B10*).

Iz intervjujev je razvidno, da so terapevti pod zaključek srečanja uvrstili še hranjenje konja (*če nam ostane dovolj časa, ga skupaj nahranimo – B12*), ponovno čiščenje konja (*še enkrat očistiva konja – E17*), slovo od konja (*in se od njega poslovimo – A18*) in pisanje evalvacije (*po terapiji zapišem še evalvacijo terapije – C25*).

Terapevtka C ob zaključku srečanja uporabniku pove, kaj mu je šlo dobro in kaj bosta počela naslednjič, terapevtka E pa uporabnika povpraša o tem, kaj mu je bilo všeč in česa si želi še več.

4.3 Spremembe pri uporabnikih

4.3.1 Čas, ko so se začele kazati prve spremembe

Pri vseh uporabnikih so se spremembe pričele kazati že po nekaj mesecih obiskovanja terapij. Pri nekaterih so se spremembe pričele kazati po štirih mesecih, pri drugih po pol leta. Oseba F je povedala, da so spremembe najprej opazili družinski člani (*spremembe so najprej začeli opazovati bližnji družinski člani, kasneje, približno po pol leta terapij, so spremembe pričeli opazovati tudi ostali* – F10), oseba I pa je povedala, da so se spremembe skozi čas vse bolj stopnjevale (*in so se do danes vse bolj stopnjevale* – I12).

4.3.2 Opažene spremembe

Med največkrat opaženimi spremembami so boljše ravnotežje (*pri samem jahanju najbolj pridobijo na ravnotežju* – A58, *imajo tudi več ravnotežja* – C49, *vidno se izboljša tudi ravnotežje* – D33 ...), boljša drža (*pri vseh uporabnikih, s katerimi trenutno delamo, opažam izboljšanje drže* – B33, *izboljša se recimo sama drža uporabnikov* – D32, *najbolj se je izboljšala njegova drža. Na začetku je namreč sedel čisto sključeno, danes sedi že skoraj ravno kot sveča.* – G6 ...) in umirjenost (*ob terapijah se izredno umirijo tako fizično kot tudi psihično* – D36, *postanejo veliko bolj umirjeni* – E48, *Jan se je precej umiril* – F11, *danes se recimo lažje umiri* – H8 ...). Sledijo jim razvoj komunikacijskih spretnosti (*veliko več je začel govoriti, kar je po moje posledica tudi tega, da s terapevtko cele terapije preklepetata* – G8, *in lahko rečem, da se pozna, da se več pogovarja* – H11 ...), boljša koncentracija (*pomembno se mi zdi tudi izboljšanje koncentracije, saj pri vseh aktivnostih vsakič lažje sodelujejo* – B35, *lažje ostane skoncentriran* – I9 ...), večja samozavest (*izboljšala se mu je tudi samozavest* – G7, *veliko bolj samozavesten fant* – I6 ...) in izboljšanje razpoloženja (*čisto pri vseh pa opažam tudi izboljšanje razpoloženja* – B37).

Terapevtke in starši so pod spremembe, ki so jih opazili pri uporabnikih oziroma pri svojih otrocih, navedli še boljšo gibljivost, izboljšanje mišičnega tonusa, boljšo koordinacijo, izboljšano odzivnost na okolje, izboljšanje motivacije (*sama opažam tudi to, da je Miha veliko*

bolj motiviran za delo – I8), izboljšanje pozornosti (skozi različne vaje, ki se jih dela na terapijah, se je naučila tudi vzdrževanja pozornosti, kar se prenaša tudi v vsakdanje življenje in opravljanje različnih nalog doma – J10) in lažje uravnavanje močnih čustev (bolje uravnava svoje izbruhe jeze – F12). Uporabniki bi naj bili bolj skrbni, bolj socialni, bolj sproščeni, bolj previdni in bi naj bili pripravljeni za sodelovanje (kljub temu, da malo in redko govori, je tu, glede na ostale situacije, res hitro pričela sodelovat – H7).

Glede na intervjuje lahko spremembe razvrstimo tudi na področja, kjer so terapevtke in starši opazili spremembe pri uporabnikih.

4.3.3 Področje sprememb

V največji meri so intervjuvanci poročali o spremembi na področju pozornosti, ki ji sledi področje koncentracije. Terapevtke in starši so spremembe pri uporabnikih oziroma svojih otrocih prepoznavali tudi na čustvenem področju, na področju motorike, področju komunikacije, področju odgovornosti, področju umiritve in na šolskem in socialnem področju.

4.4 Izzivi pri delu

Izzive, s katerimi se terapevtke soočajo ob svojem delu, lahko razdelimo na dve kategoriji, in sicer na izzive pri delu na sploh in na izzive, povezane z delom s konjem.

4.4.1 Izzivi pri delu na sploh

Terapevtke so kot izziv pri delu izpostavile predvsem nadaljnje izobraževanje (*nadaljnje izobraževanje v smeri dela z uporabniki z različnimi posebnimi potrebami – C33*) in pomanjkanje informacij in znanja o diagnozah otrok (*meni osebno je izziv predvsem to, da marsikatero diagnozo pred začetkom dela sploh nisem poznala, ker jih je res ogromno, sama pa nisem s kakšne medicinske profesije, da bi se s tem že prej srečevala – A44, z marsikatero diagnozo pa ob tem delu, vsaj tisti, ki nismo iz kakšne zdravstvene veje, prvič slišimo – E26*). Zaradi pomanjkanja znanja je po mnenju terapevtke A velik izziv oceniti potrebe uporabnikov, dve terapevtki (C in E) sta kot izziv izpostavili tudi samoiniciativno izobraževanje o različnih diagnozah, ki je potrebno za uspešno izvedene terapije (*za uspešno izvedene terapije se moraš torej sam izobraževati o različnih diagnozah, ki jih imajo otroci, da lahko potem veš, kaj je za njih okej in s čim jim lahko mogoče celo škoduješ – C34, se moramo o vsakem bolezenskem*

stanju in o vsakih težavah pred pričetkom terapij dovolj dobro poučiti, da lahko terapije resnično izvajamo v dobrobit in ne v škodo otroka – E27).

Terapevtke so kot izzive pri delu opredelile še iskanje primernega pomočnika oziroma vodnika konja (*trenutno mi je največji izziv najti primernega pomočnika oziroma vodnika konja, saj mora biti to zanesljiva oseba z občutkom za delo s konji in tudi osebami s posebnimi potrebami – B20*), vzpostavljanje odnosa z uporabnikom (*ustvarjanje odnosa z uporabnikom – C35*) in zagotavljanje varnosti (*vsakokratno zagotavljanje varnosti – D18*).

4.4.2 Izzivi, povezani z delom s konjem

Iz intervjujev je razvidno, da je največji izziv, ki je povezan z delom s konjem, primernost konja (*izziv tudi to, da za partnerja najdeš res dobrega konja, ki vso delo tudi prenaša, ki ni plašen in ga tako delo z otroki veseli – A46, kako najti primernega konja – C36, je poseben izziv najti konja, ki je primeren za tako delo – D19, najti konja, ki je primeren za tako delo – E28*), saj vsak konj ni primeren za tako delo (*vsak konj ni primeren za terapevtskega konja – E29*). Konj mora bit namreč tak, da se odziva in da prenese vse. Terapevtka B meni, da je izziv dela s konjem že sama narava konja, saj je konj zelo senzibilna žival (*konj je zelo senzibilna žival – B21*). Tri terapevtke kot izziv, povezan z delom s konjem, vidijo tudi vzpostavljanje odnosa s konjem (*pomembno, da tudi s konjem razvijemo odnos, ki temelji na medsebojnem spoštovanju in zaupanju – C38, tudi s konjem zgraditi zaupanja vreden odnos – D22, kako s konjem zgraditi dober odnos, ki je nujno potreben za uspešno izvajanje terapije – E30*).

Ob iskanju primernega konja terapevtkam predstavlja izziv tudi posebna skrb za konja, ki vključuje ohranjanje zdravja konja (*kako temu konju ohranjati dobro zdravje – C37, vzdrževanje konjevega zdravja, ki je lahko finančno kar precejšen zalogaj – E31*), posebno skrb in nego konja, zagotavljanje zadostnega časa, ki ga konj preživi v izpustu v čredi in skrb, da konja obdržimo radovednega in da konj ne postane apatičen.

Terapevtki B in D sta kot izziv, povezan z delom s konjem in uspešnostjo terapij opredelili še kakovostne treninge konj (*za uspešno terapevtsko delo je zelo pomembno, da ima kakovosten trening – B22*) in navajanje konja na pripomočke, ki jih uporabljamo pri terapijah (*navajanje konja na različne didaktične pripomočke, ki jih uporabljamo v sklopu terapij – D23*).

4.5 Mnenje o terapijah s pomočjo konja

Pri mnenju o terapijah s pomočjo konja o tem, da gre za sodelovanje s konjem in o samem izvajanju terapij, sem ločila mnenje terapevtek in mnenje staršev.

4.5.1 Mnenje terapevtek o terapijah s pomočjo konja

Iz intervjujev je razvidno, da sta dve terapevтки zagovornici takšnega načina dela (*sem velika zagovornica kakršnegakoli načina dela z živalmi – A67, terapije s pomočjo konjev zelo zagovarjam – C53*). Terapevтки menijo, da so terapije koristne (*upam trditi, da so terapije res koristne – D37*), saj imajo zelo pozitivne učinke (*gre za odlično vrsto pomoči, za katero je bilo že večkrat dokazano, da ima pomembne pozitivne učinke na človeka – E54*) in pomembno pripomorejo k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih: kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem (*terapije s konji po mojem mnenju pomembno pripomorejo k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih ... – B39*). Prav zato so po mnenju terapevтки B terapije s pomočjo konja primerne za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami.

Terapevтка C meni, da gre pri terapijah s pomočjo konja za edinstveno delo in uporabnikovo izkušnjo, pri čemer terapije pomembno pripomorejo k izboljšanju življenja oseb s posebnimi potrebami (*samo delo in upam trditi, da tudi uporabnikova izkušnja, je edinstvena – C55, pomembno pripomorejo k boljšemu življenju oseb s posebnimi potrebami – C54*).

Po mnenju terapevтки D je prednost terapij s pomočjo konja ta, da se namesto v pisarnah izvaja v bolj sproščenem okolju. Terapevтка B meni, da bi bilo dobro, če bi se ljudje bolj pogosto udeleževali terapij s pomočjo konja, terapevтка E pa meni, da se bo v prihodnje to tudi uresničilo, saj bodo zaradi pomiritvene vloge konja terapije postajale vse bolj priljubljene (*v prihodnje postajale še bolj priljubljene, saj nas konji, kljub stresnemu svetu, v katerem živimo, res uspejo pomiriti in nam omogočiti, da zadihamo – E55*).

4.5.2 Mnenje terapevtek o tem, da gre za sodelovanje s konjem

Tri terapevтки so mnenja, da konj v procesih terapij s pomočjo konja pomaga pri vzpostavljanju odnosa z uporabnikom (*sama menim, da nam konj izredno pomaga pri grajenju odnosa z otrokom – A70, preko konja namreč lažje zgradimo odnose z uporabniki – D41*,

preko njih se lažje povežemo z otroki – E57), terapevtka C celo meni, da je konj ena izmed boljših izbir, ki jih lahko uporabimo za terapije z živalmi.

Terapevtke so konja v procesu definirale kot partnerja in sodelavca, ki terapevtom olajša delo (*konj je v teh procesih naš partner – D39, niso samo pripomoček, temveč so pravi sodelavci, ki nam marsikdaj olajšajo naše delo – C60*). Po mnenju terapevtk je konj odlična terapevtska žival, ki v procesih terapij prevzema vlogo medija, mediatorja in motivatorja (*v odnosih z uporabniki deluje kot medij – D40, in mediator obenem – A72, služi tudi kot motivator za nadaljnje terapije – E61*).

Po mnenju terapevtk nas konj uči pristnosti, nas za to, kar smo, ne obsoja in nas uspe umiriti. Terapevtka B meni, da konj pomembno pripomore tudi k samozavesti in premagovanju različnih strahov uporabnikov, terapevtka D pa meni, da uporabniki včasih kakšne stvari lažje povedo in zaupajo konju, čeprav smo mi zraven in poslušamo.

Dve terapevtki (B in E) menita, da se konji izjemno odzivajo na našo neverbalno komunikacijo in da je zelo dobra lastnost konjev tudi njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev (*zelo dobra lastnost konjev je tudi njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev, kar je v terapevtskem procesu zelo dobrodošlo – B46*).

Tri terapevtke kot pozitivno in učinkovito stvar sodelovanja s konjem v procesih vidijo tudi samo druženje s konji in jahanje, ki predstavljata sprostitev (*druženje s konji in samo jahanje pa po mojem mnenju predstavljata tako telesno kot tudi duševno sprostitev – E59*), obenem pa jahanje predstavlja tudi edinstveno izkušnjo (*ko ga lahko jahamo, omogoči še eno edinstveno izkušnjo, ki je ne moremo doživeti pri nobeni drugi živali – C59*), ki pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi težko doseči (*in tudi samo jahanje pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi težko doseči – B47*).

4.5.3 Mnenje terapevtk o izvajanju terapij s pomočjo konja

Kot je razvidno iz intervjujev, je po mnenju terapevtke A pomembno, kakšna oseba izvaja terapije. Pri terapijah je namreč po njenem mnenju pomemben stik z uporabnikom, zato mora imeti oseba, ki terapije izvaja, čut za človeka. Terapevtka A ta stik pogreša pri delu hipoterapevtov, a poudarja, da imajo le-ti medicinsko znanje, ki ga ostalim terapevtom primanjkuje. Tako kot hipoterapevti kdaj terapij ne izvajajo dobro z vidika odnosa z

uporabnikom, tako tudi ostali terapevti zaradi pomanjkanja medicinskega znanja kdaj nepravilno izvajajo hipoterapevtski del terapij.

Tudi terapevtka D meni, da za izvajanje terapij s pomočjo konja potrebuješ primerne lastnosti. Po njenem mnenju se večina terapevtov res trudi, da so terapije dosledno izvedene, a je po drugi strani tudi mnenja, da ti delo mora biti všeč, saj ti lahko delo drugače postane naporno in se lahko zgodi, da terapij ne izvajamo dovolj dobro.

Enakega mnenja, da je izvajanje terapij s pomočjo konja lahko kar naporno delo, sta tudi terapevtki B in C (*menim, da je izvajanje terapij zelo lepo, a hkrati naporno delo – B48, lahko tudi izvajanje terapij s pomočjo konja kar naporno delo – C62*). Kljub temu terapevtko B to delo izpopolnjuje in je ob koncu dneva zadovoljna, ko vidi napredek in izboljšanje pri uporabnikih, terapevtka C pa je pri izvajanju terapij s pomočjo konja izpostavila tudi pomembnost tega, da se znamo po delu razbremeniti in da imamo nekoga, s kom se lahko pogovorimo.

Nekoliko drugače je razmišljala terapevtka E, ki meni, da gre pri izvajanju terapij s pomočjo konja za pomembno delo, ki prinaša ogromno odgovornosti. To odgovornost je razdelila na odgovornost do uporabnika, da zanj načrtujemo terapijo, ki mu bo v korist, na odgovornost do konja, da zanj primerno skrbimo, in na odgovornost do samega procesa terapije.

4.5.4 Mnenje staršev o terapijah s pomočjo konja

Glede splošnega mnenja o terapijah s pomočjo konja sta se opredelila zgolj dva starša, ki menita, da so terapije s pomočjo konja super zadeva in da so terapije učinkovite (*menim, da gre za super zadevo – F17, sama sem mnenja, da so terapije s konji resnično učinkovite – J11*).

4.5.5 Mnenje staršev o tem, da gre za sodelovanje s konjem

Iz raziskave je razvidno, da starši pozitivno vrednotijo sodelovanje konja v procesih terapije (*mislim, da so konji super – J12, mislim, da je prisotnost konja zelo praktična zadeva – G11, mislim, da je to, da so v procese vključeni konji, ena izmed boljših stvari, ki so si jih lahko izmislili – I13*). Starša I in J konja v procesu opišeta kot prijatelja, zanesljivega učitelja, ki je izjemno potrpežljiv in se lahko od njega tako mi kot tudi uporabniki marsikaj naučimo (*se lahko od njih res marsikaj naučimo – J15, jih učijo novih stvari – I16*).

Starši menijo, da se lahko s pomočjo konja uporabnik nauči samokontrole (*otroci se s pomočjo konja naučijo samokontrole, saj konja s svojim vedenjem hitro prestrašijo* – F18), potrpežljivosti, pazljivosti (*zdi se mi, da se konj ves čas odziva na njihovo vedenje, zato so tudi sami otroci vedno bolj pazljivi* – F19), nežnosti (*in nežni, saj konj hitro pokaže neodobravanje do kakšnega bolj agresivnega ravnanja* – G15), sočutnosti in lepega ravnanja (*otroci se preko skrbi za konja lahko naučijo tudi lepega ravnanja* – I17) in pridobi na samozavesti (*preko osvajanja novih elementov v jahanju dobijo več samozavesti* – F21). Trije starši menijo, da ima konj pomiritevni učinek na uporabnika (*konj je imel pri Janu izjemno pomiritevno vlogo* – F20, *sama iz izkušenj vem, da je konj izredno sočutna žival, ki ima pomirjevalni učinek* – G12, *ne vem, zakaj, ampak konj otroke, kot je Pia, tudi izredno pomiri* – H14).

Starša I in F menita, da konji pomagajo pri delu, saj uporabnike spodbujajo in jih motivirajo za naprej (*otroke, kot je Miha, spodbujajo pri delu* – I15, *in motivacije za naprej* – F22), starš H pa meni, da se odnos uporabnika s terapevtko gradi preko konja in da se nekateri uporabniki lažje povežejo z živalmi kot z ljudmi.

4.5.6 Mnenje staršev o izvajanju terapij s pomočjo konja

Iz intervjujev je razvidno, da je staršem, ki so bili udeleženi v raziskavi, izvajanje terapij s pomočjo konja všeč in nad njim nimajo pripomb (*sem z načinom dela tukaj zelo zadovoljna* – F23, *kar se tiče pa samega izvajanja terapij, pa prav tako nimam nobenih pripomb* – G15, *nimam pripomb, kvečjemu so me same pohvale* – I19 ...). Staršema G in J je všeč, da pri terapijah s pomočjo konja ne gre za delo v pisarni in da je delo dinamično.

Starši menijo, da so uporabniki pri terapijah bolj sproščeni (*se mi zdi, da so otroci tako veliko bolj sproščeni* – J17), so bolj pripravljeni na pogovor (*bolj se odprejo* – J18), bolje sodelujejo in terapij ne odklanjajo (*čeprav se je pri kakšnih drugih aktivnostih večkrat zgodilo, da jih je Miha odklanjal, se kaj takega pri terapijah s konji v vseh petih letih ni zgodilo niti enkrat* – I24). Menijo, da so terapevti predani svojemu delu, da se posvetijo vsakemu uporabniku (*in vidi se, da se terapevтка Janu vedno povsem posveti* – F25, *Mihu se vsakič vsi 100 % posvetijo* – I20 ...), da se v procesu terapij posluša in upošteva želje uporabnika (*imam tudi občutek, da se veliko da tudi na želje tistega, ki terapije obiskuje* – F27, *velikokrat jo vprašajo, kaj si sama želi* – H18 ...) in da so terapije prilagojene vsakemu posamezniku. Prav tako menijo, da terapevti uporabnikov ne silijo v stvari, temveč se skupaj z uporabniki dogovorijo o tem, kaj bodo počeli (*in se skupaj z njo dogovarjajo o svojem delu* – J22, *terapevтка in Jan se pred*

vsako terapijo dogovorita, kaj bosta počela – F26). Menijo, da terapevti uporabnikom pomagajo in jih spodbujajo skozi proces dela (ves čas terapije pa jo spodbujajo, da opravi dane naloge – H19).

4.6 Slabosti terapij s pomočjo konja

Udeleženci v raziskavi so kot slabost največkrat navedli stroške obiskovanja terapij (*kot slabost pri izvajanju terapij bi morda izpostavila to, da so nekaterim finančno težje dostopne in se za to zanje ne odločijo – B51, stroški terapij, ki si jih marsikdo žal še vedno ne more privoščiti – D47, pomanjkljivost je cena. Ker mora otrok terapije obiskovati vsaj nekaj časa, se stroški kar naberejo. – H20 ...).*

Terapevti so kot slabost terapij s pomočjo konja izpostavljali predvsem to, da so pri svojem delu bolj ali manj prepuščeni sami sebi (*če se hočeš učiti in bit v koraku s časom, si prepuščen sam sebi – A82 ...).* Iz raziskave je razvidno, da terapevti nimajo dodatnih izobraževanj in usposabljanj, na voljo nimajo nobenih supervizij ali intervizij, prav tako se ne morejo nikamor obrniti po pomoč (*nimamo nobene baze, kamor se lahko obrnemo po pomoč – C68).* Terapevtke poročajo, da se sistem pri nas v primerjavi s svetom razvija počasi in da se z izjemo enega posveta na leto terapevti medsebojno ne povezujejo (*da z izjemo enega posveta na leto, nimamo nikakršnih medsebojnih povezovanj in posvetovanj – D48, ni združevanj – A80, ni posvetovanj – A81).* Prav tako terapevti pri delu ne sodelujejo s strokovnjaki z ostalih področij (*pri delu ne sodelujemo s strokovnjaki ostalih področij, ki prav tako delajo z našim uporabnikom – C66, med samimi terapevti in tudi med terapevti in ostalimi strokovnjaki ni medsebojnega povezovanja – E67).*

Starši so kot slabosti terapij s pomočjo konja navedli tudi premajhno informiranost ljudi (*še ena pomanjkljivost pa je zagotovo tudi informiranost ljudi, saj veliko ljudi za terapije s konji sploh ne ve. O njih se zagotovo premalo govori. – F29, mislim, da je tudi premalo ljudi seznanjenih z možnostjo udeležbe v procesih terapij s pomočjo konja, posledica česar je ogromno posameznikov, ki bi jim terapije koristile, vendar za le-te sploh ne vedo – I32).* Ena oseba (I) je med intervjujem kot slabost terapij s pomočjo konja navedla še pomanjkanje pokrite jahalnice, saj tako terapije vedno potekajo zunaj, kar pomeni, da so odvisni od vremena in da terapije kdaj zaradi slabega vremena tudi odpadejo.

4.7 Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja

Predloge udeležениh v raziskavi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja lahko uvrstim v dve kategoriji, in sicer v predloge, ki so vezani na boljše pogoje terapevtov, in v predloge, ki so vezani na terapije s pomočjo konja.

V prvo kategorijo predlogov, ki so vezani na boljše pogoje terapevtov, lahko uvrstim naslednje pogoje: nadaljnja izobraževanja in čim več delavnic (*v prihodnjem obdobju organiziranih čim več seminarjev, delavnic, kjer bi lahko svoja znanja še razširili* – C70, *čim več različnih izobraževanj* – D51 ...); uvedba supervizij in intervizij; več srečanj terapevtov, sploh tistih, ki delujejo v okviru lastnih društev in zavodov (*morda bi bilo dobrodošlo še več srečanj terapevtov, sploh nas, ki delujemo v okviru lastnih društev, zavodov* – B52); medsebojno povezovanje terapevtov (*da se terapevte nekako poveže med seboj, da bi si med seboj lahko pomagali in se posvetovali* – C69); medsebojno povezovanje s strokovnjaki z ostalih področij; medsebojno sodelovanje z otrokom in z vsemi strokovnjaki, ki sodelujejo z otrokom, da se sestavi celosten program pomoči (*povezovanje vseh strokovnjakov iz različnih področij, ki sodelujejo z uporabnikom* – C71, *sistem obravnave razvil tako daleč, da bi v okviru pomoči otroku skupaj z otrokom medsebojno sodelovali vsi strokovnjaki, ki bi nato skupaj sestavili celosten program pomoči* – C70).

Predlogi, ki so vezani na terapije s pomočjo konja, so kritje stroškov terapij (*najboljša izboljšava bi bilo kritje stroškov terapij, saj bi se terapij tako lahko udeležilo več ljudi, ki so terapije potrebni* – F30, *sofinanciranje, oziroma neka pomoč pri plačevanju terapij* – H21, *mogoče vzpostavitev takega sofinanciranja* – J24) in razvijanje in širjenje programov terapij s pomočjo konja (*moj predlog bi bil ta, da se sistem programov terapij s konji še naprej razvija in širi, da bo ta način dela dobil prepoznavnost, kot si jo zasluži* – I33, *da se bo sistem še dalje razvijal* – J26).

Eden izmed staršev (G) je kot predlog navedel vzpostavitev novega sistema, ki bi celostno obravnavala ljudi, ki se soočajo z različnimi težavami, in ki bi bil financiran s strani države.

5 RAZPRAVA

Bistvene ugotovitve, ki sem jih dobila s svojo raziskavo, se navezujejo na uporabnike terapij s pomočjo konja, na to, kakšni so razlogi za vključitev uporabnikov v programe terapij s pomočjo konja, kakšne so spremembe, ki jih lahko opazimo pri uporabnikih, ki terapije obiskujejo, na kakšen način terapevti s pomočjo konja izvajajo terapije, katere metode pri tem uporabljajo, s kakšnimi izzivi se terapevti srečujejo pri delu in kakšno je mnenje terapevtov in staršev o terapijah s pomočjo konja. Vse ugotovitve bom v razpravi poskusila povezati tudi s stroko socialnega dela.

Terapevti se pri svojem delu srečujejo z **uporabniki**, ki imajo različne potrebe, zmožnosti in omejitve. Terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, trenutno največ sodelujejo z uporabniki s cerebralno paralizo, uporabniki z motnjami avtističnega spektra in z uporabniki z motnjami v duševnem zdravju. Nekatere terapevtke sodelujejo tudi z uporabniki z Downovim sindromom, uporabniki z ADHD, uporabniki z motnjo hiperaktivnosti, uporabniki s čustveno vedenjskimi motnjami in z uporabniki z vedenjskimi težavami. Uporabniki terapijo večinoma obiskujejo dalj časa. V raziskavi so sodelovali starši uporabnikov, ki se terapije udeležujejo od pol leta in vse do pet let, razlogi za vključitev uporabnika v program terapije s pomočjo konja pa se med seboj razlikujejo. Kot je razvidno iz raziskave, so se starši in uporabniki za terapijo s pomočjo konja odločili po nasvetu družinskih prijateljev, nasvetu osebne zdravnice ali pa so se za terapije odločili samoiniciativno, saj so terapije s pomočjo konja že poznali. Najpogostejši razlog za vključitev uporabnikov v terapijo s pomočjo konja so osebne okoliščine uporabnikov, kot so vedenjske in učne težave, agresivnost, popadljivost, zaostanek v razvoju, pomanjkanje koncentracije, diagnoza avtizma, diagnoza ADHD, slepota idr. Trije starši, ki so sodelovali v raziskavi, so otroke v terapijo vključili tudi z drugih razlogov, saj so svojemu otroku hoteli pomagati, en izmed staršev pa je svojemu otroku želel izpolniti željo po jahanju.

Po nekaj mesecih obiskovanja terapije, natančneje po štirih mesecih do pol leta, kot je razvidno iz rezultatov raziskave, se pri uporabnikih lahko opazijo prve **spremembe**. Kot so povedali starši v svojih intervjujih, so spremembe najprej opazili družinski člani, le-te pa so se skozi čas vse bolj stopnjevale. Terapevti in starši so v največji meri poročali o spremembah na področju pozornosti in koncentracije, sledijo jim spremembe na čustvenem področju, področjih motorike, komunikacije, odgovornosti in umiritve ter spremembe na šolskem in socialnem področju. Glede na rezultate raziskave imajo uporabniki po nekem času obiskovanja terapij izboljšano ravnotežje, boljšo držo, so bolj umirjeni in bolj komunikativni. Uporabniki

postanejo bolj samozavestni, socialni, so na splošno boljšega razpoloženja in lažje ohranijo koncentracijo. Terapevte in starši so poročali tudi o boljši gibljivosti uporabnikov, izboljšanju mišičnega tonusa, izboljšanju koordinacije, odzivnosti na okolje, motivacije in pozornosti uporabnikov. Uporabniki, zaradi terapije s pomočjo konja, lažje uravnavajo močna čustva, so bolj skrbni, previdni, sproščeni in so v primerjavi z drugimi aktivnostmi bolj pripravljeni na sodelovanje.

O opaženih spremembah pri uporabnikih v svojem delu pišeta tudi Tušak in Tušak (2002), ki navajata, da so uporabniki po rednem obiskovanju terapije s pomočjo konja bolj samozavestni, odločni in imajo več samospoštovanja. Prav tako terapije pripomorejo tudi k večji vztrajnosti v odnosih otroka oziroma mladostnika z drugimi ljudmi (prav tam). Kot sem že zapisala v teoretičnem uvodu, se terapije s pomočjo konja udeležujejo predstavniki skupine uporabnikov, s katerimi velikokrat sodelujemo tudi v stroki socialnega dela, kar lahko sedaj potrdimo tudi z rezultati raziskave. Glede na podobno populacijo uporabnikov in pozitivne spremembe, ki jih terapije s pomočjo konja povzročijo pri uporabnikih, menim, da bi bilo povezovanje terapije s pomočjo konja in socialnega dela zagotovo v korist uporabnikom.

Kot je povedala terapevtka A, morajo terapevti pred začetkom terapije narediti **načrt dela**. V samem procesu načrtovanja morajo zraven otrok in staršev sodelovati tudi vsi strokovnjaki ostalih področij, ki prav tako delajo z uporabnikom. Terapevti nato skupaj z vsemi udeleženi (uporabnik, starši, drugi strokovnjaki) sestavijo načrt dela, ki je ustvarjen posebej za vsakega posameznika in v sklopu katerega skupaj določijo merljive cilje. Glede na cilje si terapevti določijo tudi metode dela, ki se jih bodo posluževali tekom izvajanja terapij, po vsaki končani terapiji pa terapevti o le-tej zapišejo tudi evalvacijo. Individualiziran program terapije s pomočjo konja (IP) oziroma načrt terapije je pomemben, saj z enim predpisanim načrtom in z istimi pristopi, pogoji, metodami in pripomočki ne moremo zagotoviti ustrezne terapije za heterogeno populacijo, kjer je vsak posameznik poseben, unikatni, drugačen (Šafranko, 2011). Kljub temu da bi tako moralo biti, se ta korak načrtovanja terapij v praksi izvaja drugače. Večina terapevtov pred začetkom terapije sicer zapiše načrte terapij, vendar to naredijo samo s pomočjo staršev ali celo sami. Načrt dela v praksi ni vedno trdno določen. Terapevti v načrt zapišejo približen načrt aktivnosti in ga imajo le kot okvir za delo, saj delo sproti prilagajajo uporabnikovim potrebam, željam in zmožnostim.

Čeprav se v teoriji načrtovanje terapije s pomočjo konja približuje participatorni paradigmi sodobnega socialnega dela (sodelovanje z uporabnikom, starši in ostalimi strokovnjaki), je

terapevtova samostojna določitev metod dela in evalvacija še vedno v nasprotju s to paradigmo. Od paradigme odstopa tudi ravnanje v praksi, saj terapevti terapijo načrtujejo sami ali s starši in se pri tem v nasprotju s teorijo ne povezujejo s samim uporabnikom ali drugimi strokovnjaki. Na tak način je terapevt predstavljen kot tisti, ki ve in ki poseduje moč, da določi način in potek terapije. Je pa v praksi veliko bližje sodobnemu socialnemu delu načrt dela, ki služi le kot okvir dela in se vedno znova prilagaja uporabniku in zavedanje o posebnosti in edinstvenosti uporabnikov.

Samo dve terapevtki, ki sta sodelovali v raziskavi, zapisujeta **evalvacije**, saj tako lažje sledita napredku uporabnikov. Od dveh le ena evalvacije zapisuje redno, obe pa evalvacije zapisujeta zgolj za svojo evidenco. Kljub temu da lahko na podlagi raziskave sklepam, da si večina terapevtov s pomočjo konja zapiše in načrtuje okvir dela, pa obstajajo tudi terapevti, ki se načrtovanja in evalvacij sploh ne poslužujejo. Primer tega je tudi ena izmed terapevtk, ki je sodelovala v moji raziskavi, ki terapije ne načrtuje, saj se pri izvajanju terapije s pomočjo konja ravna glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka. Terapevtka na neki način sicer izvaja evalvacije, saj je pozorna na spremembe, vendar le-teh ne zapisuje, saj pravi, da si zaradi števila uporabnikov, ki ni preveliko, majhne spremembe še vedno lahko zapomni. Čeprav se terapevtke zelo različno poslužujejo zapisovanja evalvacij, lahko rezultate raziskave interpretiram tako, da so terapevti še vedno daleč od sodelovanja uporabnikov, njihovih staršev in ostalih strokovnjakov pri evalvaciji. Evalvacijo vidijo le kot lasten pripomoček za spremljanje napredka otroka in ne kot nalogo vseh udeleženi v problemu, da se pogleda in ovrednoti dosedanje delo.

Terapevti **način dela** prilagodijo diagnozi uporabnika, uporabnikovim željam, potrebam, zmožnostim in morebitnim omejitvam. Iz rezultatov raziskave je razvidno, da nekateri terapevti v procesu terapije s pomočjo konja le-tega soustvarjajo skupaj z uporabniki. Terapevti ob delu ohranjajo stik z uporabnikom, jih spodbujajo in motivirajo. Kot je med intervjujem poudarila ena izmed terapevtk, se je pri izvajanju in izbiri načina dela pri terapiji s pomočjo konja potrebno zavedati, da je vsak uporabnik edinstven, zato je način dela potrebno prilagoditi vsakemu posebej.

Tudi pri terapiji s pomočjo konja lahko opazimo zametke izvirnih delovnih projektov pomoči, kot le-te imenujemo v socialnem delu. Pri svojem delu se namreč terapevti obračajo na uporabnike in proces dela vsakokrat ustvarjajo na novo, za vsakega uporabnika posebej. Prav tako gre tudi za projekt, saj uporabniki terapijo obiskujejo dalj časa, in delo, saj terapevt in

uporabnik sodelujeta, opravljata različne naloge in aktivnosti (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Tako kot socialni delavci se tudi terapevti ravnaajo v skladu z želenimi izidi, ki jim vedno znova spominjajo na to, kam želijo priti.

Terapevti pri izvajanju terapije s pomočjo konja uporabljajo različne metode dela, ki so prav tako kot načini dela prilagojene posamezniku, s katerim delajo. Za izvajanje terapij izbirajo oblike in tehnike dela, za katere menijo, da bodo v najkrajšem času privedle do realizacije zastavljenih ciljev (Šafranko, 2011). Terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, uporabljajo **metode, perspektive in spretnosti**, ki jih lahko razporedim v tri kategorije, in sicer na metode idr. dela, povezane z načrtovanjem terapije, metode idr. dela, povezane z uporabnikom, in metode idr. dela, povezane s konjem. V kategorijo, povezano z načrtovanjem terapije, lahko uvrstim metodo zapisa načrta terapije in metodo zastavitve ciljev skupaj z uporabnikom. V naslednjo kategorijo, ki je povezana z uporabnikom, sem uvrstila naslednje metode, perspektive in spretnosti: upoštevanje želja uporabnikov in poslušanje uporabnikov. Terapevtke se trudijo, da je vse, kar počnejo, nazorno in razumljivo, ob skupinskih terapijah pa uporabljajo tudi metodo druženja, ki uporabnikom omogoči izkusiti skupinsko dinamiko in jih nauči prilagajanja, vrstnega reda in upoštevanja pravil. Najpomembnejši del vsakega procesa je zagotovo vzpostavljanje odnosa, kjer gre za vrsto spretnosti in perspektiv na začetku samega procesa in njihovo nadaljnje uporablanje v celotnem projektu pomoči. V procesu pomoči moramo namreč vzpostaviti dober delovni odnos z vsemi udeleženiimi. V primeru sodelujočih v raziskavi terapevtke odnos vzpostavljajo tako z uporabnikom kot tudi s konjem, v kolikor bi terapevti sodelovali z uporabnikom in njegovimi starši že pri načrtovanju dela, pa bi tudi del načrtovanja procesa vključeval vzpostavljanje odnosa. Kot zadnje nam ostanejo še metode, perspektive in spretnosti, ki jih lahko povežemo s konjem oziroma z delom s konjem. Te so opazovanje konja, skrb za konja in vzpostavljanje odnosa z njim, učenje pravilnega pristopa do konja, učenje razumevanje komunikacije konja, jahanje, jahanje v naravi in delo na tleh.

Nekateri terapevti svoje delo pričnejo že pred samo terapijo. Ena izmed terapevtk je povedala, da pred začetkom zapiše načrt terapije in se o njem posvetuje s starši, druga se pred prihodom uporabnika odpravi po konja, ki ga v večji meri očisti, za skupno čiščenje z uporabnikom pa na konju pusti le majhen umazan del, tretja se pred začetkom terapije posveti uporabniku tako, da se z njim pogovori o času, ki je pretekel od zadnjega srečanja. Pri dveh terapevtkah se **proces terapije** prične s tem, da se skupaj z uporabnikom odpravita po konja, pri ostalih pa se proces prične s čiščenjem konja. Terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, skupaj z

uporabnikom konja skrtačijo, mu počesejo grivo in očistijo kopita. Ob tem se dotikajo konja, prepoznajo dele telesa konja, se učijo o različnih materialih in namembnosti krtač, o opremi, ki jo bodo uporabili, prav tako se učijo tudi primerne pristopa h konju. Pri skupinskih terapijah se uporabniki učijo tudi vrstnega reda. Osrednji del terapije največkrat zajema jahanje. Tako kot vse do zdaj je tudi ta del aktivnosti odvisen od diagnoze, zmožnosti in potreb uporabnika. Terapevti pri delu uporabljajo različne didaktične pripomočke, z uporabniki izvajajo različne vaje, ki jih lahko uporabniki izvajajo tako na konju kot tudi ob konju. Ob jahanju se terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, poslužujejo tudi dela na tleh in sprehodov v naravi. Terapevti po osrednjem delu terapije s pomočjo konja proces zaključijo na različne načine. Konja pospremijo nazaj v hlev ali na pašnik, se od njega poslovijo in skupaj z uporabnikom pospravijo opremo in pripomočke, ki so jih uporabljali. Iz raziskave je razvidno, da se terapevtke v okviru zaključka srečanja pogovarjajo z uporabniki in skupaj z njimi konje tudi hranijo in jih ponovno očistijo. Ena izmed terapevtk se z uporabnikom pogovori o tem, kaj mu je tekom terapije šlo dobro in kaj bosta počela naslednjič, druga pa uporabnika po terapiji povpraša o tem, kaj mu je bilo všeč in česa bi si v prihodnje želel še več. Glede na raznolike odgovore terapevtk lahko sklepam, da je izvajanje terapij s pomočjo konja zelo dinamično delo, pri čemer se lahko poslužujemo različnih vrst aktivnosti, ki jih vedno znova prilagajamo uporabniku.

Pri svojem delu se terapevti srečujejo s številnimi **izzivi**. Izzive lahko razdelimo na splošne izzive in na izzive, ki so povezani z delom s konjem. Terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, so kot izzive izpostavile predvsem samoiniciativno nadaljnje izobraževanje po končanem izobraževanju za terapevte s pomočjo konja in pomanjkanje informacij in znanja o diagnozah otrok. Za uspešno izvedene terapije morajo namreč terapevti poznati diagnoze uporabnikov, saj lahko le tako vedo, kakšne aktivnosti so uporabnikom v korist in katere jim morda lahko celo škodujejo. Terapevtke so v intervjujih kot izziv opredelile tudi vzpostavljanje odnosa z uporabnikom, vsakokratno zagotavljanje varnosti med terapijami in to, kako najti primerne vodnika konja. Med izzivi, ki so povezani z delom s konjem, je bil največkrat omenjen izziv, kako najti primerne konja za izvajanje terapij, saj vsak konj ni primeren za terapevtskega konja, prav tako pa je izziv najti dobrega konja, ki ima obenem tudi dostopno ceno. Konj mora biti odziven, a potrpežljiv. Ko takega konja kupimo, se terapevti srečajo še z dodatnimi izzivi. Terapevtke so med intervjuji poročale o izzivih, kot so kako konja navaditi na pripomočke, ki jih uporabljamo pri terapijah, izvajanje kakovostnih treningov konj in kako vzpostaviti dober odnos s konjem, ki temelji na medsebojnem spoštovanju in zaupanju in je predpogoj za

uspešno izvedene terapije. Ob naštetih izzivih se terapevti soočajo tudi s tistimi, ki so povezani s primerno skrbjo in nego. Konju morajo vedno omogočiti zadostno količino časa, ki ga lahko preživi v izpustu in v svoji čredi, skrbeti morajo, da konj ne postane apatičen, ob vsem tem pa morajo skrbeti tudi za zdravje in posebno nego svojih konj, kar je lahko kar precejšen finančni zalogaj.

Tudi socialni delavci se v procesih socialnega dela velikokrat soočamo s številnimi izzivi, med katerimi je prav tako tudi vzpostavljanje delovnega odnosa z uporabnikom. Ker pa me v magistrskem delu zanima predvsem povezovanje socialnega dela in terapije s pomočjo konja, lahko sklepamo, da bi se ob uporabi konja v socialnem delu lahko število izzivov takega dela povečalo, morda pa tudi zmanjšalo. Socialni delavci bi se morali zagotovo pripraviti na izzive, ki jih prinaša samoiniciativno učenje o različnih težavah in boleznih, s katerimi se srečujejo naši uporabniki, in se predvsem pripraviti tudi na izzive, ki nas čakajo ob sodelovanju s konjem. Kljub tem novim izzivom pa bi konj glede na rezultate raziskave morda uspel pomagati pri drugih izzivih, s katerimi se trenutno soočamo v socialnem delu, kar bi povzročilo zmanjšanje števila teh izzivov.

Iz rezultatov o **mnenju udeležениh** je razvidno, da tako terapevti kot tudi starši uporabnikov, ki se terapije udeležujejo, terapijo s pomočjo konja podpirajo. Terapevtke menijo, da je terapija s pomočjo konja primerna za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami, saj je zaradi svojih pozitivnih učinkov koristna in pomembno pripomore k izboljšanju našega delovanja na kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem področju. Pri terapiji s pomočjo konja gre za edinstveno delo in edinstveno izkušnjo uporabnika, pri čemer terapija pomembno pripomore tudi k splošnemu izboljšanju kakovosti življenja oseb s posebnimi potrebami. Prednost terapije je ta, da se izvaja na prostem in ne v pisarni kot nekatere druge oblike pomoči. Terapevtke menijo, da bi bilo dobro, da bi se ljudje terapij s pomočjo konja pogosteje udeleževali, obenem pa verjamejo, da bodo v tem stresnem svetu zaradi narave konja terapije postajale vse bolj priljubljene. Med razloge, zakaj se ljudje terapije s pomočjo konj najverjetneje ne udeležujejo tako pogosto, zagotovo spadajo stroški obiskovanja terapije s pomočjo konja in nepoznavanje oziroma premajhna informiranost ljudi o tej obliki pomoči, o čemer so udeleženci raziskave poročali v okviru vprašanja o slabostih terapije s pomočjo konja. Tako terapevti kot tudi starši so za izboljšanje tega predlagali pomoč pri kritju stroškov, sama pa menim, da bi bilo potrebno ob razvijanju in širjenju programov terapije s pomočjo konjev o le-teh tudi čim več pisati in govoriti, saj bodo ljudje le tako seznanjeni s to obliko pomoči.

Vsi udeleženci raziskave menijo, da je konj dobra izbira za sodelovanje v procesu terapije. Terapevtke celo menijo, da jim konj v procesih terapije pomaga pri vzpostavljanju odnosa z uporabnikom. Konja so definirale kot svojega partnerja in sodelavca, ki ne samo da je odlična terapevtska žival, temveč v procesih terapije velikokrat prevzema vlogo medija, mediatorja in motivatorja. Tudi starši so konja opisali kot motivatorja, prijatelja in zanesljivega učitelja, ki je izjemno potrpežljiv in se lahko od njega vsi marsikaj naučimo. Po mnenju terapevtk se konji vedno odzivajo na človekovo neverbalno komunikacijo, katero obenem – tako kot razpoloženja in čustva posameznika – vedno znova zrcalijo. Na tak način nas skozi ves proces učijo pristnosti in nas za to, kar smo, nikoli ne obsojajo. Starši menijo, da konji uporabnike naučijo tudi samokontrole, potrpežljivosti, pazljivosti, nežnosti, sočutnosti in lepega ravnanja. Tako terapevtke kot tudi starši menijo, da konj pomembno pripomore k umiritvi uporabnikov, k izboljšanju njihove samozavesti in premagovanju njihovih strahov. Po mnenju udeleženi v raziskavi uporabniki lažje zaupajo konju in nam za kakšne reči lažje povedo preko konja (tj. o stvareh govorijo konju, čeprav so terapevti zraven in poslušajo), saj se nekateri lažje povežejo z živalmi kot z ljudmi. Terapevtke kot pozitiven vidik sodelovanja konja v procesih terapije vidijo tudi samo druženje s konji in jahanje, ki po njihovem mnenju predstavljata sprostitiv. Jahanje pa ob tem predstavlja tudi edinstveno izkušnjo, ki jo je pri terapijah z drugimi živalmi zelo težko, če ne celo nemogoče doseči.

Tudi sama menim, da je definicija konja kot partnerja in sodelavca v procesih pomoči primerna, saj je iz rezultatov raziskave razvidno, da konj v procesih pomaga terapevtu in sodeluje tako z njim kot tudi z uporabnikom. Na podlagi lastnih izkušenj pa se pridružujem tudi mnenju terapevtk, da že samo druženje s konji in jahanje predstavljata sprostitiv.

Terapevtke, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da je pomembno, kdo in kakšna je oseba, ki izvaja terapije. Ta oseba mora namreč imeti čut za človeka, biti mora empatična, znati mora poslušati, prav tako pa ji mora biti tako delo všeč. Ena izmed terapevtk meni, da je pri terapiji s pomočjo konja izjemno pomemben osebni stik z uporabnikom. Tega pogreša pri procesih dela hipoterapevtov, a ob tem poudarja, da imajo hipoterapevti po drugi strani ogromno medicinskega znanja, ki ga terapevtom ostalih oblik terapije primanjkuje. Terapevtke menijo, da je izvajanje terapije s pomočjo konja lahko naporno delo, zato je pomembno, da se znajo po delu razbremeniti in da imajo nekoga, s komer se lahko o tem pogovorijo. Ena izmed terapevtk meni, da je izvajanje terapij s pomočjo konja tudi izredno odgovorno delo, saj morajo biti terapevti v procesih odgovorni do uporabnika, da zanj načrtujejo terapijo, ki mu bo v korist, odgovorni do konja, da zanj primerni skrbijo, in odgovorni do samega procesa. Prav ta močan

občutek odgovornosti, ki ga terapevti ne morejo deliti s soudeleženci v procesih terapije s pomočjo konja, je ena od značilnosti klasične paradigme pomoči.

Staršem je izvajanje terapije s pomočjo konja všeč in nad njo nimajo pripomb. Sami menijo, da so terapevti predani svojemu delu, da poslušajo in v veliki meri upoštevajo želje uporabnikov ter terapijo prilagodijo vsakemu posebej. Všeč jim je, da je delo dinamično in da se terapevti skupaj z uporabniki dogovarjajo o tem, kaj bodo počeli in jih ne silijo v stvari. Po njihovih besedah terapevti uporabnikom pomagajo in jih skozi ves proces dela spodbujajo. Starši menijo, da so uporabniki pri terapiji bolj sproščeni, bolj pripravljeni na pogovor, bolj sodelujejo in terapij v primerjavi z drugimi aktivnostmi ne odklanjajo.

Glede na to da terapija s pomočjo konja poteka v bolj sproščenem okolju in glede na pozitivno vrednotenje terapije s pomočjo konja s strani terapevtov in staršev, menim, da bi bilo tudi socialno delo s konji zelo dobro sprejeto, v kolikor bi bilo le-to seveda dobro načrtovano. V velikem številu primerov uporabniki med procesom lažje sodelujejo ob prisotnosti konja in hitreje navežejo osebni stik z izvajalci procesov podpore in pomoči. Tudi avtorica Demšar Goljevšček (2009) meni, da naravno okolje ob delu ponuja tudi sprostitev. Prostor izvajanja aktivnosti v sodelovanju s konjem je kraj, kjer se ustvarjajo nova prijateljstva, to delo tudi nudi varen prostor, ki nam daje občutek urejenosti, topline in domačnosti, k čemur stremimo tudi v procesih socialnega dela (Demšar Goljevšček, 2009).

Kot sem že omenila, so udeleženci v raziskavi pod **slabosti terapije s pomočjo konja** navedli stroške obiskovanja terapije, ki so še vedno samoplačniški. Stroški so velikokrat velik finančni zalogaj, zato je terapija za marsikoga na žalost še vedno nedosegljiva. Terapevti so med slabostmi izpostavili predvsem to, da so pri svojem delu in nadaljnjem izobraževanju prepuščeni sami sebi. Na voljo nimajo nobenih supervizij ali intervizij, organiziranih ni nobenih dodatnih izobraževanj in usposabljanj, prav tako se ne morejo nikamor obrniti po pomoč. Z izjemo enega posveta na leto, se terapevti med seboj ne povezujejo, prav tako pa se ne povezujejo niti s strokovnjaki z ostalih področij. Tudi sam sistem se v primerjavi s svetom pri nas razvija veliko počasneje. Na drugi strani so starši ob stroških terapij poročali še o premajhni informiranosti ljudi, saj menijo, da marsikdo, ki bi terapijo s pomočjo konja potreboval, zanjo sploh ne ve. Eden izmed staršev je kot slabost terapij navedel tudi pomanjkanje pokrite jahalnice. Terapija tako pri njih vedno poteka zunaj in kdaj odpade zaradi slabega vremena.

Na podlagi slabosti, ki so jih v raziskavi izpostavili udeleženi, lahko sklepamo, da je sam sistem terapije s pomočjo konja pri nas še vedno precej slabo razvit. Terapevti nimajo ustrezne podpore, preveliki stroški obiskovanja terapije pa še vedno predstavljajo eno izmed glavnih slabosti, kljub temu da bi lahko vsaj del stroškov obiskovanja terapije za osebe s posebnimi potrebami krilo zdravstveno zavarovanje. O tem, da je sistem terapije precej nerazvit, kaže tudi dejstvo, da ponekod nimajo pokritih jahalnic, kjer bi lahko izvajali terapijo. Tako je izvajanje terapije velikokrat odvisno od vremena, kar pomeni, da v nekaterih primerih (npr. ko je zima) uporabniki dalj časa ne obiskujejo terapije, kar se zagotovo pozna tudi pri njihovem napredku.

Tako terapevtke kot tudi starši so oblikovali **predloge za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja**, ki bi lahko izboljšali pogoje terapevtov in tudi same programe terapije. Udeleženci so kot predloge navedli nadaljnja izobraževanja in čim več delavnic za terapevte, uvedbo supervizij in intervizij, več srečanj terapevtov, medsebojno povezovanje terapevtov in medsebojno povezovanje terapevtov s strokovnjaki z ostalih področij. Predlagali so tudi kritje oziroma pomoč pri kritju stroškov in razvijanje in širjenje programov terapije s pomočjo konja. Dva izmed predlogov sta bila tudi vzpostavitev novega sistema, ki bi celostno obravnaval ljudi, ki se soočajo z različnimi težavami, in ki bi bil financiran s strani države, in medsebojno sodelovanje z otrokom in z vsemi strokovnjaki, ki sodelujejo z otrokom, da se sestavi celosten program pomoči. Ravno ta dva predloga zame predstavljata osnovo nadaljnjega razmišljanja o tem, kako načrtovati in vzpostaviti čim boljši sistem podpore in pomoči, v katerega bi bil vključen tudi konj.

Med pisanjem magistrske naloge sem se spraševala, **kako bi lahko svoje delo še izboljšala**. V svojo raziskavo bi lahko vključila večji in bolj reprezentativen vzorec. Če bi imela več časa, bi se lahko poskusila zblížati z različnimi uporabniki, vprašanja bi prilagodila sposobnostim in omejitvam uporabnikom in na tak način tudi njih vključila v raziskavo. Vprašanja, ki sem jih uporabljala med intervjujem, bi lahko vsaj v primerih povpraševanja o mnenju in opaženih spremembah v nekaterih primerih bolj razdelala. Namesto vprašanja »Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Na primer o tem, da gre za sodelovanje s konji in o samem izvajanju terapij s pomočjo konja?«, bi lahko to vprašanje razdelila na tri vprašanja »Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konji? Kakšno je vaše mnenje o izvajanju terapij s pomočjo konja?«. Prav tako sem isto napako ponavljala pri vprašanju o opaženih spremembah, ko sem, namesto da bi vprašanje razdelila v dve vprašanji, vprašanja postavila skupaj »Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem

opazili kakršnekoli spremembe? Kakšne? Na katerih področjih so te spremembe vidne?«. Mislim, da bi v primeru bolj razdelanih vprašanj dobila še bolj bogate odgovore.

Svoje delo bi lahko zagotovo izboljšala tudi s tem, če bi imela več znanja o terapijah s pomočjo konja ali da bi, v najboljšem primeru, imela opravljeno tudi izobraževanje za terapevte s pomočjo konja, kar imam sicer v načrtu za naslednje leto.

6 OBLIKOVANJE POSKUSNE TEORIJE

V sklopu raziskovalnih vprašanj na začetku raziskave sem si zastavila tudi vprašanje, na kakšen način lahko povežemo stroko socialnega dela in terapijo s pomočjo konja. Po prebiranju literature sem ti dve stroki primerjala in povezala že v teoretičnem delu svoje naloge. Glede na rezultate svoje raziskave, ki sem jih v razpravi prav tako poskusila povezati s stroko socialnega dela, lahko sedaj oblikujem tudi poskusno teorijo za sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu.

Za besedo sodelovanje sem se odločila, saj menim, da ta beseda najbolje opiše naš odnos s konjem v procesu. Konj ni le sredstvo, ki ga bomo uporabili, temveč je naš sodelavec, ki je skupaj z nami navzoč v procesih in skupaj z nami in uporabniki soustvarja pot k želenim izidom. Na tem mestu se želim navezati tudi na kritičnost uporabe besede uporabnik za človeka, ki sodeluje v procesih socialnega dela. Kot uporabnika lahko namreč razumemo nekoga, ki uporablja neke storitve, kar poudari neravnovesje moči med strokovnjakom in uporabnikom in slednjega postavlja v neenakovreden položaj. V skladu s koncepti socialnega dela je bolje uporabiti besedo sogovornik, saj so ljudje, s katerimi socialni delavci sodelujemo, strokovnjaki iz lastnih izkušenj, s katerimi soraziskujemo in soustvarjamo (Čačinovič Vogrinčič, 2006, Čačinovič Vogrinčič, 2015). Sama sicer v nalogi uporabljam tako besedo sogovornik kot tudi uporabnik, vendar slednjo razumem in uporabljam kot sinonim za sogovornika/sogovornico, kot to opredeljuje avtorica Čačinovič Vogrinčič (2006).

Med socialnim delom in terapijo s pomočjo konja lahko najdemo kar nekaj podobnosti. Sama menim, da bi z vključitvijo konja v procese podpore in pomoči, socialno delo ogromno pridobilo, saj bi le-temu dodali še eno, novo dimenzijo. Ob osrednjem delu, ki bi tudi v tem primeru ostajal pogovor, bi se temu pridružilo še skupno opravljanje nalog (čiščenje konja, vodenje konja idr.), učenje novih stvari (učenje o skrbi za konja, o delih telesa, o opremi idr.), premagovanje ovir (vodenje konja skozi poligon, jahanje, izvajanje različnih vaj idr.) itd., kar zagotovo prispeva k še boljšemu delovnemu odnosu. Sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči bi zagotovo prineslo številne izzive, obenem pa ogromno pozitivnih reči, saj bi uporabnikom s konjem omogočili nove oblike stika, sodelovanja in s tem še večjo možnost, da se ga podpre in se mu pomaga.

Čeprav je sodelovanje konja v socialnem delu novost, koncept izvirnih delovnih projektov pomoči vsaj na papirju oziroma v viziji ostaja isti. Še vedno gre za pomoč in podporo, ki je

oblikovana vsakokrat na novo, za vsakega posameznika posebej in skupaj z njim, glede na njegove potrebe, želje in cilje, le da nam pri tem pomaga naš partner v procesu: konj. Uporabniki bi lahko do socialnih delavcev dostopali tako, kot dostopajo zdaj. V proces podpore in pomoči bi se lahko vključili prostovoljno ali bi bili napoteni s strani drugih strokovnjakov in institucij.

Kot socialni delavci moramo proces dela z uporabnikom vedno začeti z dogovorom o sodelovanju, ki je začetno vabilo, s katerim sogovornika povabimo k odločitvi za sodelovanje in ki nas varuje pri svojem delu (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Ker gre za sodelovanje s konjem, je pomembno, da poleg dogovora o tem, kako bomo delali, in poleg zagotavljanja varnega prostora za pogovor v dogovor o sodelovanju vključimo tudi dogovor o tem, da bomo sodelovali s konjem, da bomo do konja spoštljivi in se bomo v njegovi bližini primerno obnašali, saj bomo s tem zagotovili varnost nas samih, uporabnika in konja. Šele takrat, ko dogovor sprejmemo, lahko nadaljujemo s procesom.

Po sprejetju dogovora o sodelovanju sogovornika povabimo, da z nami podeli instrumentalno definicijo problema, s katero nam predstavi in po svoje definira problem, s katerim se sooča. Sogovorniki včasih pridejo z že oblikovano instrumentalno definicijo problema, ki vsebuje idejo zelenega izida, večkrat pa se moramo o njej pogajati in zediniti. Ko smo skupaj s sogovornikom uspeli definirati instrumentalno definicijo problema, socialni delavci skupaj s sogovorniki raziskujemo in poimenujemo zelene izide in si zastavimo cilje, h katerim bomo stremeli tekom našega procesa (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Čeprav je sodelovanje s starši, drugimi strokovnjaki in institucijami zelo zaželeno in nujno v socialnem delu, se mi zdi pomembno poudariti, da morajo ti v projekt sodelovanja konja v izvirnem delovnem projektu pomoči nujno stopiti že takoj na začetku našega sodelovanja z uporabnikom. Kot socialni delavci moramo namreč načrtovati aktivnosti s pomočjo konja, ki niso odvisne le od potreb in želj posameznika, temveč moramo pri tem dobro poznati tudi njegove zmožnosti in morebitne omejitve. Le tako, da pridobimo čim več instrumentalnih definicij problema in so v proces pomoči vključeni še starši in ostali strokovnjaki, lahko aktivnosti sestavimo v korist in ne v škodo našega uporabnika. Socialni delavci moramo namreč ravnati v skladu s konceptom etike udeležенosti, ki nas zavezuje, da v delovnem odnosu slišimo vse udeležene. Odstopiti moramo od svoje moči, da posedujemo rešitve in resnice (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Načrt tako najprej soustvarimo skupaj z uporabnikom glede na zelene izide, pri čemer nam pomagajo še starši in ostali strokovnjaki, ki prav tako sodelujejo z našim uporabnikom. Načrt nam kasneje služi le kot okvir dela, ki ga moramo vedno prilagajati zelenim izidom,

uporabnikovim željam in potrebam, prav tako pa lahko načrt dela vedno spreminjamo skladno z morebitnimi omejitvami uporabnika. Skupaj z uporabnikom vemo, kam želimo priti, pot do tja soustvarjamo skozi majhne in dosegljive cilje, vendar ne poznamo točne poti, ki jo moramo opraviti. Prav ta negotovost je v socialnem delu še posebej dragocena in se je moramo kot socialni delavci naučiti zdržati (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Ko v procesu začnemo sodelovati s konjem, damo tako uporabniku kot tudi konju dovolj časa, da se spoznata. Konja lahko skupaj z uporabnikom opazujemo, se učimo o njegovi neverbalni komunikaciji, se ga dotikamo in učimo o njegovih delih telesa. Šele, ko ocenimo, da sta se konj in uporabnik uspela navaditi drug na drugega, lahko pričnemo z raznimi aktivnostmi, kot so čiščenje konja, priprava konja na jahanje, jahanje, delo na tleh itd. Pri tem želim poudariti, da se v tem delu sicer lahko izvajajo tudi terapije s pomočjo konja, če imamo kot socialni delavci o tem dovolj znanja, nikakor pa se ne smemo omejiti zgolj na njih, saj je osrednji del socialnega dela še vedno pogovor (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Že sama prisotnost konja lahko pripomore k bolj sproščenemu odnosu, ki je v primerih sodelovanja s konjem tudi manj formalen in bolj dinamičen (Carlsson, 2016). Tako se lahko med pogovorom skupaj z uporabnikom, starši in konjem odpravimo na sprehod ali pa pogovor opravimo v kakšnem zunanjem kotičku ob pašniku, kjer se nahajajo konji. Sama menim, da je sicer dobro, da imamo socialni delavci na voljo tudi svojo pisarno, kjer imamo prostor za nujno birokracijo, vendar se uporabe pisarne za izvedbo pogovora poslužujemo le takrat, ko druge možnosti niso izvedljive (ko na primer uporabnik zavrača sodelovanje s konjem, ko bi s terapijo škodovali zdravju uporabnika ali zdravju konja ipd.).

V procesih podpore in pomoči vedno upoštevamo socialnodelovni koncept ravnanja s sedanostjo, ki je pri sodelovanju konja v izvirnih delovnih projektih še toliko bolj pomemben. Zaradi dolgega obdobja, ki traja že 15 let, v katerem sama sodelujem s konji, vem, da je konj žival, pri kateri moramo biti vedno prisotni v trenutku in s katero moramo sodelovati tukaj in zdaj. Oseba, ki sodeluje s konjem, mora biti prisebna in pripravljena v vsakem trenutku sodelovanja (Marinšek, 2014). Čas tukaj in zdaj, v katerem sodelujemo s konjem, je tudi edini čas, ki ga imamo na voljo, ko soustvarjamo z uporabniki (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Kadar se socialni delavec in uporabnik ujameta v trenutku tukaj in zdaj, lahko doživita trenutek srečanja na osebni ravni. Kot je razvidno iz raziskave, lahko včasih uporabniki svoje težave povedo samo konju. Konj tega seveda ne bo izdal, bo pa s tem, ko bo na voljo uporabnikovi izpovedi, le-temu pomagal in tudi na tak način postal naš sodelavec in partner v procesu. Sama

bi tudi to poimenovala kot trenutek srečanja uporabnika in konja, trenutki srečanja pa so ključni trenutki v procesih soustvarjanja (Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005).

Ker v procesih delamo osebno, konkretno in tukaj, se pri delu poslužujemo načela osebnega vodenja. V svojem ravnanju soustvarjamo z uporabnikom, se osebno odzivamo, smo navzoči v procesu in zaupamo v svoje izkušnje. Osebno vodenje poteka nežno, spoštljivo in predvsem nevsiljivo, ker pa moramo ob morebitnem izvajanju aktivnosti uporabniku dajati tudi navodila, le-ta dajemo čim bolj jasna, kratka in jedrnata (Čaćinovič Vogrinčič, 2006, Ilič, 2013). Seveda pri delu ne smemo pozabiti tudi na zavestno odločitev, da bomo v procesih dela ravnali s perspektive moči, s katerim spoštljivo iščemo moč uporabnika, se mu pridružujemo in njegove vire raziskujemo skupaj z njim (Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Z ravnanjem iz perspektive moči skušamo povečati socialno moč uporabnika ter odkriti in uporabiti njegove vire moči (Čaćinovič Vogrinčič, 2008).

Tako kot pri procesih podpore in pomoči v socialnem delu kot tudi pri sodelovanju konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu potrebujemo znanje za ravnanje, znanje, ki ga je mogoče prevesti ali pretvoriti v akcijo (Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Uporaba tega koncepta pri sodelovanju konja po mojem mnenju presega znanje socialnega delavca o vzpostavitvi in vzdrževanju delovnega odnosa in podelitvi strokovnih znanj z uporabniki v procesu, ki omogoča to, da socialni delavec ne ostane brez besed. V primeru sodelovanja konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu moramo namreč imeti znanje tudi o konjih, o delu z njimi in o skrbi za njih. Prav zaradi posebnega znanja, ki ga potrebujemo za tako delo, in zaradi specifičnih izzivov, ki jih tako delo prinaša in s katerimi se kasneje srečujemo tekom našega sodelovanja s konjem, menim, da je ključno, da bi se za izobraževanje za to smer socialnega dela lahko odločili že v okviru samega študija.

Menim, da bi bilo dobro, če bi socialni delavci po vsakem srečanju zapisali refleksijo srečanja, v katero bi se v primeru aktivnosti s konjem nujno vključila tudi evalvacija, s katero bi lažje sledili napredkom na poti k želenim izidom. Seveda se mi zdi pomembno, da tekom celega procesa ohranimo tudi medsebojno sodelovanje z različnimi strokovnjaki, institucijami, socialnim okoljem uporabnika, prav tako pa ohranimo tudi redne timske sestanke z vsemi našteti. Dragoceno ravnanje, ki ga poznamo že iz izvirnih delovnih projektov pomoči v socialnem delu in za katerega se mi zdi smiselno, da ga prenesemo tudi v sodelovanje s konjem, je tudi proslavljanje. Pri tem gre za prepoznavanje in spoštovanje moči uporabnikov,

njihovih potencialov, uspehov in napredovanj in za simbolno praznovanje tega, za obliko katerega se dogovorimo skupaj z uporabniki (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Posebna tema, na katero bi se še želela nasloniti pri oblikovanju poskusne teorije, je odgovornost. Na to sem postala pozorna šele ob analiziranju rezultatov raziskave, ko je odgovornost, ki jo prinaša delo terapije s pomočjo konja, izpostavila ena izmed terapevtk. Sama namreč menim, da bi tudi sodelovanje konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu prinašalo ogromno odgovornosti. Odgovornosti do samega procesa, do uporabnika in nenazadnje tudi do sodelavca v procesu – konja. V socialnem delu nam pri tem pomaga in nas varuje posebnost koncepta pomoči v socialnem delu – delovni odnos. Gre za dogovor o skupnem delu, ki ga sklenemo skupaj s sogovorniki v procesu. Delovni odnos nas v skupnem projektu definira kot sodelavce, nam olajša sodelovanje in nam zada nalogo, da opredelimo deleže v rešitvi. Potrjuje, da je iskanje rešitev delovni projekt, in vedno znova omogoči mobilizacijo moči in olajšanje (Čačinovič Vogrinčič, 2002). S sprejetjem dogovora o sodelovanju postane naš sogovornik odgovoren za lastni delež pri soustvarjanju rešitev. Na tak način se prične sodelovanje, teža reševanja problemov in odgovornosti pa se porazdeli med vse udeležene. Delovni odnos pomembno dopolnjuje tudi etika participacije, ki nam zada drugačno odgovornost – odgovornost za soustvarjanje (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Namesto enosmernega prevzemanja odgovornosti socialne delavke, se v socialnem delu pojavi soodgovornost vseh udeležениh v procesu. Z dogovorom o sodelovanju in vzpostavitvijo delovnega odnosa si odgovornost delimo, naši odnosi pa so vzajemni in krožni (npr. dejanje ene osebe sproži dejanje druge, ki sproži dejanje konja, ki potem krožno spet vpliva na prvo osebo itn.). Na podlagi tega lahko rečem, da za razliko od drugih strok, odgovornost dela v socialnem delu ne prevzema samo socialna delavka, saj smo vsi udeleženi v procesu soodgovorni, da skupaj z uporabniki soustvarimo proces, v katerem se bodo počutili varno, v katerem bodo slišani in v katerem bodo tudi glede na njihove potrebe in želje organizirane aktivnosti s konjem, ki bodo skladne z njihovimi morebitnimi omejitvami in bodo zasnovane nujno v korist in ne v škodo uporabnika. Soodgovorni smo, da v procesih ravnamo spoštljivo, da sodelujemo z družino, socialnim okoljem, drugimi strokovnjaki in institucijami. Nenazadnje smo soodgovorni tudi za dobrobit našega sodelavca.

Na tem mestu se lahko navežem še na vprašanje etičnosti uporabe konja za take namene in načine dela, o čemer sem pisala že v teoretskem uvodu naloge in sem tekom pisanja naloge še posebej veliko razmišljala. Po številnih webinarjih o konjih, ki sem jih poslušala v tem času, sem razvila mnenje, da je uporaba sicer etična, v kolikor konja jemljemo kot enakovrednega

partnerja, ga znamo slišati in razumeti ter mu omogočiti vse, kar potrebuje. Navsezadnje je konj v procesih naš partner, naš sodelavec in pomembno je, da znamo zanj tudi primerno poskrbeti. Mislim, da je lahko le zdrav konj, ki nima težav, dober konj. Takšnega mnenja je tudi avtorica Bojc (2019), ki meni, da je dobrobit konjev na prvem mestu in da z našim odnosom do konja tudi drugim udeleženiim kažemo, kakšen odnos je primeren (Bojc, 2019). Sama menim, da je pomembno, da se pri delu ne zapletemo v rutino, kjer spregledamo potrebe konja. Takšno delo ni pošteno do konja, ki je naš sodelavec v procesih in v prvi vrsti ni v korist konju, na dolgi rok pa ni v korist nam in ne uporabnikom (če se npr. konj poškoduje, zboli ipd. in ga moramo pustiti počivati). Konju moramo zagotoviti svobodno izražanje, gibanje in preživljanje prostega časa s svojo čredo, predvsem pa moramo poskrbeti, da je v procesih naš enakovreden sodelavec (prav tam).

Izvirni delovni projekti pomoči, v katerih bi sodelovali tudi s konjem, bi se prav tako kot že obstoječi izvirni delovni projekti pomoči v socialnem delu končali takrat, ko uporabnik oziroma uporabniški sistem zmore sam, ko se razvije kompetentnost in se prepozna nova zgodba (Čaćinović Vogrinčič in Mešl, 2019).

7 SKLEPI

- Izvajanje terapij s pomočjo konja je posebno in edinstveno delo, za katero potrebujemo posebno znanje.
- Izvajanje terapij s pomočjo konja in samo sodelovanje s konjem prinaša v delo številne izzive.
- Poseben izziv pri sodelovanju s konjem je najti primernega konja za tako delo.
- Konj je zaradi svoje narave, svojih sposobnosti in lastnosti odlična izbira za terapijo.
- Konj nam pomaga, da lažje vzpostavimo odnos z uporabnikom.
- Konj je partner in sodelavec, ki se v procesih pojavlja v vlogah medija, mediatorja, motivatorja, učitelja in prijatelja.
- Terapije s pomočjo konja imajo ogromno pozitivnih učinkov.
- Spremembe pri uporabnikih so vidne na motoričnem, kognitivnem, čustvenem in psihosocialnem področju.
- Slabosti terapij s pomočjo konja so v največji meri veliki finančni stroški obiskovanja terapij, zaradi česar so terapije še vedno za marsikoga nedostopne.
- Terapevti menijo, da so premalo izobraženi o različnih težavah, s katerimi se soočajo njihovi uporabniki.
- Terapevti so po zaključku izobraževanja za terapevte s pomočjo konja pri delu in nadaljnjem izobraževanju prepuščeni sami sebi.
- Terapevti se med seboj ne povezujejo.
- Terapevti se ne povezujejo s strokovnjaki z ostalih področij, ki prav tako sodelujejo z njihovim uporabnikom.
- Sistem terapij s pomočjo konja je v Sloveniji slabo razvit.
- Terapije s pomočjo konja lahko glede na koncepte in načine dela primerjamo in povežemo s socialnim delom.

8 PREDLOGI

- Organizirati izobraževanja za terapevte.
- Uvedba supervizij in intervizij za terapevte.
- Vzpostaviti medsebojno povezovanje in podporo terapevtov.
- Vzpostaviti povezovanje terapevtov z ostalimi strokovnjaki, ki prav tako sodelujejo z njihovimi uporabniki.
- Raziskati možnosti kritja stroškov terapij s pomočjo konja.
- Nadaljnje razvijanje in širjenje programov terapij s pomočjo konja v Sloveniji.
- Podpiranje nadaljnjega raziskovanja v smeri sodelovanja konja v socialnem delu.
- Preverjanje poskusne teorije o sodelovanju konja v izvirnih delovnih projektih pomoči v socialnem delu v praksi.
- Vključitev socialnega dela s konjem v študijski proces na Fakulteti za socialno delo kot možnost za študijsko usmeritev, ali vsaj kot izbirni predmet.

9 VIRI

- Adamič Turk, M., Japelj, A. (2010). Strokovna razdelitev terapevtskega jahanja. V: Bužan, V., Adamič Turk, M., Bajde, S., Bernard, M., Japelj, A., Korošec, N., Stergar Remškar, I., Turičnik, D. *Konj, s konjem – na konju* (23–32). Ig: CUDV Draga.
- Bužan, V., Adamič Turk, M., Bajde, S., Bernard, M., Japelj, A., Korošec, N., Stergar Remškar, I., Turičnik, D. (2010). *Konj, s konjem – na konju*. Ig: CUDV Draga.
- Bass, M. M., Duchowny, C. A., Llabre, M. M.. (2009). The effect of therapeutic horseback riding on social functioning in children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 39(9), 1261–1267. Pridobljeno s: <https://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer?vid=15&sid=544b9a73-b208-4265-b714-d88d5f3cd17b%40sessionmgr104> (20. 8. 2020).
- Bojc, K. (2019). *Konji in psihoterapija*. Ljubljana: Fakulteta za psihoterapevtsko znanost, Univerza Sigmunda Freuda v Ljubljani. Pridobljeno s: <http://sfu-ljubljana.si/sl/blog/konji-psihoterapija> (22.10. 2020).
- Bojc, K., Kranjc, T. (2019). *Konji in psihoterapija*. Zapiski s predavanja Karin Bojc in Tamare Krajnc. Ljubljana, prostori Gimnazije Šentvid.
- Bizant, M. (2019). *Terapija s pomočjo konj skozi oči uporabnikov in socialnih delavk* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Carlsson, Nilsson-Ranta, D., Traeen, B. (2014). Equine assisted social work as a mean for authentic relations between clients and stuff. *Human-Animal interaction Bulletin*, 2(1), 19–38. Pridobljeno s: <http://www.lundehagen.no/wp-content/uploads/2016/12/equine-assisted-social-work-2.pdf> (5. 10. 2020).
- CIRIUS Kamnik (2014). *Terapevtsko jahanje*. Pridobljeno s: <http://www.cirius-kamnik.si/jahanje> (7. 9. 2020).
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2002). Koncept delovnega odnosa v socialnem delu. *Socialno delo*, 41(2), 91–96.
- Čaćinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebne stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.

- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2008). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čaćinovič Vogrinčič, G., Urek, M., Postrak, M., Stefanovski, P., Milošević Arnold, V. (2008). *Zapisovati socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2015). Soustvarjanje pomoči v socialnem delu: Teoretski koncepti in produkcija novih znanj v raziskovanju prakse. *Socialno delo*, 54(3/4), 179–187.
- Čaćinovič Vogrinčič, G., Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino. Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Demšar Goljevšček, M. (2010.). Terminologija na področju aktivnosti in terapije s pomočjo konja ter modeli razdelitve. V: Zadnikar, M. (ur.). *Konj – sprejemanje drugačnosti. II. Kongres terapevtskega jahanja v Sloveniji (1–7)*. Kamnik: Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje – CIRIUS.
- Demšar, M. (2009). Terapija s pomočjo konja – nov pristop pri obravnavi oseb s posebnimi potrebami. V: Urbanc, E. (ur.). *Seminar o terapiji s pomočjo psov* (39–49). Limbuš pri Mariboru: Slo-canis.
- Demšar Goljevšček, M. (2008). *Kakšen je terapevtski konj*. Starošince: Fundacija Nazaj na konja. Pridobljeno 5. 8. 2020 s: [https://nakonju.si/uploads/nakonju2/public/custom/Kaken_je_terapevtski_konj .pdf](https://nakonju.si/uploads/nakonju2/public/custom/Kaken_je_terapevtski_konj.pdf)
- Demšar Goljevšček, M. (2011a). *Načela delovanja terapevtskega tima*. Izročki z izobraževanja za usposabljanje terapevtov in pomočnikov terapevtov za izvajanje terapij s pomočjo konja, Ustanova – fundacija Nazaj na konja.
- Demšar Goljevšček, M. (2011b). *Varnosti pri delu – pri terapiji s pomočjo konja*. Izročki iz izobraževanja za usposabljanje terapevtov in pomočnikov terapevtov za izvajanje terapij s pomočjo konja, Ustanova – fundacija Nazaj na konja.
- Demšar Goljevšček, M. (2014). Strokovnjaki o svojem delu. *O konjih*, 12(23), 48–49.
- Donner, H.D., Specht, D. (1995). *Osnovno šolanje jahača in konja*. Ljubljana: Konjeniška zveza Slovenije, Slovenska konjeniška akademija.
- Gäng, M. (ur.) (2016). *Heilpädagogisches Reiten und Voltigieren*. 7. izdaja. München: Ernst Reinhardt Verlag.
- Globalna definicija socialnega dela. (2020). Pridobljeno s:

<https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (15. 10. 2020).

- Globočnik, B. (2001). Jahanje kot specialno pedagoška dejavnost. *Specialna pedagogika*, 5(3), 341–365.
- Holm, B. M., Baird, M. J., Young, J. K., Rajora, B. K., D'Silva, D., Podolinsky, L., Mazefsky, C., Minshew, N. (2014). Therapeutic horseback riding outcomes of parent-identified goals for children with Autism Spectrum Disorder: An ABA' Multiple case design examining dosing and generalization to the home and community. *Journal Autism*, 44(4), 937–947. Pridobljeno s: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4136476/> (7. 9. 2020).
- Horvat, T. (2014). *Terapija s pomočjo konja* (Diplomsko delo). Maribor: Fakulteta za zdravstvene vede, Univerza v Mariboru.
- Hyun, G. J., Jung, T. W., Park, J. H., Kang, K. D., Kim, S. M., Son, Y. D., Cheong, J. H., Kim, B. M., Han, D. H. (2016). Changes in gait balance and brain connectivity in response to Equine-Assisted Activity and training in children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 22(4), 286–293. Pridobljeno s: <https://eds.b.ebscohost.com/nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=9cd57c6c-3928-45db-95ce-0051d2894aab%40sessionmgr120> (2. 9. 2020)
- Ilič, N. (2013). *Terapija s pomočjo živali – kaj to je in kako jo lahko uporabim?* Ljubljana: Lunba.
- Jackson, K. (2013). Human-Animal Connection in Social Work. *Social Work Today*, 13. Pridobljeno s: <https://www.socialworktoday.com/archive/031513p6.shtml> (8.10.2020).
- Koleča, K. (2018). *Pregled organizacij, ki izvajajo terapije s pomočjo konja v Sloveniji* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Lemke, D. (2014). Perceptions of Equine Assisted Activities and Therapies by Parents and Children with Spinal Muscular Atrophy. *Pediatric Physical Therapy*, 26(2), 237–244. Pridobljeno s: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3970180/>

- Mutoh, T., Tsubone, H., Takada, M., Doumura, M., Ihara, M., Shimomura, H., Taki, Y., Ihara, M. (2018). Impact of serial gait analyses on long-term outcome of hippotherapy in children and adolescents with cerebral palsy. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 30, 19–23. Pridobljeno s: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1744388117304085?via%3DiDihub> (3. 9. 2020).
- Marinšek, M., Tušak, M. (2007). *Človek – žival: zdrava naveza*. Maribor: Založba Pivec.
- Marinšek, M. (2014). *Prisluhnimo konju*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Marzidovšek, A. (2019). *Socialnodelovni koncepti in metode pri terapijah s pomočjo konj* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N., Kodele, T. (2016). Sodelovalni procesi socialnega dela z družino v skupnosti: krepitev odpornosti družin s številnimi izzivi. V: Kodele, T., Mešl, N. (ur.). *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (41–64). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Moorman, J. (2013). *Social work professor combines love of horses with research*. Pridobljeno s: <https://www.horsetalk.co.nz/2013/05/08/social-work-professor-combines-love-horses-research/#axzz2WAuCNPRQ> (6. 9. 2020).
- MKZ Rakitna (b.d.). *Zakaj terapija s konji?* Pridobljeno s: <https://www.mkz-rakitna.si/zakaj-terapija-s-konji/> (22. 10. 2010).
- Nazaj na konja (b.d.). *Temeljna izhodišča za izobraževalnih programov zavoda nazaj na konja*. Pridobljeno s: https://nakonju.si/dejavnosti_in_programi/izobrazevalni_programi_za_strokovne_kadre_a_tpk/ (4. 9. 2020).
- Naglost, K. (2016). *Pogoji za izvajanje aktivnosti in terapij s pomočjo konja v Sloveniji*. Diplomsko naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
- Petrovič, V. (2001). *Hipoterapija. Zdravljenje z jahanjem konja*. Velenje: Založba Pozoj.
- Pušavec, P. (2016). *Vpliv aktivnosti in terapije s pomočjo konja na odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.

- Šafranko, T. (2011). *Individualizirani programi in terapija s pomočjo konja*. Izročki z izobraževanja za usposabljanje terapevtov in pomočnikov terapevtov za izvajanje terapij s pomočjo konja, Ustanova – fundacija Nazaj na konja.
- Tušak, M., Tušak, M. (2002). *Psihologija konja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Zurc, J., Dovžan, A., Ahčin, A., Gašparić, M. (2013). Vpliv konja na mladostnike. V: *Znanje in izkušnje za nove podjetniške priložnosti: zbornik izvlečkov (219–227)*. Strahinj: Biotehniški center Naklo.
- Žgur, E. (2001). Pedagoško jahanje. *Naš zbornik*, 34(1), 30–31.
- Žgur, E. (2004). Terapevtska dejavnost kot spodbujevalka branja, pisanja in risanja. *Defektologica slovenica*, 12(3), 53–62.
- Žgur, E., Batista, D. (2017). Vpliv hipoterapije na bralne in motorične sposobnosti. *Pedagoška obzorja: časopis za didaktiko in metodiko*, 32(3/4), 77–91.
- Žgur, E., Poženel, U. (2018). *Aktivnosti s konjem – ASK: podporni terapevtski obliki pomoči osebam s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

10 PRILOGE

10.1 Priloga 1: Vprašalnik

10.1.1 Vprašalnik za terapevte s pomočjo konja

1. Ali mi lahko opišete svoj način dela pri terapijah s konjem?
2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?
3. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu? Kakšni so izzivi, povezani z delom s konjem?
Kakšni so izzivi dela nasploh?
4. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?
5. Ali pred začetkom terapije sestavite načrt le-te? In če da, kdaj, s kom, na kakšen način?
6. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji?
Na katerih področjih so te spremembe vidne?
7. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji (na splošno o tem, da gre za sodelovanje s konjem, o samem izvajanju terapij, o sistemu idr.)?
8. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?
9. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

10.1.2 Vprašalnik za starše/pomembne druge uporabnikov terapij s pomočjo konja

1. Kako dolgo se vaš otrok udeležuje terapij s pomočjo konja?
2. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? Kakšne? Na katerih področjih so te spremembe vidne?
3. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji (na splošno o tem, da gre za sodelovanje s konjem, o samem izvajanju terapij, o sistemu idr.)?
4. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?
5. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

10.2 Priloga 2: Intervjuji

10.2.1 Intervju A

1. Ali mi lahko opišete vaš način dela pri terapijah s konjem?

Način dela je vedno prilagojen diagnozi (A1) in pogovoru s starši, ki ga vedno opravi pred pričetkom terapije. (A2) Starši mi tako povejo kakšne želje imajo in kakšni so cilji, tako se lahko tudi temu malo prilagodim. (A3) Same terapije se potem vedno začnejo s čiščenjem konja (A4), z dotikanjem konja (A5), raziskovanjem različnih materialov krtač (A6) (kar je zelo pomembno pri otrocih, ki imajo motnje avtističnega spektra), prepoznavanje delov telesa (A7). Pri skupinskih terapijah se učimo tudi vrstnega reda (A8)– torej, da niso vedno prvi na vrsti, da znajo počakati in bit potrpežljivi. Nadaljnje delo je odvisno od diagnoze (A9). Lahko gre za bolj športno rekreativno jahanje (A10) ali pa za čisto terapevtski del (A11). Ne glede na to kaj izvajam pa poskušam z otroci vedno ohraniti stik (A12), jih pri delu spodbujati (A13) in jih motivirati naprej (A14). Se je pa seveda potrebno zavedati, da je vsak otrok poseben in unikaten (A15) in je potrebno načine dela prilagajati vsakemu posebej (A16) . Za zaključek terapij konja vedno odpeljemo nazaj v hlev (A17) in se od njega poslovimo. (A18)

2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?

Pri vseh terapijah najprej uporabim vidik komunikacije in povezovanja s konjem (A19), da otrok najprej osvoji nek odnos do živali. Preko odnosa z živaljo se lahko kasneje tudi jaz lažje povežem z otrokom (A20). Sama sem se zaradi svoje profesije našla predvsem v socialno pedagoškem vidiku. Pri tem se opiram predvsem na samo vključevanje otrok v sam proces (A21) (tj. da imajo oni sami besedo (A22), da se jih sliši (A23). Si pa za samo delo tako ali tako narediš načrt (A24) v katerem si zastaviš cilje (A25) in potem glede na te cilje uporabljaš različne metode dela (A26). Tako, da ne morem pri vseh otrocih uporabljati enakih metod dela (A27).

3. Omenili ste načrt terapije. Kdaj, s kom in na kakšen način pa naredite načrt?

Po vseh pravilih bi morali najprej opraviti individualni razgovor s starši (A28), da pridobiš vso dokumentacijo, (A29) ki jo nato preštudiraš in nato sestaviš program dela (A30). Znotraj tega programa bi morali biti točno določeni zastavljeni cilji, ki so lahko merljivi (A31). V okviru ciljev si določiš tudi metode dela (A32), po vsaki terapiji pa zapišeš tudi evalvacijo (A33). Če bi vse delovalo tako kot treba, bi v celotnem procesu sodelovali starši (A34), otrok (A35), ter vsi strokovnjaki z ostalih področij (A36) (zdravniki, fizioterapevti, pediatri,...), saj bi tako najboljšo zastavili program, ki bi otroku res pomagal. Žal se to pri nas ne izvaja tako (A37). Sama sem verjetno tudi ena izmed redkih, ki si po pogovoru s starši in po pridobljeni dokumentaciji zapišem načrt (A38) in tekom procesa delam evalvacije (A39), si pa to delam izključno za sebe (A40), da lahko sledim napredku otroka (A41). Je

pa res, da si pri terapijah s pomočjo konja napišemo cilje, h katerim stremimo, načrt dela pa ni vedno trdno določen (A42). Če vidimo, da bi bilo v neki situaciji, glede na konja in otroka, bolje spremeniti potek dela, to tudi naredimo, čeprav smo načrtovali drugače (A43). Tako pridemo včasih do cilja po čisto drugi poti kot smo si jo na začetku zastavili.

4. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu?

Meni osebno je izziv predvsem to, da marsikatero diagnozo pred začetkom dela sploh nisem poznala, ker jih je res ogromno, sama pa nisem s kakšne medicinske profesije, da bi se s tem že prej srečevala. (A44) Z nekaterimi osnovnimi, oziroma temi najpogostejšimi, sem sicer bila seznanjena, z drugimi pa zelo slabo ali sploh ne. In če ne poznaš diagnoze, težko oceniš kaj tak otrok potrebuje. (A45) Vem recimo pristopit do otroka in ga usmerit, kar se pa tiče posebnosti same diagnoze pa si je potrebno kaj prebrat in se samoiniciativno izobraževati. Plus tega je izziv tudi to, da za partnerja najdeš res dobrega konja, ki vso to delo tudi prenaša, ki ni plašen in ga tako delo z otroki veseli. (A46) Ker tudi vsak konj ni primeren za tako delo (A47).

5. Kakšni so izzivi povezani z delom s konjem?

Tukaj bi rekla, da to, da obdržiš konja dovolj radovednega (A48) in da ne postane apatičen (A49). Želimo si namreč takega konja, ki sicer vse prenaša (A50), vendar se mora vseeno odzivati na reakcije, da lahko otroci še vedno povežejo te reakcije in ustrezno reagirajo (A51). Ker če otrok od konja ne dobi nič, tudi sam nič ne odnese iz tega odnosa.

6. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?

Največ z otroki z Downovim sindromom (A52), z otroki z motnjami avtističnega spektra (A53), z otroki motnjo hiperaktivnosti (A54), z otroki z ADHD (A55), z otroki z lažjo obliko cerebralne paralize (A56) in z otroki s čustveno vedenjskimi motnjami (A57).

7. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Pri samem jahanju najbolj pridobijo na ravnotežju (A58), koordinaciji (A59), izboljša se jim mišični tonus (A60). Pri osebah z zmernimi oziroma težjimi motnjami v duševnem razvoju se intenzivno izboljša tudi odzivnost na okolje (A61). Napredek se pozna tudi na področju pozornosti (A62) in koncentracije (A63), pri otrocih z motnjo hiperaktivnosti pa tudi na področju umiritve (A64). Velik napredek je tudi na čustvenem področju (A65) in področju odgovornosti – znajo oceniti kaj je v nekem trenutku njihova naloga, prav tako pa so na nek način odgovorni tudi do konja (A66).

8. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji?

Sem velika zagovornica kakršnegakoli načina dela z živalmi (A67). Mislim, da res koristijo (A68).

9. Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Konj že s svojim gibanjem poskrbi, da otroka umiri (A69). Sama sem mnenja, da nam konj izredno pomaga pri grajenju odnosa z otrokom (A70). Je medij (A71) in mediator obenem (A72).

10. Kakšno je vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Menim, da je zelo pomembno kakšen človek izvaja terapije (A73). Spomnim se, da sem bila tako razočarana, ko smo bili na izobraževanju na Švedskem. Bili smo pri eni terapevtki in res sem pričakovala, da bo top. Ampak ona je kot terapije izvajala samo jahanje, pri čemer pa ni imela nobenega stika z otroci, kar mi je bilo že takrat grozno. Menim namreč, da je prav ta stik, ki ga imamo z otrokom, pomemben (A74). Oseba mora imeti ta čut za človeka, da lahko čutimo otroka kako se počuti, da lahko prepoznamo njegove stiske (A75). Pri hipoterapijah mogoče ta odnos malo pogrešam, vendar pa le ti res znajo delati s telesom, da je tako kot mora biti (A76). Ta vidik položaja telesa ostali terapevti sigurno kdaj delamo nepravilno, ker vseeno nimamo medicinskega znanja tako kot hipoterapevti. (A77)

11. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

To, da nimamo nekih usposabljanj (A78). Sicer je vsako leto en posvet za terapevte, to je pa to. Nadaljnjih izobraževanj ni (A79). Ni združevanj (A80), ni nekih posvetovanj (A81). Če se hočeš učiti in bit v koraku s časom, si prepuščen sam sebi. (A82)

12. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Čim več različnih delavnic za nove načine dela (A83), nadaljnja izobraževanja (A84) in medsebojno povezovanje terapevtov (A85) in povezava z ostalimi strokovnjaki, ki delajo z otrokom (A86).

10.2.2 Intervju B

1. Ali mi lahko opišete vaš način dela pri terapijah s konjem?

Terapijo vedno začnemo s pripravo konja, se pravi krtačenjem (B1), česanjem grive (B2), čiščenjem kopit (B3) in namestitvijo opreme, če uporabnik to zmore (B4). Skupaj odpeljemo konja do maneže, kjer se začne osrednji del terapije (B5). Od samega uporabnika (njegovih zmožnosti in potreb) je odvisno, kaj med terapijo delamo (B6). Z nekaterimi delamo samo na tleh, npr. konja vodimo skozi poligon (B7), z drugimi jahamo (B8) in pri tem uporabljamo različne didaktične pripomočke (B9). Za zaključek pospravimo vse pripomočke (B10), konja odpeljemo v hlev (B11) in če nam ostane še dovolj časa, ga skupaj nahranimo (B12).

2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?

Pri delu se opiramo na 4 metode dela. Na prvih srečanjih dajemo velik poudarek na opazovanju konja, njegovih odnosov v čredi, komunikaciji in tudi kasneje začetnih nekaj minut namenimo temu, da pogledamo, kako se konji tisti dan počutijo, če je kakšna posebnost (B13) in hkrati izkoristim priložnost za to, da jih povprašam po njihovem počutju in temu lahko prilagodim terapijo (B14). Metoda skrbi za konja in vzpostavljanje odnosa z njim se mi zdi zelo pomembna in jo redno vključujem v svoje delo (B15) – vsakič na začetku konja pokrtačimo in se pri tem tudi učimo o pravilnem pristopu do konja (B16), vzpostavljamo odnos z njim, se učimo razumeti njegovo komunikacijo (B17). Po končani terapiji konje tudi nahranimo s krmili. Velik poudarek dajemo seveda na jahanje, saj ima le-to veliko pozitivnih učinkov na vsa področja našega delovanja (B18). Pri skupinskih terapijah uporabljamo tudi metodo druženja, saj uporabniki tako izkusijo skupinsko dinamiko, morajo se prilagajati drug drugemu, upoštevati pravila skupine, vsak v skupini zasede svoje mesto, ki je pomembno za vzdrževanje odnosov in dinamike. (B19)

3. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu?

Trenutno mi je največji izziv najti primerne pomočnika oziroma vodnika konja. Saj mora biti to zanesljiva oseba z občutkom za delo s konji in tudi osebami s posebnimi potrebami. (B20)

4. Kakšni so izzivi povezani z delom s konjem?

Konj je zelo senzibilna žival (B21) in za uspešno terapevtsko delo je zelo pomembno, da ima kakovosten trening (B22) in da dovolj časa preživi v izpustu v svoji čredi (B23). To dvojce zagotavljamo brez težav. Na srečo imamo konje, ki radi delajo z osebami s posebnimi potrebami in jim ni težko delati. Izziv, s katerim se bom v naslednjih mesecih soočila pa bo zagotovo nakup še enega terapevtskega konja, saj se obseg dela povečuje in ta dva, ki ju uporabljamo za terapije, vsega dela poleg šole jahanja ne bosta zmogla. (B24)

5. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?

Trenutno delam največ z osebami z motnjo v duševnem razvoju (B25) in cerebralno paralizo (B26). V preteklosti pa sem delala tudi z osebami z vedenjskimi težavami – trenutno nimamo nobenega takega uporabnika. (B27)

6. Ali pred začetkom terapije sestavite načrt le te? In če, kdaj, s kom, na kakšen način?

Načrt dela sestavim pred vsako terapijo (B28). Trenutno ga sestavim sama (B29) in ga pomočnici zgolj predstavim (B30) in predebatiram z njo (B31), saj je to delo šele začela opravljati. Vsak načrt tudi zapišem (B32).

7. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Pri vseh uporabnikih, s katerimi trenutno delamo, opažam izboljšanje drže (B33) in ravnotežja (B34). Pomembna sprememba se mi zdi tudi izboljšanje koncentracije, saj pri vseh aktivnostih vsakič lažje sodelujejo. (B35) Zlasti pri deklici z avtizmom opažam spremembe tudi na področju komunikacije – sicer ne govori, ampak neverbalno dosti več komunicira z mano. (B36) Očesnega stika ne vzpostavi, se mi pa nasmeji, česar na začetnih terapijah ni naredila nikoli, in z veseljem pride do mene, ko začneva delati. Čisto pri vseh pa opažam tudi izboljšanje razpoloženja (B37) in motivacije (B38).

8. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji?

Terapije s konji po mojem mnenju pomembno pripomore k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih – kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem (B39), zato je primerna za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami (B40). Učinki te terapije so zelo pozitivni (B41) in menim, da bi bilo super, če bi se je ljudje posluževali še pogosteje (B42).

9. Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Konj je po mojem mnenju odlična terapevtska žival (B43). Zaradi svoje velikosti in moči pomembno pripomore k samozavesti (B44) in premagovanju različnih strahov uporabnikov (B45). Zelo dobra lastnost konjev je tudi njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev, kar je v terapevtskem procesu zelo dobrodošlo. (B46) In tudi samo jahanje pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi zelo težko doseči. (B47)

10. Kakšno je vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Menim, da je izvajanje terapij zelo lepo, a hkrati naporno delo (B48). Mene osebno to delo izpopolnjuje (B49) in na koncu dneva sem vedno zadovoljna, ko vidim napredek in izboljšanje razpoloženja pri mojih uporabnikih (B50).

11. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Kot slabost pri izvajanju terapij bi morda izpostavila to, da so nekaterim finančno težje dostopne in se za to zanje ne odločijo. (B51)

12. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Morda bi bilo dobrodošlo še več srečanj terapevtov, sploh nas, ki delujemo v okviru lastnih društev/zavodov (B52). Verjamem, da bi se terapevtsko delo lahko še izboljšalo, če bi imeli na voljo na primer redne supervizije (B53) ali intervizije, na katerih bi lahko z drugimi terapevti debatirali o naših primerih in dobili nove ideje/usmeritve za delo. (B54)

10.2.3 Intervju C

1. Ali mi lahko opišete vaš način dela pri terapijah s konjem?

Pred samim začetkom terapije naredim načrt same terapije (C1) in se posvetujem s starši (C2). Ko pride uporabnik prvič na terapijo se mu predstavim (C3) in kar se mi zdi zelo pomembno, mu dam čas, da se privadi na novo okolje (C4). Potem uporabnika povabim, da se skupaj odpraviva na pašnik do konja (C5), da spozna še njega. Za prvič je to povsem dovolj, zato konja skupaj samo opazujeva in se, v kolikor je to mogoče glede na uporabnikove zmožnosti, pogovarjava kaj vse bi želel početi s konjem. (C6) Na začetku vsake nadaljnje terapije se skupaj z uporabnikom odpravim po konja (C7). Konja nato skupaj očistiva (C8), se učiva o delih konja (C9), učiva se primerne pristopa h konju (C10) in opazujeva njegovo neverbalno komunikacijo. (C11) Konja nato pripraviva za nadaljevanje terapije (C12), ki je vsakič prilagojena uporabnikovim zmožnostim in potrebam (C13). Seveda pa je terapija prilagojena tudi uporabnikovim željam. (C14) Če kdaj uporabnik ne želi jahat, ga v to ne silim, temveč tisti dan s konjem recimo delava na tleh. Večinoma z uporabniki izvajam vaje medtem, ko so na konju (C15). Tu in tam pa se s konjem odpravimo tudi na sprehod. (C16) Pri svojem delu se res trudim, da ohranjam stik z uporabnikom (C17) in da ga čim bolj vključim v sam proces (C18). Da upoštevam njihove želje (C19) in da skupaj soustvarjava proces terapij (C20). Tekom celotnega dela se trudim uporabnike tudi spodbujati pri opravljanju različnih nalog (C21). Po zaključku glavnega dela terapije skupaj z uporabnikom pospraviva vso opremo (C22) in konja pospremiva nazaj na pašnik (C23). Nato po navadi uporabniku še enkrat povem kaj mu je tisti dan res dobro šlo in kaj bova počela naslednjič (C24). Sama nato v čim krajšem možnem času po terapiji zapišem še evalvacijo terapije (C25).

2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?

Pri svojem delu se opiram na različne metode dela, izbira katerih je odvisna od vsakega uporabnika posebej. Na splošno se opiram na metodo opazovanja konja (C26), na metodo skrbi za konja (C27), metodo vzpostavljanja odnosa s konjem in z uporabnikom preko konja (C28), sama pa kot metode dela uporabljam tudi jahanje (C29), delo na tleh (C30) in jahanje v naravi (C31). Se je pa torej res pomembno zavedati, da pri delu ne uporabljamo vedno istih metod dela, temveč te vedno prilagodimo posamezniku s katerim delamo (C32).

3. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu?

Eden izmed glavnih izzivov pri tem delu je zagotovo nadaljnje izobraževanje v smeri dela z uporabniki z različnimi posebnimi potrebami (C33). Na izobraževanju smo sicer omenili nekaj najpogostejših diagnoz otrok s katerimi bomo delali, vendar nismo specificirali potreb teh otrok (torej kaj taki otroci potrebujejo, kako jim prilagoditi delo ipd.). Za uspešno izvedene terapije se moraš torej sam izobraževati o različnih diagnozah, ki jih imajo otroci, da lahko potem veš kaj je za njih okej in s čim

jim lahko mogoče celo škoduješ. (C34) Kot izziv vedno vidim tudi ustvarjanje odnosa z uporabnikom (C35), saj lahko le grajenje dobrega odnosa, ki temelji na zaupanju, prinese dobre rezultate.

4. Kakšni so izzivi povezani z delom s konjem?

Prvi izziv povezan s tem, da delamo s konji je ta kako najti primerne konja (C36). Ko primerne konja najdemo pa sledi izziv kako temu konju ohranjati dobro zdravje (C37) (da je še naprej v kondiciji, da ima kljub vedno znova porušenemu ravnotežju še vedno pravilno grajene mišice, da ne postane apatičen). Seveda pa se je potrebno zavedati, da je konj še vedno žival, zato je pomembno, da tudi s konjem razvijemo odnos, ki temelji na medsebojnem spoštovanju in zaupanju (C38), saj bomo tako mi zaupali njemu in tudi on bo, ob kakšnih kočljivih situacijah, ko bi se po naravi splašil, zaupal nam.

5. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?

Trenutno delam z uporabniki z Downovim sindromom (C39), z uporabniki z motnjami avtističnega spektra (C40), z uporabniki s cerebralno paralizo (C41), z uporabniki z motnjami v duševnem zdravju (C42) in z uporabniki, ki imajo okvaro vida (C43).

6. Ali pred začetkom terapije sestavite načrt le te? In če, kdaj, s kom, na kakšen način?

Načrt sestavim sama s pomočjo staršev. (C44) ki mi predstavijo težave s katerimi se sooča njihov otrok. To naredim pred začetkom terapij (C45), ko se s starši dogovorimo za prvo srečanje. Načrt terapij si nato zapišem, si pa načrt dela kasneje po potrebi prilagajam glede na potrebe in želje otroka (C46).

7. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Pri vseh uporabnikih se zelo izboljša sama drža (C47), izboljša se mišični tonus (C48), posledično pa imajo tudi več ravnotežja (C49). Tekom terapij uporabniki vidno pridobijo tudi na samozavesti (C50). Sama opažam, da so, sploh otroci z motnjami avtističnega spektra, po nekaj časa veliko bolj pripravljeni komunicirati (C51). Predvsem pa skozi same terapije opažam pomembne spremembe na področju pozornosti in koncentracije (C52), saj uporabniki z vsako terapijo lažje izvajajo neke naloge in navodilom uspešno sledijo dalj časa.

8. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji?

Sama terapije s pomočjo konjev zelo zagovarjam (C53). Menim, da pomembno pripomorejo k boljšemu življenju oseb s posebnimi potrebami (C54). Samo delo in upam trditi, da tudi uporabnikova izkušnja, je edinstvena (C55).

9. Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Menim, da je konj ena izmed boljših živali, ki jo lahko uporabimo za terapije (C56). Ob tem, da nas uči kako biti pristni (C57) in nas ne obsoja (C58), nam s tem, ko ga lahko jahamo, omogoči še eno

edinstveno izkušnjo, ki je ne moremo doživeti pri nobeni drugi živali (C59). Konji v teh procesih niso samo pripomoček, temveč so pravi sodelavci, ki nam marsikdaj še olajšajo naše delo. (C60)

10. Kakšno je vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Tako kot vsako ostalo delo, je lahko tudi izvajanje terapij s pomočjo konja kar naporno delo (C61). Kljub temu, da imam sama to delo izredno rada, se me včasih kakšne stvari res dotaknejo, ali pa se znajdem v kakšnih res težkih trenutkih. Prav zato je pomembno, da se po takem delu znamo razbremeniti (C62) in da imamo nekoga s komer se lahko pogovorimo (C63).

11. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Pomanjkljivost je zagotovo ta, da se v primerjavi s svetom, sistem pri nas razvija veliko bolj počasi (C64). Posledično smo po končanem izobraževanju sami (C65), pri delu ne sodelujemo s strokovnjaki ostalih področij, ki prav tako delajo z našim uporabnikom (C66), nimamo supervizij in intervizij (C67). V glavnem nimamo nobene baze, kamor se lahko obrnemo po pomoč (C68). Vse je odvisno od samoiniciativnosti in želje po tem, da delaš dobro.

12. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

V prvi vrsti je moj predlog ta, da se terapevte nekako poveže med seboj, da bi si med seboj lahko pomagali in se posvetovali (C69). Seveda pa upam, da bo v prihodnjem obdobju organiziranih čim več seminarjev, delavnic, ipd., kjer bi lahko svoja znanja še razširili (C70). Predlog za prihodnost pa je zagotovo tudi povezovanje vseh strokovnjakov iz različnih področij, ki sodelujejo z uporabnikom (C71), saj bi se tako delalo res s celostnim pristopom.

10.2.4 Intervju D

1. Ali mi lahko opišete vaš način dela pri terapijah s konjem?

Pred začetkom vsake terapije konja pripeljem v hlev (D1). Tam ga v večji meri sčistim, en delček konja pa pustim za kasneje, ko prispe uporabnik, da to dokončava skupaj (D2). Ker so konji cele dneve zunaj in so v večini res blatni, si tako, da za uporabnika pustim le delček čiščenja, prihranim kar nekaj časa. Med čiščenjem se z uporabnikom učiva o krtačah (D3), o delih konjevega telesa (D4) in o opremi, ki jo bova uporabila med terapijo (D5). Ko konja pripraviva za terapijo, se odpravimo v manežo (D6). Tamkajšnje delo je nato odvisno od zmožnosti vsakega uporabnika (D7). Večino časa se z uporabniki poslužujem jahanja (D8), z nekaterimi pa delamo na tleh (D9) (npr. vodimo konja, izvajamo razne vaje ob konju, ipd.). Velikokrat med delom uporabljamo tudi različne didaktične pripomočke (D10). Tekom dela poskušam uporabnika čim bolj spodbujati (D11) in ga čim večkrat pohvaliti (D12). Tako uporabnik, ko vidi, da mu nekaj gre, dobi več samozavesti in motivacije za naprej. Ob zaključku terapije konja skupaj z uporabnikom odpeljeva na pašnik (D13) in pospraviva opremo (D14).

2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?

Pri delu se opiram na različne metode dela, ki pa so vedno prilagojene vsakemu posamezniku (D15). Na splošno pa se pri vseh uporabnikih opiram na metodo vzpostavljanja odnosa s konjem (D16), saj se kasneje, ko uporabnik s konjem razvije nek odnos, tudi sama preko konja lažje povežem z uporabnikom. Se pa pri delu ves čas opiram tudi na metodo nazornosti (D17), da uporabnikom čim boljše ponazorim kaj od njih želim in me tako tudi boljše in lažje razumejo.

3. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu?

Največji izziv mi je vsakokratno zagotavljanje varnosti (D18). Tako konja, kot tudi uporabnika. Še vseeno sodelujemo z živaljo, ki se lahko česa prestraši, ali ima kdaj drugačne plane o tem kaj bi rada počela. Seveda pa je poseben izziv najti konja, ki je primeren za tako delo (D19) in ki si ga v tem času, ko so cene konjev noro narastle, še lahko privoščiš (D20).

4. Kakšni so izzivi povezani z delom s konjem?

Konji so živali, ki potrebujejo posebno skrb in nego (D21). Tako kot z uporabniki, moramo tudi s konjem zgraditi zaupanja vreden odnos (D22), saj lahko le tako z njim res sodelujemo. Poseben izziv pa mi pri delu s konjem predstavlja tudi navajanje konja na različne didaktične pripomočke, ki jih uporabljamo v sklopu terapij (D23).

5. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?

Trenutno delam z uporabniki z motnjami avtističnega spektra (D24), z uporabniki z motnjami v duševnem zdravju (D25), z uporabniki z ADHD (D26) in z uporabniki s cerebralno paralizo (D27).

6. Ali pred začetkom terapije sestavite načrt le te? In če, kdaj, s kom, na kakšen način?

Sama se ne poslužujem načrtovanja terapij (D28), ampak se ravnam glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka (D29). Prav tako ne zapisujem evalvacij, saj nimam toliko uporabnikov, da si majhnih sprememb ne bi uspela zapomniti (D30).

7. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Spremembe pri uporabnikih so najbolj vidne na področju motorike (D31), saj te spremembe najprej opazimo. Izboljša se recimo sama drža uporabnikov (D32), prav tako se vidno izboljša tudi ravnotežje (D33) in okretnost (D34). Spremembe se opazijo tudi na področju pozornosti in koncentracije (D35), saj se uporabniki čez čas dosti lažje skoncentrirajo in dalj časa držijo fokus. Pri veliki večini uporabnikov opazam tudi to, da se ob terapijah izredno umirijo, tako fizično kot tudi psihično (D36).

8. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji?

Po svojih dosedanjih izkušnjah upam trditi, da so terapije s pomočjo konja res koristne (D37). Na splošno mislim, da je prednost takih terapij ta, da se ne izvajajo v zaprtih prostorih, v pisarnah, temveč da se izvajajo v precej bolj sproščenih okoljih, kar se pozna tudi pri uporabnikih.(D38)

9. Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Konj je v teh procesih naš partner (D39), ki v odnosih z uporabniki deluje kot medij (D40). Preko konja namreč lažje zgradimo odnose z uporabniki (D41), velikokrat pa se tudi zgodi, da uporabniki kakšne stvari lažje zaupajo konju, čeprav mi stojimo zraven in poslušamo (D42).

10. Kakšno je vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Mislim, da se večina terapevtov res trudi, da se uporabnikom čim bolj posvetimo in da terapije izvajamo skladno z uporabnikovimi željami in potrebami (D43). Sem pa mnenja, da moraš imeti za tako delo res primerne lastnosti (D44) in ti mora biti tako delo všeč (D45), drugače ti lahko delo hitro postane naporno, posledično pa terapij ne izvajaš več tako kot se to od tebe pričakuje (D46).

11. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Če govorim s strani uporabnikov so slabost zagotovo stroški terapij, ki si jih marsikdo žal še vedno ne more privoščiti (D47). Če pa gledam iz svoje perspektive pa je slabost ta, da z izjemo enega posveta na leto, nimamo nikakršnih medsebojnih povezovanj in posvetovanj (D48). Prav tako nimamo na voljo nobenih dodatnih izobraževanj (D49) in smo prepuščeni sami sebi (D50).

12. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Čim več različnih izobraževanj (D51), da se sistem tudi pri nas prične čim bolj razvijati in predvsem ureditev medsebojnega povezovanja vseh terapevtov, da bi si med seboj lahko pomagali, ko naletimo na kakšne posebne primere in ovire in težave. (D52)

10.2.5 Intervju E

1. Ali mi lahko opišete vaš način dela pri terapijah s konjem?

Pri svojem delu se trudim, da terapije ustvarjam skupaj z otrokom (E1), da poslušam njegove želje in tem prilagodim aktivnosti, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami (E2). Otroka pred začetkom terapije vedno povprašam po tem kako se počuti in ali se mu je kaj dobrega zgodilo od najinega prejšnjega srečanja (E3). Na tak način odprem prostor za nadaljnji pogovor. (E4) Nato se skupaj odpraviva po konja (E5). Konja skupaj skrtičava (E6) in ga pripraviva za osrednji del terapije (E7). Ta največkrat poteka v maneži (E8), včasih pa se skupaj z vodnikom konja odpravimo na sprehod v naravi (E9). V maneži skupaj z otrokom izvajam vaje ob in na konju (E10), tako da terapija vključuje tako delo na tleh (E11), kot tudi jahanje (E12). Pri terapijah uporabljamo tudi različne pripomočke

(E13), kot so npr. žoge, stožci,..., s katerimi si najprej naredimo poligon, otrok pa potem ta poligon premaguje skupaj s konjem. Z otroki se tekom terapije tudi vedno čim več pogovarjam, da spodbujam komunikacijo in gradim na odnosu (E14). Jih pa v nič ne silim (E15). Po končanem delu v maneži, oziroma po tem, ko pridemo nazaj s sprehoda, skupaj z otrokom pospraviva stvari (E16), še enkrat očistiva konja (E17) in ga odpeljeva nazaj na pašnik (E18). Po poti s pašnika jih po navadi vprašam kaj jim je bilo tokrat všeč in česa bi želeli še več, tako da vem kako naprej.(E19)

2. Se pri svojem delu opirate na določene metode dela? Katere?

Pri svojem delu se skozi celoten proces dela opiram na metodo opazovanja konja (E20), saj želim, da se otroci naučijo brati neverbalno komunikacijo konja. Prav tako uporabljam tudi metodo skrbi za konja (E21), metodo jahanja (E22), metodo dela na tleh (E23) in metodo grajenja dobrega odnosa. (E24) Seveda pri delu zagotovo uporabljam še kake druge metode, vendar se jih zdaj ne spomnim, prav tako pa ne uporabljam vseh metod dela pri vseh otrocih enako, temveč so metode dela prilagojene otroku (E25).

3. S kakšnimi izzivi se soočate pri svojem delu?

Pri svojem delu se terapevti soočamo s širokim spektrom uporabnikom, ki imajo različne diagnoze. Sami smo sicer naučeni kako bi naj terapije potekale, za marsikatero diagnozo pa ob tem delu, vsaj tisti, ki nismo iz kakšne zdravstvene veje, prvič slišimo (E26). Zato to neznanje štejem kot izziv, saj se moramo o vsakem bolezenskem stanju in o vsakih težavah pred pričetkom terapij dovolj dobro poučiti, da lahko terapije resnično izvajamo v dobrobit in ne v škodo otroka. (E27)

4. Kakšni so izzivi povezani z delom s konjem?

Prvi izziv povezan s konjem je že najti konja, ki je primeren za tako delo (E28). Sama sigurno veš, da vsak konj ni primeren za terapevtskega konja (E29). Naslednji izziv s katerim se terapevti soočamo pri delu s konji je ta, kako s konjem zgraditi dober odnos, ki je nujno potreben za uspešno izvajanje terapije. (E30) Konju moramo namreč zaupati, prav tako pa mora konj zaupati nam. Ob vsem delu pa je pomemben izziv tudi vzdrževanje konjevega zdravja, ki je lahko finančno kar precejšen zalogaj (E31).

5. S katerimi uporabniki najpogosteje delate?

Največ delam z uporabniki s cerebralno paralizo (E32), z uporabniki z lažjimi motnjami v duševnem zdravju (E33) in z uporabniki z motnjami avtističnega spektra (E34).

6. Ali pred začetkom terapije sestavite načrt le te? In če, kdaj, s kom, na kakšen način?

Pred začetkom terapije po pogovoru s starši otroka, ki mi predajo otrokovo dokumentacijo, sama sestavim načrt (E35). V načrtu si zapišem težave s katerimi se otrok sooča (E36) in naredim približen

načrt aktivnosti, ki so prilagojene vsakemu otroku posebej (E37). Ta načrt mi služi le kot okvir za delo (E38), saj delo, če je potrebno, sproti prilagajam (E39). V kolikor imam čas vsake toliko časa zapišem tudi evalvacije, ki jih prav tako zapisujem zgolj za svojo evidenco, (E40) da lažje spremljam napredke otrok (E41).

7. Kakšne morebitne spremembe opazate pri uporabnikih po nekem času izvajanja terapij s konji? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Največ sprememb je vidno na področju motorike (E42), področju pozornosti in koncentracije (E43) in na področju komunikacije (E44). Pri otrocih je na primer opaziti vidno izboljšanje drže na konju (E45). Tudi pri izvajanju različnih vaj se opaža, da imajo veliko več ravnotežja (E46) in so bolj gibljivi (E47). Prav tako se, sploh pri otrocih z ADHD opaža, da sčasoma postanejo veliko bolj umirjeni (E48). Poveča se tudi njihova koncentracija (E49). Veliko otrok sčasoma začne tudi več govoriti (E50), ali se, v primeru, da ne govorijo, začnejo sporazumevati z nebesedno komunikacijo (E51). Na splošno lahko rečem, da se otrokom izboljša tudi splošno razpoloženje (E52) in postanejo veliko bolj odprti za nadaljnje sodelovanje (E53).

8. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji?

Gre za odlično vrsto pomoči, za katero je bilo že večkrat dokazano, da ima pomembne pozitivne učinke na človeka. (E54) Menim, da bodo terapije s pomočjo konj v prihodnje postajale še bolj priljubljene, saj nas konji, kljub stresnemu svetu, v katerem živimo, res uspejo pomiriti in nam omogočiti, da zadihamo. (E55)

9. Kakšno je vaše mnenje o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Konji nam naše delo velikokrat olajšajo (E56), saj se preko njih lažje povežemo z otroki (E57). S svojo naravo se izjemno odzivajo na našo neverbalno komunikacijo (E58), druženje s konji in samo jahanje pa po mojem mnenju predstavlja tako telesno, kot tudi duševno sprostitve (E59). Sama menim, da je sodelovanje s konjem v procesih nekaj posebnega tudi zaradi njihove sposobnosti zrcaljenja naših čustev in vedenja, s čimer nas učijo kako biti pristni v odnosih (E60). Konj v procesih služi tudi kot pomemben motivator za nadaljnje sodelovanje (E61).

10. Kakšno je vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Menim, da je izvajanje terapij pomembno delo, ki prinaša ogromno odgovornosti (E62). Odgovornost moramo imeti do samega uporabnika, da načrtujemo terapijo, ki mu bo v korist (E63), prav tako pa moramo imeti odgovornost do konja, da le tega ne preobremenimo in mu zagotavljamo primerno skrb (E64). Ob tem pa moramo biti odgovorni tudi do samega procesa, kjer se je potrebno zavedati, da smo vsi enakopravni in da se vsi trudimo za iste cilje (E65).

11. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Pomanjkljivost terapij s pomočjo konja je zagotovo ta, da je zaradi velikih finančnih stroškov, mnogim, ki bi je bili potrebni, še vedno nedostopna (E66). Druge pomanjkljivosti pa so tudi ta, da med samimi terapevti in tudi med terapevti in ostalimi strokovnjaki ni medsebojnega povezovanja. (E67) Če bi medsebojno sodelovali vsi, ki z otrokom delamo na različnih področjih njegovega življenja, bi lahko sestavili veliko boljši program pomoči, ki bi otroka celostno zajel na vseh področjih, kjer potrebuje pomoč.

12. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Predvsem pričakujem, da se bodo tudi na našem področju uvedle kakšne supervizije (E68) ali intervizije.(E69) Prav tako pa menim, da bi bilo res dobro, če bi se sistem obravnave uporabnikov razvil tako daleč, da bi v okviru pomoči otroku, skupaj z otrokom medsebojno sodelovali vsi strokovnjaki, ki bi nato skupaj sestavili celosten program pomoči. (E70)

10.2.6 Intervju F

1. Kako dolgo se vaš otrok udeležuje terapij s pomočjo konja?

Janu trenutno teče drugo leto odkar smo pričeli z obiskovanjem terapij s pomočjo konja. (F1)

2. Smem vprašati kako to, da ste se odločili za terapije s pomočjo konja?

Za terapije smo se odločili po nasvetu družinskih prijateljev (F2) in Janove osebne zdravnice.(F3)
Jan se namreč sooča z vedenjskimi (F4) in učnimi težavami.(F5) Velikokrat je težko obvladljiv (F6), popadljiv (F7), včasih tudi agresiven (F8) in se težko koncentrira. (F9)

3. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? Kakšne? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Spremembe smo najprej začeli opazovati bližnji družinski člani, kasneje, približno po pol leta terapij, pa so spremembe pričeli opazovati tudi ostali.(F10) Jan se je precej umiril (F11), bolje uravnava svoje izbruhe jeze (F12), obisk terapij in konjev pa lahko vedno uporabimo kot motivacijo za to, da opravi svoje delo. Tudi na šolskem (F13) in socialnem področju so opazne spremembe. (F14)
Pri šolskih zadevah se zdaj bolje skoncentrira (F15) kot se je včasih in tudi v družbi vrstnikov se je umiril(F16) – prej je večino časa nagajal in tepel, zdaj se velikokrat lepo zaigra.

4. Torej mu obisk terapij in druženje s konji predstavlja neko motivacijo za naprejš?

Tako je.

5. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Recimo o tem, da gre za sodelovanje s konji?

Menim, da gre za super zadevo (F17). Otroci se s pomočjo konja naučijo samokontrole, saj konja s svojim vedenjem hitro prestrašijo (F18). Zdi se mi, da se konj ves čas odziva na njihovo vedenje, zato so tudi sami otroci vedno bolj pazljivi. (F19) Konj je imel pri Janu izjemno pomiritveno vlogo (F20) – tudi, ko je bil Jan težje obvladljiv, se je v bližini konja povsem sprostil in umiril. Preko osvajanja novih vaj in elementov v jahanju dobijo več samozavesti (F21), no vsaj pri Janu je bilo tako, in motivacije za naprej. (F22)

6. Kakšno je pa vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Sama sicer nimam znanja o tem kako bi morale terapije potekati, a sem z načinom dela in učinkom tukaj zelo zadovoljna. (F23) Terapija vedno poteka ena na ena (F24) in vidi se, da se terapevka Janu vedno povsem posveti. (F25) Terapevka in Jan se pred vsako terapijo dogovorita kaj bosta počela (F26), tako da imam občutek, da se veliko da tudi na želje tistega, ki terapije obiskuje. (F27)

7. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Verjetno se bomo pri tem odgovoru starši med seboj kar ponavljali. Pomanjkljivost je zagotovo ta, da so terapije samoplačniške. (F28) Veliko ljudi bi se namreč želelo udeležiti terapij, vendar si tega ne morejo privoščiti. Žalostno je, da vse raziskave kažejo na to, kako učinkovite so terapije s konji, a se sistem v Sloveniji še vedno ni razvil tako daleč, da bi bili do terapije upravičeni preko kakega zdravstva. Še ena pomanjkljivost pa je zagotovo tudi informiranost ljudi, saj veliko ljudi za terapije s konji sploh ne ve. O njih se zagotovo premalo govori. (F29)

8. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Najboljša izboljšava bi bilo kritje stroškov terapij, saj bi se terapij tako lahko udeležilo več ljudi, ki so terapije potrebni. (F30)

10.2.7 Intervju G

1. Kako dolgo se vaš otrok udeležuje terapij s pomočjo konja?

Terapij se udeležuje od četrtega leta, tako da tri leta. (G1)

2. Smem vprašati kako to, da ste se odločili za terapije s pomočjo konja?

Jakob je otrok s posebnimi potrebami, saj zaostaja v svojem razvoju. (G2) Za terapije smo se odločili, ker smo mu hoteli pomagati pri napredovanju. (G3)

3. Vas je na terapije s pomočjo konja kdo napotil ali ste za njih izvedeli sami?

Sama imam v tem konjeniškem centru svojo kobilo, zato sem bila s terapijami s konji že seznanjena in smo se za njih odločili samoiniciativno. (G4)

4. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? Če ja, kakšne?

Spremembe so se pričele intenzivneje kazati po parih mesecih. (G5) Najbolj se je izboljšala njegova drža. Na začetku je namreč sedel čisto sključeno, danes sedi že skoraj ravno ko sveča. (G6) Izboljšala se mu je tudi samozavest (G7), veliko več je začel govoriti, kar je po moje posledica tudi tega, da s terapevtko cele terapije preklepetata. (G8) Po obiskovanju terapij je postal tudi bolj skrben (G9) in socialen. (G10)

5. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Na primer o tem, da gre za sodelovanje s konjem in o samem izvajanju terapij?

Mislim, da je prisotnost konja zelo praktična. (G11) Sama iz izkušenj vem, da je konj izredno sočutna žival, ki ima pomirjevalni učinek (G12). Ob konju se otroci naučijo biti potrpežljivi (G13) in nežni, saj konj hitro pokaže neodobravanje do kakšnega bolj agresivnega ravnanja. (G14) Kar se tiče pa samega izvajanja terapij, pa prav tako nimam nobenih pripomb. (G15) Tako meni, kot tudi Jakobu, je všeč, da je delo dinamično. Ne gre vedno za enako delo in enake vaje. Včasih s konjem delata na tleh, včasih jahata v maneži, tu in tam pa se odpravita tudi na sprehod v naravo. (G16)

6. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Glavna pomanjkljivost je financiranje. Terapije so namreč samoplačniške, kar je veliki finančni zalogaj. (G17) Verjamem, da obstaja veliko ljudi, ki bi potrebovalo terapije s pomočjo konja, vendar si jih ne morejo privoščiti, kar je velika škoda.

7. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Dobro bi bilo, če bi se vzpostavil nek sistem, ki bi bil namenjen skupini ljudi, ki se sooča z različnimi težavami. V ta sistem bi bile vključene različne storitve in terapije, med drugim tudi terapije s pomočjo konja. (G18) Tak sistem bi bil seveda tudi financiran s strani države. (G19) Tako bi lahko vsi potrebni dobili celostno obravnavo in storitve, ki jih potrebujejo za izboljšanje položaja.

10.2.8 Intervju H

1. Kako dolgo se vaš otrok udeležuje terapij s pomočjo konja?

Pol leta. (H1)

2. Smem vprašati kako to, da ste se odločili za terapije s pomočjo konja?

Ker je Pia avtistka (H2), so nam družinski prijatelji predlagali, da probamo s terapijami. (H3)

3. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? Kakšne? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Ene spremembe so se pričele kazati takoj (H4), druge pa so se postopoma pričele kazati komaj zdaj. (H5) Pia je hitro po začetku začela kazat veselje vsakič, ko je prispela na posestvo. (H6) Kljub temu, da malo in redko govori, je tu, glede na ostale situacije, res hitro pričela sodelovati. (H7) Danes se recimo lažje umiri (H8), bolj je sproščena (H9) in vesela (H10) in lahko rečem, da se pozna, da se več pogovarja. (H11)

4. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Recimo na splošno o tem, da gre za sodelovanje s konjem in o samem izvajanju terapij?

Menim, da je fajn, da so v terapije vključeni konji, ker se eni otroci, otroci kot je Pia, lažje povežejo z živalmi kot ljudmi. (H12) Preko živali, oziroma konja, pa se kasneje lažje poveže s terapevtko. (H13) Ne vem zakaj, ampak konj otroke kot je Pia tudi izredno pomiri. (H14) Same terapije so mi tudi zelo všeč (H15), saj mislim, da so prilagojene vsakemu posamezniku. (H16) Pie nikoli ne silijo v stvari, (H17) velikokrat jo vprašajo kaj sama želi, (H18) ves čas terapije pa jo spodbujajo, da opravi dane naloge. (H19)

5. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Pomanjkljivost je cena. Ker mora otrok terapije obiskovati vsaj nekaj časa, se stroški kar naberejo. (H20) Glede na to, da hodijo na terapije pretežno otroci s posebnimi potrebami, ki so tak al tak vključeni v različne obravnave, je škoda, da ne obstaja sofinanciranje terapij.

6. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Sofinanciranje, oziroma neka pomoč pri plačevanju terapij. (H21)

10.2.9 Intervju I

1. Kako dolgo se vaša otroka udeležujeta terapij s pomočjo konja?

Mislim, da teče že peto leto (I1).

2. Smem vprašati kako to, da ste se odločili za terapije s pomočjo konja?

Hčerka je tukaj že prej obiskovala začetni tečaj jahanja (I2), zato smo kasneje o vključitvi povprašali tudi za našega Miha, ki je sicer slep(I3) a si je od nekdaj želel jahati (I4).

3. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? Kakšne? Na katerih področjih so te spremembe vidne?

Miha je bil zaradi svoje ovire v stiku z »normalnimi« ljudmi prej precej nesamozavesten, tih in zadržan. Danes je zelo zgovoren (I5) in veliko bolj samozavesten fant (I6). velikokrat se zgodi, da si med samim jahanjem tudi prepeva in s trenerko debatira o vseh možnih stvareh – tudi o puncah, o nezgodah, ki so se mu zgodile, v glavnem o vsem mogočem. To je mogoče najbolj vidna sprememba, ki se odraža na socialnem področju.(I7) Sama opažam tudi to, da je Miha veliko bolj motiviran za delo (I8), lažje ostane skoncentriran (I9), prav tako pa se je izboljšala tudi njegova drža. (I10)

4. Koliko časa je minilo, preden so se pričele kazati prve spremembe?

Prve spremembe so se pričele kazati že po nekaj mesecih (I11) in so se do danes vse bolj stopnjevale (I12).

5. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s konji? Na primer na splošno o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Mislim, da je to, da so v procese vključeni konji, ena izmed boljših stvari, ki so si jih lahko izmislili (I13). Konji so kot prijatelji,(I14) ki otroke kot je Miha, spodbujajo pri delu (I15) in jih učijo novih stvari. (I16) Otroci se preko skrbi za konja lahko naučijo tudi lepega ravnanja (I17) in sočutnosti (I18).

6. Kakšno je pa vaše mnenje o samem izvajanju terapij?

Nimam pripomb. Kvečjemu so me same pohvale (I19). Mihi se vsakič vsi 100% posvetijo,(I20) mu pomagajo, (I21) ga spodbujajo (I22) in kar je meni najpomembneje – ga poslušajo (I23). Čeprav se je pri kakšnih drugačnih aktivnostih večkrat zgodilo, da jih je Miha odklanjal, se kaj takega pri terapijah s konji v vseh petih letih ni zgodilo niti enkrat.(I24) Mislim, da že to samo po sebi pove, da so terapije res dobro izvedene (I25) so res prilagojene vsakemu posamezniku (I26) in njegovim potrebam in željam (I27).

7. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Slabost je sigurno ta, da smo velikokrat odvisni od vremena. (F28) Na žalost tukaj še ni postavljene jahalnice (F29) in terapije vedno potekajo zunaj,(F30) kar pomeni, da se terapije kdaj pa kdaj odpovejo zaradi slabega vremena (I31). Mislim, da je tudi premalo ljudi seznanjenih z možnostjo udeležbe v procesih terapij s pomočjo konja, posledica česar je ogromno posameznikov, ki bi jim terapije koristile, vendar za le te sploh ne vedo (I32).

8. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Moj predlog bi bil ta, da se sistem programov terapij s konji še naprej razvija in širi, da bo ta način dela dobil prepoznavnost kot si jo zasluži (I33).

10.2.10 Intervju J

1. Kako dolgo se vaš otrok udeležuje terapij s pomočjo konja?

Tri leta. (J1)

2. Smem vprašati kako to, da ste se odločili za terapije s pomočjo konja?

Za Lano smo iskali aktivnost, ki bi ji bila pri srcu, hkrati pa bi ji tudi pomagala (J2) pri ADHD-ju. (J3)

Po priporočilu družinskih prijateljev, ki svojega sina prav tako vozijo na terapije in so nad njimi navdušeni, smo se tudi mi odločili za njih. (J4)

3. Ste pri svojem otroku po nekem času izvajanja terapij s konjem opazili kakršnekoli spremembe? V kakšnem časovnem obdobju so bile vidne prve spremembe?

Seveda. Mislím, da so bile prve spremembe vidne že po kakih štirih mesecih. (J5)

4. Na katerih področjih so se pričele kazati spremembe in kakšne so?

Predvsem na čustvenem področju (J6) in na področju pozornosti. (J7) Lana se v bližini konja povsem umiri. (J8) Čeprav je kdaj še minuto preden jo terapevtka povabi s seboj zelo živahna in ne da miru, se ob konju umiri in je do njega zelo previdna. (J9) Skozi različne vaje, ki jih dela na terapijah se je naučila tudi vzdrževanja pozornosti, kar se prenaša tudi v vsakdanje življenje in na opravljanje različnih nalog doma. (J10)

5. Kakšno je vaše mnenje o terapijah s pomočjo konja? Na primer na splošno o tem, da gre za sodelovanje s konjem?

Sam sem mnenja, da so terapije s konji resnično učinkovite. (J11) Mislim, da so konji super (J12) in zanesljivi učitelji. (J13) So izjemno potrpežljivi, (J14) zato se lahko od njih res marsikaj naučimo. (J15)

6. Kaj pa menite o samem izvajanju terapij?

Všeč mi je, da ne gre za tipično delo v pisarni. (J16) Se mi zdi, da so otroci tako veliko bolj sproščeni, (J17) bolj se odprejo (J18) in bolj sodelujejo. (J19) Tudi terapevtke se zdijo predane svojemu delu, (J20) saj se Lani res vedno povsem posvetijo (J21) in se skupaj z njo dogovarjajo o nadaljnjem delu. (J22)

7. Kaj bi rekli, da so slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja?

Najverjetneje to, da so samoplačniške. (J23) Glede na to kakšna skupina ljudi te terapije potrebuje, bi bil lahko vsaj del terapij sofinanciran.

8. Kakšni so vaši predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja?

Kot sem rekel. Mogoče vzpostavitev kakšnega sofinanciranja. (J24) Vsekakor pa tudi nadaljnje izobraževanje terapevtk in terapevtov (J25), da se bo sistem še dalje vse bolj razvijal. (J26)

10.3 Priloga 3: Odprto kodiranje

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Način dela je vedno prilagojen diagnozi	Vedno prilagojen diagnozi	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A2	In pogovoru s starši, ki ga vedno opravi pred pričetkom terapije	Prilagojen pogovoru s starši	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A3	Starši mi tako povejo, kakšne želje imajo in kakšni so cilji, tako da se lahko tudi temu malo prilagodim	Prilagojen željam in ciljem staršev	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A4	Same terapije se potem vedno začnejo s čiščenjem konja	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A5	Z dotikanjem konja	Dotikanje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A6	Raziskovanjem različnih materialov krtač	Raziskovanje različnih materialov krtač	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A7	Prepoznavanje delov telesa	Prepoznavanje delov telesa konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A8	Pri skupinskih terapijah se učimo tudi vrstnega reda	Učenje vrstnega reda pri skupinskih terapijah	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A9	Nadaljnje delo je odvisno od diagnoze	Odvisno od diagnoze otroka	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A10	Lahko gre bolj za športno rekreativno jahanje	Jahanje	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A11	Ali pa za čisto terapevtski del	Čisto terapevtski del	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A12	Poskušam z otroci vedno ohraniti stik	Ohranjanje stika z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A13	Jih pri delu spodbujati	Spodbujanje uporabnika	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A14	In jih motivirati za naprej	Motiviranje uporabnika	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A15	Se je pa seveda potrebno zavedati, da je vsak otrok poseben in unikaten	Zavedanje, da je vsak uporabnik poseben	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja

A16	In je potrebno načine dela prilagajati vsakemu posebej	Potrebno prilagoditi vsakemu posebej	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A17	Za zaključek terapij konja vedno odpeljemo nazaj v hlev	Konja odpeljemo v hlev	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A18	In se od njega poslovimo	Od konja se poslovimo	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A19	Pri vseh terapijah najprej uporabim vidik komunikacije in povezovanja s konjem	Vidik komunikacije in povezovanja s konjem	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A20	Preko odnosa z živaljo se lahko kasneje tudi jaz lažje povežem z otrokom	Preko konja se lažje povežejo z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A21	Pri tem se opiram predvsem na samo vključevanje otrok v sam proces	Vključevanje uporabnikov v sam proces	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A22	Da imajo oni sami besedo	Upoštevanje želja uporabnika	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A23	Da se jih sliši	Poslušanje uporabnika	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A24	Si pa za samo delo tako ali tako narediš načrt	Zapis načrta terapije	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A25	V katerem si zastaviš cilje	Zastavitev ciljev v okviru načrta terapije	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A26	Potem glede na te cilje uporabljaš različne metode dela	Uporaba različnih metod dela glede na cilje, ki si jih zastavimo	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A27	Tako, da ne morem pri vseh otrocih uporabljati enakih metod dela	Ne moremo uporabljati enakih metod dela za vse	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A28	Po vseh pravilih bi morali najprej opraviti individualni razgovor s starši	Najprej individualni razgovor s starši	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A29	Da pridobiš vso dokumentacijo	Pridobitev relevantne dokumentacije	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A30	Nato sestaviš program dela	Načrtovanje programa dela	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A31	Znotraj tega programa bi morali biti točno določeni zastavljeni	Znotraj programa določimo cilje, ki so merljivi	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja

	cilji, ki so lahko merljivi			
A32	V okviru ciljev si določiš tudi metode dela	Glede na cilje določimo metode dela	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A33	Po vsaki terapiji pa zapišeš tudi evalvacijo	Po terapijah zapišemo evalvacijo	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A34	Če bi vse delovalo tako kot treba, bi v celotnem procesu sodelovali starši	Sodelovanje staršev	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A35	Otrok	Sodelovanje otroka	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A36	Ter vsi strokovnjaki z ostalih področij	Sodelovanje vseh strokovnjakov z ostalih področij, ki imajo stik z otrokom	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A37	Žal se to pri nas ne izvaja tako	Pri nas se ne izvaja tako kot bi se naj	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A38	Po pogovoru s starši in po pridobljeni dokumentaciji zapišem načrt	Po pogovoru in pridobljeni dokumentaciji sama zapiše načrt	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A39	Tekom procesa delam evalvacije	Tekom procesa zapisuje evalvacije	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A40	Si pa to delam izključno za sebe	Zapisuje izključno za sebe	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A41	Da lahko sledim napredku otroka	Za lažje sledenje napredku otroka	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A42	Načrt dela pa ni vedno trdno določen	Ni vedno trdno določen	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A43	Če vidimo, da bi bilo v neki situaciji, glede na konja in otroka, bolje spremeniti potek dela, to tudi naredimo, čeprav smo načrtovali drugače.	Delo sproti prilagaja	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
A44	Meni osebno je izziv predvsem to, da marsikatero diagnozo pred začetkom dela sploh nisem poznala, ker jih je res ogromno, sama pa nisem s kakšne medicinske profesije, da bi se s tem že prej srečevala.	Pomanjkanje informacij in znanja o diagnozah otrok	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu

A45	In če ne poznaš diagnoze, težko oceniš kaj tak otrok potrebuje	Težka ocena potreb otrok zaradi pomanjkanja znanja	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu
A46	Plus tega je izziv tudi to, da za partnerja najdeš res dobrega konja, ki vso delo tudi prenaša, ki ni plašen in ga tako delo z otroki veseli.	Primernost konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A47	Ker tudi vsak konj ni primeren za tako delo.	Vsak konj ni primeren za tako delo	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A48	Tukaj bi rekla, da to, da obdržiš konja dovolj radovednega	Obdržati konja radovednega	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A49	In da ne postane apatičen	Skrbeti, da konj ne postane apatičen	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A50	Želimo si namreč takega konja, ki sicer vse prenaša	Konj mora prenesti vse	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A51	Vendar se mora vseeno odzivati na reakcije, da lahko otroci še vedno povežejo te reakcije in ustrezno reagirajo	Konj se mora odzivati	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
A52	Največ z otroki z Downovim sindromom	Uporabniki z Downovim sindromom	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A53	Z otroki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A54	Z otroki z motnjo hiperaktivnosti	Uporabniki z motnjo hiperaktivnosti	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A55	Z otroki z ADHD	Uporabniki z ADHD	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A56	Z otroki z lažjo obliko cerebralne paralize	Uporabniki z lažjo obliko cerebralne paralize	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A57	Z otroki s čustveno vedenjskimi motnjami	Uporabniki s čustveno vedenjskimi motnjami	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A58	Pri samem jahanju najbolj pridobijo na ravnotežju	Boljše ravnotežje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
A59	Koordinaciji	Boljša koordinacija	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih

A60	Izboljša se jim mišični tonus	Izboljšanje mišičnega tonusa	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
A61	Pri osebah z zmernimi oziroma težjimi motnjami v duševnem razvoju se intenzivno izboljša tudi odzivnost na okolje	Izboljšana odzivnost na okolje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
A62	Napredek se pozna tudi na področju pozornosti	Področje pozornosti	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
A63	In koncentracije	Področje koncentracije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
A64	Pri otrocih z motnjo hiperaktivnosti pa tudi na področju umiritve	Področje umiritve	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
A65	Velik napredek je tudi na čustvenem področju	Čustveno področje	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
A66	In področju odgovornosti – znajo oceniti kaj je v nekem trenutku njihova naloga, prav tako pa so na nek način odgovorni tudi do konja	Področje odgovornosti	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
A67	Sem velika zagovornica kakršnegakoli načina dela z živalmi	Zagovornica načina dela z živalmi	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A68	Mislim da res koristijo	So koristne	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A69	Konj že s svojim gibanjem poskrbi, da otroka umiri	Pomiritvena vloga konja	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A70	Sama sem mnenje, da nam konj izredno pomaga pri grajenju odnosa z otrokom	Konj pomaga pri grajenju odnosa z uporabnikom	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A71	Je medij	Konj kot medij	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A72	In mediator obenem	Konj kot mediator	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A73	Menim, da je zelo pomembno kakšen človek izvaja terapije	Pomembno je kakšna oseba izvaja terapije	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A74	Menim namreč, da je prav ta stik, ki ga imamo z otrokom, pomemben.	Pri terapijah je pomemben stik z uporabnikom	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A75	Oseba more imeti čut za človeka, da lahko čutimo otroka kako se počuti, da lahko	Oseba, ki terapije izvaja, mora imeti čut za človeka	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

	prepoznamo njegove stiske.			
A76	Pri hipoterapijah mogoče ta odnos malo pogrešam, vendar le ti res znajo delati s telesom, da je tako kot mora biti.	Pogreša stik in odnos med uporabnikom in hipoterapevtom, a le imajo res medicinsko znanje	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A77	Ta vidik položaja telesa ostali terapevti sigurno kdaj delamo nepravilno, ker vseeno nimamo medicinskega znanja tako kot hipoterapevti.	Ostali terapevti, ki nimajo medicinskega znanja, kdaj nepravilno izvajajo ta hipoterapevtski del	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
A78	To da nimamo nekih usposabljanj	Ni usposabljanj	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A79	Nadaljnjih izobraževanj ni	Ni nadaljnjih izobraževanj	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A80	Ni združevanj	Ni združevanj	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A81	Ni nekih posvetovanj	Ni posvetovanj med terapevti	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A82	Če se hočeš učiti in bit v koraku s časom si prepuščen sam sebi	Pri nadaljnjem učenju in razvijanju so prepuščeni sami sebi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A83	Čim več različnih delavnic za nove načine dela	Čim več delavnic za nove načine dela	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A84	Nadaljnja izobraževanja	Nadaljnja izobraževanja	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A85	Medsebojno povezovanje terapevtov	Medsebojno povezovanje terapevtov	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
A86	In povezovanje z ostalimi strokovnjaki, ki delajo z otrokom	Medsebojno povezovanje s strokovnjaki z različnih področij, ki prav tako sodelujejo z uporabnikom	Predlogi za izboljšanje terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
-----------------	--------	-------	------------	------

B1	Terapijo vedno začnemo s pripravo konja, se pravi krtačenjem	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B2	Česanjem grive	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B3	Čiščenjem kopit	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B4	In namestitvijo opreme, če uporabnik to zmore	Namestitev opreme skupaj z uporabnikom, če le ta to zmore	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B5	Skupaj odpeljemo konja do maneže, kjer se začne osrednji del terapije.	Skupno vodenje konja do maneže kjer se začne osrednji del terapije	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B6	Od samega uporabnika (njegovih zmožnosti in potreb) je odvisno, kaj med terapijo delamo.	Odvisno od zmožnosti in potreb uporabnika	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B7	Z nekaterimi delamo samo na tleh, npr. konja vodimo skozi poligon	Delo na tleh	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B8	Z drugimi jahamo	Jahanje	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B9	Uporabljamo različne didaktične pripomočke	Uporaba različnih didaktičnih pripomočkov	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B10	Za zaključek pospravimo vse pripomočke	Pospravljanje pripomočkov	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B11	Konja odpeljemo v hlev	Konja odpeljemo v hlev	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B12	Če nam ostane še dovolj časa, ga skupaj nahranimo	Hranjenje konja	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B13	Na prvih srečanjih dajemo velik poudarek na opazovanju konja, njegovih odnosov v čredi, komunikaciji in tudi kasneje začetnih nekaj minut namenimo temu, da pogledamo, kako se konji tisti dan počutijo, če je kakšna posebnost	Opazovanje konja	Metode dela, perspektive in spretnosti	
B14	Izkoristim priložnost za to, da jih povprašam po njihovem počutju in temu lahko prilagodim terapijo	Spraševanje po počutju uporabnikov, da se temu lahko prilagodi terapija	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja

B15	Metoda skrbi za konja in vzpostavljanje odnosa z njim se mi zdi zelo pomembna in jo redno vključujem v svoje delo	Skrb za konja in vzpostavljanje odnosa z njim	Metode dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B16	Učimo o pravilnem pristopu do konja	Učenje pravilnega pristopa do konja	Metode dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B17	Se učimo razumeti njegovo komunikacijo	Učenje razumevanja komunikacije konja	Metode dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B18	Velik poudarek dajemo seveda na jahanje, saj ima le to veliko pozitivnih učinkov na vsa področja našega delovanja	Jahanje	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B19	Pri skupinskih terapijah uporabljamo tudi metodo druženja, saj uporabniki tako izkusijo skupinsko dinamiko, morajo se prilagajati drug drugemu, upoštevati pravila skupine, vsak v skupini zasede svojo mesto, ki je pomembno za vzdrževanje odnosov in dinamike.	Metoda druženja pri skupinskih terapijah	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B20	Trenutno mi je največji izziv najti primernega pomočnika oziroma vodnika konja. Saj mora biti to zanesljiva oseba z občutkom za delo s konji in tudi osebami s posebnimi potrebami.	Najti primernega pomočnika oziroma vodnika konja	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu
B21	Konj je zelo senzibilna žival	Zelo senzibilna žival	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
B22	Za uspešno terapevtsko delo je zelo pomembno da ima kakovosten trening	Za uspešno terapevtsko delo je pomemben kakovosten trening konj	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
B23	In da dovolj časa preživi v izpustu v svoji čredi	Zagotavljanje zadostnega časa, ki ga konj preživi v izpustu v čredi	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
B24	Izziv s katerim se bom v naslednjih mesecih soočila pa bo zagotovo	Nakup terapevtskega konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu

	nakup še enega terapevtskega konja, saj se obseg dela povečuje in ta dva, ki ju uporabljamo za terapije, vsega dela poleg šole jahanja ne bosta zmogla.			
B25	Trenutno delam največ z osebami z motnjo v duševnem razvoju	Uporabniki z motnjo v duševnem razvoju	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B26	In cerebralno paralizo	Uporabniki cerebralno paralizo	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B27	V preteklosti pa sem delala tudi z osebami z vedenjskimi težavami – trenutno nimamo nobenega takega uporabnika	Uporabniki z vedenjskimi težavami	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B28	Načrt dela sestavim pred vsako terapijo	Sestavi ga pred začetkom terapije	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B29	Trenutno ga sestavim sama	Načrt dela sestavi sama	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B30	Ga pomočnici zgolj predstavim	Načrt dela predstavi pomočnici	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B31	In predebatiram z njo	Načrt dela predebatira s pomočnico	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B32	Vsak načrt tudi zapišem	Vsak načrt zapiše	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
B33	Pri vseh uporabnikih s katerimi trenutno delamo opažam izboljšanje drže	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
B34	In ravnotežja	Boljše ravnotežje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
B35	Pomembna sprememba se mi zdi tudi izboljšanje koncentracije, saj pri vseh aktivnostih vsakič lažje sodelujejo	Boljša koncentracija	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
B36	Zlasti pri deklici z avtizmom opažam spremembe tudi na področju komunikacije	Področje komunikacije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
B37	Čisto pri vseh pa opažam tudi izboljšanje razpoloženja	Izboljšanje razpoloženja	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
B38	In motivacije	Izboljšanje motivacije	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih

B39	Terapije s konji po mojem mnenju pomembno pripomorejo k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih – kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem	Terapije s konji pomembno pripomorejo k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih (kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem)	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B40	Zato je primerna za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami	Terapija s konji je primerna za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B41	Učinki te terapije so zelo pozitivni	Zelo pozitivni učinki terapije s pomočjo konja	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B42	Menim, da bi bilo super, če bi se je ljudje posluževali pogosteje	Super bi bilo, če bi se ljudje terapij s pomočjo konja posluževali pogosteje	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B43	Konj je po mojem mnenju odlična terapevtska žival	Konj je odlična terapevtska žival	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B44	Zaradi svoje velikosti in moči pomembno pripomore k samozavesti	Konj pomembno pripomore k samozavesti	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B45	In premagovanju različnih strahov uporabnikov	Pomembno pripomore k premagovanju različnih strahov uporabnikov	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B46	Zelo dobra lastnost konjev je tudi njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev, kar je v terapevtskem procesu zelo dobrodošlo	Zelo dobra lastnost konjev je njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B47	In tudi samo jahanje pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi zelo težko doseči	Jahanje pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi zelo težko doseči	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

B48	Menim, da je izvajanje terapij zelo lepo, a hkrati naporno delo	Zelo lepo, a hkrati naporno delo	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B49	Mene osebno to delo izpopolnjuje	To delo terapevtsko izpopolnjuje	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B50	Na koncu dneva sem vedno zadovoljna, ko vidim napredek in izboljšanje razpoloženja pri mojih uporabnikih	Ob koncu dneva je terapevtska zadovoljna, ko vidi napredek in izboljšanje pri uporabnikih	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
B51	Kot slabost pri izvajanju terapij bi morda izpostavila to, da so nekaterim finančno težje dostopne in se za to zanje ne odločijo	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B52	Morda bi bilo dobrodošlo še več srečanj terapevtov, sploh nas, ki delujemo v okviru lastnih društev/zavodov	Več srečanj terapevtov, splošnih, ki delujejo v okviru lastnih društev/zavodov	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B53	Verjamem, da bi se terapevtsko delo lahko še izboljšalo, če bi imeli na voljo na primer redne supervizije	Supervizije	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
B54	Ali intervizije, na katerih bi lahko z drugimi terapevti debatirali o naših primerih in dobili nove ideje/usmeritve za delo	Intervizije	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
C1	Naredim načrt same terapije	Zapis načrta terapije	Pred začetkom terapije	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C2	Se posvetujem s starši	Posvetovanje s starši	Pred začetkom terapije	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C3	Ko pride uporabnik prvič na terapijo se mu predstavim	Ob prvem srečanju se terapevt predstavi	Način dela ob prvem srečanju	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C4	Mu dam čas, da se privadi na novo okolje	Uporabniku se ob prvem srečanju da čas	Način dela ob prvem srečanju	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C5	Potem uporabnika povabim, da se skupaj odpraviva na pašnik do konja	Skupaj z uporabnikom se opravimo do konja	Način dela ob prvem srečanju	Izvajanje terapij s pomočjo konja

C6	Za prvič je to povsem dovolj, zato konja skupaj samo opazuje in se, v kolikor je to mogoče glede na uporabnikove zmožnosti, pogovarjava kaj vse bi želel početi s konjem.	Prvič je povsem dovolj opazovanje konja in pogovor o uporabnikovih željah (kadar otrokove zmožnosti to dopuščajo)	Način dela ob prvem srečanju	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C7	Z uporabnikom odpravim po konja	Skupaj z uporabnikom se odpravimo po konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C8	Konja nato skupaj očistiva	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C9	Se učiva o delih konja	Prepoznavanje delov telesa konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C10	Učiva se primernega pristopa h konju	Učenje primernega pristopa h konju	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C11	Opazujeva njegovo neverbalno komunikacijo	Opazovanje neverbalne komunikacije	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C12	Konja nato pripraviva za nadaljevanje terapije	Priprava konja na osrednji del terapije	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C13	Prilagojena uporabnikovim zmožnostim in potrebam	Prilagojen uporabnikovim zmožnostim in potrebam	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C14	Prilagojena tudi uporabnikovim željam	Prilagojen uporabnikovim željam	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C15	Večinoma z uporabniki izvajam vaje medtem, ko so na konju	Izvajanje vaj z uporabniki na konju	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C16	Tu in tam pa se s konjem odpravimo tudi na sprehod	Sprehod s konjem	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C17	Ohranjam stik z uporabnikom	Ohranjanje stika z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C18	Da ga čim bolje vključim v sam proces	Vključevanje uporabnikov v sam proces	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C19	Da upoštevam njihove želje	Upoštevanje želja uporabnikov	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C20	Skupaj soustvarjava proces terapij	Soustvarjanje procesa terapij skupaj z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C21	Se trudim uporabnika tudi spodbujati pri	Spodbujanje uporabnika	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja

	opravljanju različnih nalog			
C22	Skupaj z uporabnikom pospraviva vso opremo	Skupaj z uporabnikom pospravimo opremo	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C23	Konja pospremiva nazaj na pašnik	Skupaj z uporabnikom konja odpeljemo nazaj na pašnik	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C24	Uporabniku še enkrat povem kaj mu je tisti dan res dobro šlo in kaj bova počela naslednjič	Uporabniku povemo kaj mu je šlo dobro in kaj bomo počeli naslednjič	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C25	Po terapiji zapišem še evalvacijo terapije	Zapisovanje evalvacije	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C26	Metodo opazovanja konja	Opazovanje konja	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C27	Metodo skrbi za konja	Skrb za konja	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C28	Metodo vzpostavljanja odnosa s konjem in z uporabnikom preko konja	Vzpostavljanje odnosa	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C29	Kot metode dela uporabljam tudi jahanje	Jahanje	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C30	Delo na tleh	Delo na tleh	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C31	Jahanje v naravi	Jahanje v naravi	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C32	Vedno prilagodimo posamezniku s katerim delamo	Prilagojene so posamezniku s katerim delamo	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C33	Nadaljnje izobraževanje v smeri dela z uporabniki z različnimi posebnimi potrebami	Nadaljnje izobraževanje	Izzivi dela nasploh	Izzivi pri delu
C34	Za uspešno izvedene terapije se moraš torej sam izobraževati o različnih diagnozah, ki jih imajo otroci, da lahko potem veš kaj je za njih okej in s čim jim lahko mogoče celo škoduješ	Samoiniciativno izobraževanje o različnih diagnozah za uspešno izvedene terapije	Izzivi dela nasploh	Izzivi pri delu

C35	Ustvarjanje odnosa z uporabnikom	Vzpostavljanje odnosa z uporabnikom	Izzivi dela nasploh	Izzivi pri delu
C36	Kako najti primernega konja	Primernost konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
C37	Kako temu konju ohranjati dobro zdravje	Ohranjanje zdravja konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
C38	Pomembno, da tudi s konjem razvijemo odnos, ki temelji na medsebojnem spoštovanju in zaupanju	Vzpostavljanje odnosa s konjem	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
C39	Z uporabniki z Downovim sindromom	Uporabniki z Downovim sindromom	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C40	Z uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C41	Z uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C42	Z uporabniki z motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki z motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C43	Z uporabniki, ki imajo okvaro vida	Uporabniki z okvaro vida	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C44	Načrt sestavim sama s pomočjo staršev	Sestavi sama s pomočjo staršev uporabnika	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C45	Pred začetkom terapij	Sestavi ga pred začetkom terapije	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C46	Kasneje po potrebi prilagajam glede na potrebe in želje otroka	Delo sproti prilagaja	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
C47	Izboljša sama drža	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
C48	Izboljša se mišični tonus	Izboljšanje mišičnega tonusa	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
C49	Imajo tudi več ravnotežja	Boljše ravnotežje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
C50	Pridobijo tudi na samozavesti	Večja samozavest	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
C51	Veliko bolj pripravljeni komunicirat	Razvoj komunikacijskih spretnosti	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
C52	Na področju pozornosti in koncentracije	Področje pozornosti in koncentracije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
C53	Terapije s pomočjo konjev zelo zagovarjam	Zelo zagovarja terapije s pomočjo konja	Mnenje izvajalcev o terapijah s konji	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

C54	Pomembno pripomorejo k boljšemu življenju oseb s posebnimi potrebami	Terapije pomembno pripomorejo k boljšemu življenju oseb s posebnimi potrebami	Mnenje izvajalcev o terapijah s konji	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C55	Samo delo in upam trditi, da tudi uporabnikova izkušnja, je edinstvena.	Edinstveno delo in uporabnikova izkušnja	Mnenje izvajalcev o terapijah s konji	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C56	Konj ena izmed boljših živali, ki jo lahko uporabimo za terapije	Konj je ena izmed boljših izbir med živalmi, ki jih lahko uporabimo za terapije	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C57	Uči kako biti pristni	Konj nas uči pristnosti	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C58	Nas ne obsoja	Konj nas ne obsoja	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C59	Ko ga lahko jahamo, omogoči še eno edinstveno izkušnjo, ki je ne moremo doživeti pri nobeni drugi živali	Jahanje kot edinstvena izkušnja	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C60	Niso samo pripomoček, temveč so pravi sodelavci, ki nam marsikdaj olajšajo naše delo	Konj je sodelavec, ki nam olajša delo	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C61	Lahko tudi izvajanje terapij s pomočjo konja kar naporno delo	Lahko je kar naporno delo	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C62	Pomembno, da se po takem delu znamo razbremeniti	Pomembno je, da se po delu znamo razbremeniti	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C63	In da imamo nekoga s komer se lahko pogovorimo	Pomembno je, da imamo nekoga s kom se lahko pogovarjamo	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
C64	Se v primerjavi s svetom, sistem pri nas razvija veliko bolj počasi	V primerjavi s svetom se sistem pri nas razvija počasi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C65	Po končanem izobraževanju sami	Pri nadaljnjem učenju in razvijanju so prepuščeni sami sebi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

C66	Pri delu ne sodelujemo s strokovnjaki ostalih področij, ki prav tako delajo z našim uporabnikom	Terapevti pri delu ne sodelujejo s strokovnjaki ostalih področij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C67	Nimamo supervizij in intervizij	Terapevti nimajo na voljo supervizij ali intervizij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C68	Nimamo nobene baze, kamor se lahko obrnemo po pomoč	Terapevti se ne morejo nikamor obrniti po pomoč	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C69	Da se terapevte nekako poveže med seboj, ad bi si med seboj lahko pomagali in se posvetovali	Medsebojno povezovanje terapevtov	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C70	V prihodnjem obdobju organiziranih čim več seminarjev, delavnic, kjer bi lahko svoja znanja še razširili	Nadaljnja izobraževanja	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
C71	Povezovanje vseh strokovnjakov iz različnih področij, ki sodelujejo z uporabnikom	Medsebojno povezovanje s strokovnjaki z različnih področij, ki prav tako sodelujejo z uporabnikom	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
D1	Konja pripeljem v hlev	Konja pripeljemo v hlev	Pred začetkom srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D2	Ga v večji meri sčistim, en delček konja pa pustim za kasneje, ko prispe uporabnik, da to dokončava skupaj	Konja v večji meri sčistimo, en delček pustimo za uporabnika	Pred začetkom srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D3	Se z uporabnikom učiva o krtačah	Učenje o krtačah	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D4	O delih konjevega telesa	Prepoznavanje dela telesa konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D5	O opremi, ki jo bova uporabila med terapijo	Učenje o opremi, ki jo bomo uporabili	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D6	Se odpravimo v manežo	Skupno vodenje konja do maneže, kjer se začne osrednji del terapije	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja

D7	Tamkajšnje delo je nato odvisno od zmožnosti uporabnika	Odvisen od zmožnosti uporabnika	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D8	Z uporabniki poslužujem jahanja	Jahanje	Osrednji del	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D9	Z nekaterimi pa delamo na tleh	Delo na tleh	Osrednji del	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D10	Med delom uporabljamo tudi različne didaktične pripomočke	Uporaba različnih didaktičnih pripomočkov	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D11	Poskušam uporabnika čim bolj spodbujati	Spodbujanje uporabnika	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D12	Ga čim večkrat pohvaliti	Dajanje pohval uporabniku	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D13	Konja skupaj z uporabnikom odpeljeva na pašnik	Skupaj z uporabnikom konja odpeljemo nazaj na pašnik	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D14	In pospraviva opremo	Skupaj z uporabnikom pospravimo opramo	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D15	Vedno prilagojene vsakemu posamezniku	Prilagojene vsakemu posamezniku	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D16	Metodo vzpostavljanja odnosa s konjem	Vzpostavljanje odnosa	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D17	Metodo nazornosti	Nazornost	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D18	Vsakokratno zagotavljanje varnosti	Zagotavljanje varnosti	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu
D19	Je poseben izziv najti konja, ki je primeren za tako delo	Primernost konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
D20	Ki si ga v tem času, ko so cene konjev noro narastle, še lahko privoščiš	Cenovna dostopnost primerne konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
D21	Potrebujemo posebno skrb in nego	Posebna skrb in nega konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
D22	Tudi s konje zgraditi zaupanja vreden odnos	Vzpostavljanje odnosa s konjem	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
D23	Navajanje konja na različne didaktične pripomočke, ki jih uporabljamo v sklopu terapij	Navajanje konja na pripomočke, ki jih uporabljamo pri terapijah	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
D24	Uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

D25	Uporabniki z motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki z motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D26	Z uporabniki z ADHD	Uporabniki z ADHD	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D27	Z uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D28	Sama se ne poslužujem načrtovanja terapij	Se ne poslužuje načrtovanja	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D29	Se ravnam glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka	Ravna se glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D30	Ne zapisujem evalvacij, saj nimam toliko uporabnikov, da si majhnih sprememb ne bi uspela zapomniti	Ne zapisuje evalvacij, saj si majhne spremembe uspe zapomniti	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
D31	Področju motorike	Področje motorike	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
D32	Izboljša se recimo sama drža uporabnikov	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
D33	Vidno izboljša tudi ravnotežje	Boljše ravnotežje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
D34	In okretnost	Boljša gibljivost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
D35	Področju pozornosti in koncentracije	Področje pozornosti in koncentracije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
D36	Ob terapijah izredno umirijo, tako fizično kot tudi psihično	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
D37	Upam trditi, da so terapije s pomočjo res koristne	Terapije s pomočjo konja so koristne	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D38	Prednost takih terapij je ta, da se ne izvajajo v zaprtih prostorih, v pisarnah, temveč da se izvajajo v precej bolj sproščenih okoljih, kar se pozna tudi pri uporabnikih	Prednost terapij je izvajanje v sproščenih okoljih, namesto v pisarnah	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D39	Konj je v teh procesih naš partner	Konj je naš partner v procesu	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D40	V odnosih z uporabniki deluje kot medij	Konj kot medij	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D41	Preko konja namreč lažje zgradimo odnose z uporabniki	Lažje grajenje odnosa z	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

		uporabnikom preko konja		
D42	Se tudi zgodi, da uporabniki kakšne stvari lažje zaupajo konju, čeprav mi stojimo zraven in poslušamo	Uporabniki včasih lažje stvari zaupajo konju, čeprav smo zraven in poslušamo	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D43	Večina terapevtov res trudi, da se uporabnikom čim bolje posvetimo in da terapije izvajamo skladno z uporabnikovimi željami in potrebami	Večina terapevtov se res trudi, da so terapije dosledno izvedene	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D44	Moraš imeti za tako delo primerne lastnosti	Za delo potrebuješ primerne lastnosti	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D45	Mora biti tako delo vseč	Delo ti mora biti vseč	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D46	Lahko delo hitro postane naporno, posledično pa terapij ne izvajaš več tako kot se to od tebe pričakuje	Delo lahko postane naporno in lahko se zgodi, da posledično terapij ne izvajamo dovolj dobro	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
D47	Stroški terapij, ki si jih marsikdo žal še vedno ne more privoščiti	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D48	Da z izjemo enega posveta na leto, nimamo nikakršnih medsebojnih povezovanj in posvetovanj	Z izjemo enega posveta na leto, se terapevti medsebojno ne povezujejo	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D49	Nimamo na voljo nobenih dodatnih izobraževanj	Ni izobraževanj	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D50	Smo prepuščeni sami sebi	Pri nadaljnjem učenju in razvijanju so prepuščeni sami sebi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D51	Čim več različnih izobraževanj	Nadaljnja izobraževanja	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
D52	Ureditev medsebojnega povezovanja vseh terapevtov, da bi si med seboj lahko pomagali, ko naletimo na kakšne	Medsebojno povezovanje terapevtov	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

	posebne primere in ovire in težave			
--	------------------------------------	--	--	--

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
E1	Terapije ustvarjam skupaj z otrokom	Soustvarjanje procesa terapij skupaj z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E2	Poslušam njegove želje in tem prilagodim aktivnosti, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami	Aktivnosti so prilagojene željam uporabnika, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E3	Pred začetkom terapije vedno povprašam po tem kako se počuti in ali se mu je kaj dobrega zgodilo od najinega prejšnjega srečanja	Spraševanje uporabnika po počutju in po tem kaj se mu je od zadnjega srečanja vse zgodilo	Pred začetkom srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E4	Odprem prostor za nadaljnji pogovor	Odpiranje prostora za nadaljevanje	Pred začetkom srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E5	Skupaj odpraviva po konja	Skupaj z uporabnikom se opravimo po konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E6	Konja skupaj skrtačiva	Čiščenje konja	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E7	Ga pripraviva za osrednji del terapije	Priprava konja na osrednji del terapije	Začetek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E8	Največkrat poteka v maneži	Poteka v maneži	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E9	Skupaj z vodnikom konja odpravimo na sprehod v naravi	Skupaj z vodnikom konja se odpravimo na sprehod po naravi	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E10	Skupaj z otrokom izvajam vaje ob in na konju	Uporabnik izvaja vaje ob in na konju	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E11	Delo na tleh	Delo na tleh	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E12	Jahanje	Jahanje	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E13	Uporabljamo tudi različne pripomočke	Uporaba didaktičnih pripomočkov	Osrednje delo	Izvajanje terapij s pomočjo konja

E14	Vedno čim več pogovarjam, da spodbujam komunikacijo in gradim na odnosu	Spodbujanje komunikacije in grajenje odnosa z uporabnikom	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E15	Jih pa v nič ne silim	Uporabnikov ne silimo	Način dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E16	Pospraviva stvari	Skupaj z uporabnikom pospravimo stvari	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E17	Še enkrat očistiva konja	Ponovno čiščenje konja	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E18	Ga odpeljeva nazaj na pašnik	Skupaj z uporabnikom konja odpeljemo nazaj na pašnik	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E19	Po navadi vprašam kaj jim je bilo tokrat všeč in česa bi želeli še več, tako da vem kako naprej	Uporabnika povprašamo o tem kaj mu je bilo všeč in česa si želi še več	Zaključek srečanja	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E20	Metodo opazovanja konja	Opazovanje konja	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E21	Metodo skrbi za konja	Skrb za konja	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E22	Metodo jahanja	Jahanje	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E23	metodo dela na tleh	Delo na tleh	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E24	Metodo grajenja dobrega odnosa	Vzpostavljanje odnosa	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E25	Metode dela prilagojene otroku	Prilagojene so posamezniku s katerim delamo	Metode dela, perspektive in spretnosti	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E26	Za marsikatero diagnozo pa ob tem delu, vsaj tisti, ki nismo iz kakšne zdravstvene veje, prvič slišimo	Pomanjkanje informacij in znanja o diagnozah otrok	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu
E27	Neznanje štejem kot izziv, saj se moramo o vsakem bolezenskem stanju in o vsakih težavah pred pričetkom terapij dovolj dobro poučiti, da lahko terapije resnično	Samoiniciativno izobraževanje o različnih diagnozah za uspešno izvedene terapije	Izzivi pri delu nasploh	Izzivi pri delu

	izvajamo v dobrobit in ne v škodo otroka			
E28	Najti konja, ki je primeren za tako delo	Primernost konja	Izzivi povezani z delom s konje	Izzivi pri delu
E29	Vsak konj ni primeren za terapijskega konja	Vsak konj ni primeren za tako delo	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
E30	Kako s konjem zgraditi dober odnos, ki je nujno potreben za uspešno izvajanje terapije	vzpostavljanje odnosa s konjem	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
E31	Vzdrževanje konjevega zdravja, ki je lahko finančno kar precejšen zalogaj	Ohranjanje zdravja konja	Izzivi povezani z delom s konjem	Izzivi pri delu
E32	Z uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki s cerebralno paralizo	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E33	Z uporabniki z lažjimi motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki z lažjimi motnjami v duševnem zdravju	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E34	Z uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki z motnjami avtističnega spektra	Uporabniki terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E35	Pred začetkom terapije po pogovoru s starši otroka, ki mi predajo otrokovo dokumentacijo, sama sestavim načrt	Po pogovoru s starši in pridobljeni dokumentaciji sama zapiše načrt	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E36	Zapišem težave s katerimi se otrok sooča	Zapiše težave s katerimi se otrok sooča	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E37	Približen načrt aktivnosti, ki so prilagojene vsakemu otroku posebej	Zapiše približen načrt aktivnosti, ki so prilagojene vsakemu uporabniku posebej	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E38	Le kot okvir za delo	Kot okvir za delo	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E39	Delo, če je potrebno sproti prilagajam	Delo sproti prilagaja	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E40	Vsake toliko časa zapišem tudi evalvacije, ki jih prav tako zapisujem zgolj za svojo evidenco	Vsake toliko časa, za svojo evidenco, zapiše evalvacije	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E41	Da lažje spremlja napredke otrok	Za lažje sledenje napredku otroka	Načrt dela	Izvajanje terapij s pomočjo konja
E42	Področju motorike	Področje motorike	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih

E43	Področju pozornosti in koncentracije	Področje pozornosti in koncentracije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
E44	Področju komunikacije	Področje komunikacije	Področje sprememb	Spremembe pri uporabnikih
E45	Vidno izboljšanje drže na konju	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E46	Veliko več ravnotežja	Boljše ravnotežje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E47	In so bolj gibljivi	Boljša gibljivost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E48	Postanejo veliko bolj umirjeni	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E49	Poveča se tudi njihova koncentracija	Izboljšana koncentracija	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E50	Začne tudi več govoriti	Razvoj komunikacijskih veščin	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E51	V primeru, da ne govorijo, začnejo sporazumevati z nebesedno komunikacijo	Razvoj komunikacijskih veščin	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E52	Se otrokom izboljša tudi splošno razpoloženje	Izboljšanje razpoloženja	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E53	Postanejo veliko bolj odprti za nadaljnje sodelovanje	Odprtost za sodelovanje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
E54	Gre za odlično vrsto pomoči, za katero je bilo že večkrat dokazano, da ima pomembne pozitivne učinke na človeka	Zelo pozitivni učinki	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E55	V prihodnje postajale še bolj priljubljene, saj nas konji, kljub stresnemu svetu, v katerem živimo, res uspejo pomiriti in nam omogočiti da zadihamo	V prihodnje bodo terapije s pomočjo konja še bolj priljubljene, saj konji pomirjajo	Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E56	Konji nam naše delo velikokrat olajšajo	Konj je sodelavec, ki olajša delo	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E57	Preko njih lažje povežemo z otroki	Konj pomaga pri grajenju odnosa z uporabnikom	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E58	Izjemno odzivajo na našo neverbalno komunikacijo	Konji se izjemno odzivajo na našo neverbalno komunikacijo	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

E59	Druženje s konji in samo jahanje pa po mojem mnenju predstavlja tako telesno, kot tudi duševno sprostitev	Druženje s konji in jahanje predstavlja sprostitev	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E60	Nekaj posebnega tudi zaradi njihove sposobnosti zrcaljenja naših čustev in vedenja, s čimer nas učijo kako biti pristni v odnosih	Konj nas uči pristnosti	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E61	Služi tudi kot pomemben motivator za nadaljnje sodelovanje	Konj kot motivator	Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E62	Izvajanje terapij pomembno delo, ki prinaša ogromno odgovornosti	Pomembno delo, ki prinaša ogromno odgovornosti	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E63	Odgovornost moramo imeti do samega uporabnika, da načrtujemo terapijo, ki mu bo v korist	Odgovornost do uporabnika, da načrtujemo terapijo, ki mu bo v korist	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E64	Odgovornost do konja, da le tega ne preobremenimo in mu zagotavljamo primerno skrb	Odgovornost do konja, da zanj primerno skrbimo	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E65	Odgovorni tudi do samega procesa, kjer se je potrebno zavedati, da smo vsi enakopravni in da se vsi trudimo za iste cilje	Odgovornost do procesa terapije	Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
E66	Zaradi velikih finančnih stroškov, mnogim, ki bi je bili potrebni, še vedno nedostopna	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E67	Med samimi terapevti in tudi med terapevti in ostalimi strokovnjaki ni medsebojnega povezovanja	Terapevti pri delu ne sodelujejo s strokovnjaki ostalih področij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E68	Da se bodo tudi na našem področju uvedle kakšne supervizije	supervizije	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E69	intervizije	intervizije	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja
E70	Sistem obravnave razvil tako daleč, da bi v okviru pomoči otroku,	Medsebojno sodelovanje otroka in vseh	Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja	Terapije s pomočjo konja

	skupaj z otrokom medsebojno sodelovali vsi strokovnjaki, ki bi nato skupaj sestavili celosten program pomoči	strokovnjakov, vključno s terapevti, ki sodelujejo z otrokom za sestavo celostnega programa pomoči		
--	--	--	--	--

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
F1	Janu trenutno teče drugo leto odkar smo pričeli z obiskovanjem terapij s pomočjo konja.	Dve leti	Čas obiskovanja terapij	Terapije s pomočjo konja
F2	Za terapije smo se odločili po nasvetu družinskih prijateljev...	Nasvet družinskih prijateljev	Napotitev/priporočila	Odločitev za vključitev v programe TPK
F3	... in Janove osebne zdravnice	Nasvet osebne zdravnice	Napotitev/priporočila	Odločitev za vključitev v programe TPK
F4	Jan se namreč sooča z vedenjskimi..	Vedenjske težave	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F5	.. in učnimi težavami	Učne težave	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F6	... je težko obvladljiv...	Težko obvladljiv	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F7	popadljiv	Popadljivost	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F8	včasih tudi agresiven	Agresivnost	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F9	...in se težko koncentrira	Pomanjkanje koncentracije	Osebne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
F10	Spremembe so najprej začeli opazati bližnji družinski člani, kasneje, približno po pol leta terapij, pa so spremembe pričeli opazovati tudi ostali.	Najprej bližnji družinski člani, po pol leta pa tudi ostali.	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
F11	Jan se je precej umiril..	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
F12	...bolje uravnava svoje izbruhe jeze...	Lažje uravnavanje močnih čustev	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
F13	Tudi na šolskem..	Šolsko področje	Področje opaženih sprememb	Spremembe pri uporabnikih

F14	..in socialnem področju so opazne spremembe.	Socialno področje	Področje opaženih sprememb	Spremembe pri uporabnikih
F15	Pri šolskih zadevah se zdaj bolje skoncentrira...	Boljša koncentracija	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
F16	in tudi v družbi vrstnikov se je umiril	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
F17	Menim, da gre za super zadevo.	Super zadeva	Mnenje staršev/pomembnih drugih o terapijah s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F18	Otroci se s pomočjo konja naučijo samokontrole, saj konja s svojim vedenjem hitro prestrašijo.	Učenje samokontrole	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F19	Zdi se mi, da se konj ves čas odziva na njihovo vedenje, zato so tudi sami otroci vedno bolj pazljivi.	Učenje pazljivosti	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F20	Konj je imel pri Janu izjemno pomiritveno vlogo	Pomiritvena vloga konja	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F21	Preko osvajanja novih vaj in elementov v jahanju dobijo več samozavesti	Pridobivanje samozavesti	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F22	In motivacije za naprej	Pridobivanje motivacije za naprej	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F23	...a sem z načinom dela in učinkom tukaj zelo zadovoljna	Zelo zadovoljni	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F24	Terapija vedno poteka ena na ena	Potek terapije je ena na ena	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F25	In vidi se, da se terapevtka Janu vedno povsem posveti	Terapevtka se posveti uporabniku	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F26	Terapevtka in Jan se pred vsako terapijo dogovorita kaj bosta počela	Skupen dogovor med terapevtko in uporabnikom o tem kaj bosta počela	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
F27	... imam občutek, ad se veliko da tudi na želje tistega, ki terapije obiskuje	Poslušanje in upoštevanje želja uporabnika	Mnenje o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

F28	Pomanjkljivost je zagotovo ta, da so terapije samoplačniške.	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij	Terapije s pomočjo konja
F29	Še ena pomanjkljivost pa je zagotovo tudi informiranost ljudi, saj veliko ljudi za terapije s konji sploh ne ve. O njih se zagotovo premalo govori.	Premajhna informiranost ljudi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij	Terapije s pomočjo konja
F30	Najboljša izboljšava bi bilo kritje stroškov terapij, saj bi se terapij tako lahko udeležilo več ljudi, ki so terapije potrebni.	Kritje stroškov terapij	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
G1	Terapij se udeležuje od četrtega leta, tako da tri leta.	Tri leta	Čas obiskovanja terapij	Terapije s pomočjo konja
G2	Jakob je otrok s posebnimi potrebami, saj zaostaja v svojem razvoju.	Zaostanek v razvoju	Osebnostne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
G3	Za terapije smo se odločili, ker smo mu hoteli pomagati pri napredovanju.	Želeli pomagati	Drugi razlogi	Odločitev za vključitev v programe TPK
G4	Sama imam v tem konjeniškem centru svojo kobilico, zato sem bila s terapijami s konji že seznanjena in smo se za njih odločili samoiniciativno.	Predhodna seznanjenost, samoiniciativno	Napotitev/priporočila	Odločitev za vključitev v programe TPK
G5	Spremembe so se pričele intenzivneje kazati po parih mesecih	Po parih mesecih	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
G6	Najbolj se je izboljšala njegova drža. Na začetku je namreč sedel čisto sključeno, danes sedi že skoraj ravno kot sveča	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
G7	Izboljšala se mu je tudi samozavest	Večja samozavest	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
G8	... veliko več je začel govoriti, kar je po moje posledica tudi tega, da s terapevtsko cele terapije preklepetata.	Razvoj komunikacijskih veščin	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih

G9	Po obiskovanju terapij je postal tudi bolj skrben...	Bolj skrben	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
G10	... in socialen.	Bolj socialen	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
G11	Mislim, da je prisotnost konja zelo praktična zadeva.	Zelo praktična	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G12	Sama iz izkušenj vem, da je konj izredno sočutna žival, ki ima pomirjevalni učinek.	Pomiritevna vloga konja	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G13	Ob konju se otroci naučijo biti potrpežljivi...	Učenje potrpežljivosti	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G14	... in nežni, saj konj hitro pokaže neodobravanje do kakšnega bolj agresivnega ravnanja.	Učenje nežnosti	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G15	Kar se tiče pa samega izvajanja terapij, pa prav tako nimam nobenih pripomb.	Nobenih pripomb	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G16	Tako meni, kot tudi Jakobu, je vseč, da je delo dinamično. Ne gre vedno za enako delo in enake vaje. Včasih s konjem delata na tleh, včasih jahata v maneži, tu in tam pa se odpravita tudi na sprehod v naravo.	Vseč jim je, da gre za dinamično delo	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
G17	Glavna pomanjkljivost je financiranje. Terapije so namreč samoplačniške, kar je veliki finančni zalogaj.	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
G18	Dobro bi bilo, če bi se vzpostavil nek sistem, ki bi bil namenjen skupini ljudi, ki se sooča z različnimi težavami. V ta sistem bi bile vključene različne storitve in terapije, med drugim tudi terapije s pomočjo konja.	Vzpostavitev sistema s celostno obravnavo za ljudi, ki se soočajo z različnimi težavami	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja
G19	Tak sistem bi bil seveda tudi financiran s strani države.	Kritje stroškov s strani države	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
H1	Pol leta	Pol leta	Čas obiskovanja terapij	Terapije s pomočjo konja
H2	Ker je Pia avtistka..	Avtizem	Osebnostne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
H3	... so nam družinski prijatelji predlagali, da probamo s terapijami.	Nasvet družinskih prijateljev	Napotitev/priporočila	Odločitev za vključitev v programe TPK
H4	Ene spremembe so se pričele kazati takoj..	Takoj	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H5	Druge pa so se postopoma pričele kazati komaj zdaj.	Po pol leta	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H6	Pia je hitro po začetku začela kazat veselje vsakič, ko je prispela na posestvo.	Izboljšanje razpoloženja	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H7	Kljub temu, da malo in redko govori, je tu, glede ne ostale situacije, res hitro pričela sodelovat.	Sodelovanje	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H8	Danes se recimo lažje umiri,...	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H9	..bolj je sproščena	Sproščenost	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H10	..in vesela	Izboljšanje razpoloženja	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H11	..in lahko rečem, da se pozna, da se več pogovarja.	Razvoj komunikacijskih spretnosti	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
H12	Menim, da je fajn, da so v terapije vključeni konji, ker se eni otroci, otroci kot je Pia, lažje povežejo z živalmi kot ljudmi.	Nekateri otroci se lažje povežejo z živalmi kot z ljudmi	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H13	Preko živali, oziroma konja, pa se kasneje lažje poveže s terapevtko.	Odnos s terapevtko se gradi preko konja	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H14	Ne vem zakaj, ampak konj otroke kot je Pia tudi izredno pomiri	Pomiritvena vloga konja	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H15	Same terapije so mi tudi zelo všeč	Zelo všeč	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

H16	Mislim, da so prilagojene vsakemu posamezniku	Meni, da so prilagojene vsakemu posamezniku	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H17	Pie nikoli ne silijo v stvari	Terapevti uporabnike ne silijo v stvari	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H18	Velikokrat jo vprašajo kaj sama želi	Poslušanje in upoštevanje želja uporabnika	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H19	.. ves čas terapije pa jo spodbujajo, da opravi dane naloge.	Spodbujanje uporabnika skozi proces dela	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
H20	Pomanjkljivost je cena. Ker mora otrok terapije obiskovati vsaj nekaj časa, se stroški kar naberejo.	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
H21	Sofinanciranje, oziroma neka pomoč pri plačevanju terapij	Pomoč pri kritju stroškov	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
I1	Mislim, da teče že peto leto.	Pet let	Čas obiskovanja terapij	Terapije s pomočjo konja
I2	Hčerka je tukaj že prej obiskovala tečaj jahanja..	Predhodna seznanjenost, samoiniciativnost	Napotitev/priporočitev	Odločitev za vključitev v programe TPK
I3	Miha, ki je sicer slep..	Slepota	Osebnostne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
I4	.. a si je od nekdaj želel jahati	Želja po jahanju	Drugi razlogi	Odločitev za vključitev v programe TPK
I5	Danes je zelo zgovoren	Razvoj komunikacijskih spretnosti	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I6	In veliko bolj samozavesten fant	Večja samozavest	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I7	To je mogoče najbolj vidna sprememba, ki se odraža na socialnem področju.	Socialno področje	Področje opaženih sprememb	Spremembe pri uporabnikih
I8	Sama opažam tudi to, da je Miha veliko bolj motiviran za delo..	Izboljšanje motivacije	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I9	.. lažje ostane skoncentriran	Boljša koncentracija	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih

I10	Prav tako pa se je izboljšala tudi njegova drža	Boljša drža	Opažene spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I11	Prve spremembe so se pričele kazati že po nekaj mesecih	Prve spremembe po nekaj mesecih	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I12	In so se do danes vse bolj stopnjevale	Skozi čas so se vse bolj stopnjevale	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe pri uporabnikih
I13	Mislim, da je to, da so v procese vključeni konji, ena izmed boljših stvari, ki so si jih lahko izmislili.	Ena izmed boljših stvari	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I14	Konji so kot prijatelji	Prijatelji	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I15	Otroke kot je Miha spodbujajo pri delu	Spodbujajo pri delu	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I16	In jih učijo novih stvari	Učenje novih stvari	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I17	Otroci se preko skrbi za konja lahko naučijo tudi lepega ravnanja	Učenje lepega ravnanja	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I18	In sočutnosti	Učenje sočutnosti	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I19	Nimam pripomb. Kvečjemu so me same pohvale.	Brez pripomb	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I20	Mihu se vsakič vsi 100% posvetijo	Terapevtka se posveti uporabniku	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I21	Mu pomagajo	Pomoč uporabnikom	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I22	Ga spodbujajo	Spodbujanje uporabnika skozi proces dela	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I23	In kar je meni najpomembneje – ga poslušajo.	Terapevti poslušajo uporabnike	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja

I24	Čeprav se je pri kakšnih drugačnih aktivnostih večkrat zgodilo, da jih je Miha odklanjal, se kaj takega pri terapijah s konji v vseh petih letih ni zgodilo niti enkrat.	Uporabniki ne odklanjajo terapij	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I25	So terapije res dobro izvedene	Dobro izvedene	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I26	So res prilagojene vsakemu posamezniku	Meni, da so prilagojene vsakemu posamezniku	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I27	In njegovim potrebam in željam	Poslušanje in upoštevanje želja uporabnika	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje o terapijah s pomočjo konja
I28	Slabost je sigurno ta, da smo velikokrat odvisni od vremena.	Odvisnost od vremena	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
I29	Na žalost tukaj še ni postavljene jahalnice	Ni pokrite jahalnice	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
I30	in terapije vedno potekajo zunaj	Terapije vedno potekajo zunaj	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
I31	Terapije kdaj pa kdaj odpovejo zaradi slabega vremena	Odpoved terapij zaradi slabega vremena	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
I32	Mislim, da je tudi premalo ljudi seznanjenih z možnostjo udeležbe v procesih terapij s pomočjo konja, posledica česar je ogromno posameznikov, ki bi jim terapije koristile, vendar za le te sploh ne vedo.	Premajhna informiranost ljudi	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
I33	Moj predlog bi bil ta, da se sistem programov terapij s konji še naprej razvija in širi, da bo ta način dela dobil prepoznavnost kot si jo zasluži.	Razvijanje in širjenje programov TPK	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja

Zap. št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija	Tema
J1	Tri leta	Tri leta	Čas obiskovanja terapij	Terapije s pomočjo konja

J2	Za Lano smo iskali aktivnost, ki bi ji bila pri srcu, hkrati pa bi ji tudi pomagala	Želeli pomagati	Drugi razlogi	Odločitev za vključitev v programe TPK
J3	Pri ADHDju	ADHD	Osebnostne okoliščine otroka	Odločitev za vključitev v programe TPK
J4	Po priporočilu družinskih prijateljev, ki svojega sina prav tako vozijo na terapije,..., smo se tudi mi odločili za njih	Nasvet družinskih prijateljev	Napotitev/priporočilo	Odločitev za vključitev v programe TPK
J5	Mislim, da so bile prve spremembe vidne že po kakih štirih mesecih	Po štirih mesecih	Čas, ko so se pričele kazati prve spremembe	Spremembe
J6	Predvsem na čustvenem področju	Čustveno področje	Področje opaženih sprememb	Spremembe
J7	In na področju pozornosti	Področje pozornosti	Področje opaženih sprememb	Spremembe
J8	Lana se v bližini konja povsem umiri.	Umirjenost	Opažene spremembe	Spremembe
J9	Je do njega zelo previdna.	Previdnost	Opažene spremembe	Spremembe
J10	Skozi različne vaje, ki jih dela na terapijah, se je naučila tudi vzdrževanja pozornosti, kar se prenaša tudi v vsakdanje življenje in na opravljanje različnih nalog doma.	Izboljšanje pozornosti	Opažene spremembe	Spremembe
J11	Sam sem mnenja, da so terapije s konji resnično učinkovite.	Učinkovite	Mnenje o terapijah s pomočjo konja	Mnenje
J12	Mislim, da so konji super	Super	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje
J13	Zanesljivi učitelji	Konji so zanesljivi učitelji	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje
J14	So izjemno potrpežljivi	Konji so izjemno potrpežljivi	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje
J15	Se lahko od njih res marsikaj naučimo	Od konjev se lahko marsikaj naučimo	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje
J16	Všeč mi je, da ne gre za tipično delo v pisarni.	Všeč jim je, da ne gre za delo v pisarni	Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem	Mnenje

			drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	
J17	Se mi zdi, da so otroci tako veliko bolj sproščeni	Sproščenost uporabnikov	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J18	Bolj se odprejo	Uporabniki so bolj pripravljeni za pogovor	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J19	Bolj sodelujejo	Uporabniki boljše sodelujejo	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J20	Tudi terapevtke se zdijo predane svojemu delu	Terapevtke so predane svojemu delu	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J21	Saj se Lani res vedno povsem posvetijo	Terapevtka se posveti uporabniku	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J22	In se skupaj z njo dogovarjajo o svojem delu	Skupen dogovor med terapevtko in uporabnikom o tem kaj bosta počela	Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja	Mnenje
J23	Najverjetneje to, da so samoplačniške.	Stroški obiskovanja terapij	Slabosti oziroma pomanjkljivosti TPK	Terapije s pomočjo konja
J24	Mogoče vzpostavitev kakšnega sofinanciranja	Pomoč pri kritju stroškov	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja
J25	Vsekakor pa tudi nadaljnje izobraževanje terapevtk in terapevtov	Nadaljnja izobraževanja	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja
J26	Da se bo sistem še dalje vse bolj razvijal	Razvijanje in širjenje programov terapij s pomočjo konja	Predlogi za izboljšanje programov TPK	Terapije s pomočjo konja

10.4 Priloga 4: Osnovno kodiranje

1. TERAPIJE S POMOČJO KONJA

1.1 Uporabniki terapij s pomočjo konja

- uporabniki z Downovim sindromom (A52, C39)
- uporabniki z motnjami avtističnega spektra (A53, C40, D24, E34)
- uporabniki z motnjo hiperaktivnosti (A54)

- uporabniki z ADHD (A55, D26)
- uporabniki s cerebralno paralizo (A56, B26, C41, D27, E32)
- uporabniki z vedenjskimi težavami (B27)
- uporabniki s čustveno vedenjskimi motnjami (A57)
- uporabniki z motnjami v duševnem zdravju (B25, C42, D25, E33)

1.2 Čas obiskovanja terapij s pomočjo konja

- dve leti (F1)
- tri leta (G1, J1)
- pol leta (H1)
- pet let (I1)

1.3 Slabosti oziroma pomanjkljivosti terapij s pomočjo konja

- stroški obiskovanja terapij (B51, D47, E66, F28, G17, H20, J23)
- pri nadaljnjem učenju in razvijanju so prepuščeni sami sebi (A82, C65, D50)
- ni usposabljanj (A78)
- ni dodatnih izobraževanj (A79, D49)
- ni združevanj terapevtov (A80)
- ni posvetovanj med terapevti (A81)
- z izjemo enega posveta na leto, se terapevti medsebojno ne povezujejo (D48)
- v primerjavi s svetom se sistem pri nas razvija počasi (C64)
- terapevti pri delu ne sodelujejo s strokovnjaki ostalih področij (C66, E67)
- terapevti nimajo na voljo supervizij ali intervizij (C67)
- terapevti se ne morejo nikamor obrniti po pomoč (C68)
- premajhna informiranost ljudi (F29, I32)
- odvisnost od vremena (I28)
- ni pokrite jahalnice (I29)
- terapije vedno potekajo zunaj (I30)
- odpoved terapij zaradi vremena (I31)

1.4 Predlogi za izboljšanje programov terapij s pomočjo konja

- čim več delavnic za nove načine dela (A83)
- nadaljnja izobraževanja (A84, C70, D51, J25)
- več srečanj terapevtov, sploh tistih, ki delujejo v okviru lastnih društev/zavodov (B52)
- supervizije (B53, E68)
- intervizije (B54, E69)
- medsebojno povezovanje terapevtov (A85, C69, D52)

- medsebojno povezovanje s strokovnjaki z različnih področij, ki prav tako sodelujejo z uporabnikom (A86, C71)
- medsebojno sodelovanje otroka in vseh strokovnjakov, vključno s terapevti, ki sodelujejo z otrokom za sestavo celostnega programa pomoči (E670)
- kritje stroškov terapij (F30)
- vzpostavitev sistema s celostno obravnavo ljudi, ki se soočajo z različnimi težavami (G18)
- kritje stroškov s strani države (G19)
- pomoč pri kritju stroškov terapij (H21, J24)
- razvijanje in širjenje programov terapij s pomočjo konja (I33, J26)

2. ODLOČITEV ZA VKLJUČITEV V PROGRAME TERAPIJ S POMOČJO KONJA

2.1 Osebne okoliščine otroka

- vedenjske težave (F4)
- učne težave (F5)
- težko obvladljiv (F6)
- popadljivost (F7)
- agresivnost (F8)
- pomanjkanje koncentracije (F9)
- zaostanek v razvoju (G2)
- avtizem (H2)
- slepota (I3)
- ADHD (J3)

2.2 Napotitev/priporočila

- nasvet družinskih prijateljev (F2, H3, J4)
- nasvet osebne zdravnice (F3)
- predhodna seznanjenost, samoiniciativnost (I2, G4)

2.3 Drugi razlogi

- želeli pomagati (G3, J2)
- želja po jahanju (I4)

3. IZVAJANJE TERAPIJ S POMOČJO KONJA

3.1 Načrt dela

- najprej individualni pogovor s starši (A28)

- pridobitev relevantne dokumentacije (A29)
- načrtovanje programa dela (A30)
- znotraj programa določimo cilje, ki so merljivi (A31)
- glede na cilje določimo metode dela (A32)
- po terapijah evalvacijo (A33)
- sodelovanje staršev (A34)
- sodelovanje otroka (A35)
- sodelovanje vseh strokovnjakov z ostalih področij, ki imajo stik z otrokom (A36)
- pri nas se ne izvaja tako kot bi se naj (A37)
- po pogovoru s starši in pridobljeni dokumentaciji sama zapiše načrt (A38, E35))
- sestavi ga pred začetkom terapije (B28, C45)
- načrt dela sestavi sama (B29)
- načrt dela predstavi pomočnici (B30)
- načrt dela predebatira s pomočnico (B31)
- vsak načrt zapiše (B32)
- sestavi sama s pomočjo staršev uporabnika (C44)
- ni vedno trdno določen (A42)
- delo sproti prilagaja (A43, C46, E39)
- kot okvir za delo (E38)
- zapiše težave s katerimi se otrok sooča (E36)
- zapiše približen načrt aktivnosti, ki so prilagojene vsakemu uporabniku posebej (E37)
- se ne poslužuje načrtovanja (D28)
- ravna se glede na trenutno razpoloženje in potrebe otroka (D29)
- tekom procesa zapisuje evalvacije (A39)
- zapisuje izključno za sebe (A40)
- vsake toliko časa, za svojo evidenco, zapiše evalvacije (E40)
- za lažje sledenje napredku otroka (A41, E41)
- ne zapisuje evalvacij, saj si majhne spremembe uspe zapomniti (D30)

3.2 Način dela

- vedno prilagojen diagnozi (A1)
- prilagojen pogovoru s starši (A2)
- prilagojen željam in ciljem staršev (A3)
- prilagojen uporabnikovim zmožnostim in potrebam (C13)
- prilagojen uporabnikovim željam (C14)
- odvisen od zmožnosti uporabnika (D7)

- aktivnosti so prilagojene željam uporabnika, skladno z njegovimi potrebami in morebitnimi omejitvami (E2)
- upoštevanje želja uporabnikov (C19)
- spraševanje po počutju uporabnikov, da se temu lahko prilagodi terapija (B14)
- uporaba različnih didaktičnih pripomočkov (B9, D10)
- vključevanje uporabnikov v sam proces (C18)
- soustvarjanje procesa terapij skupaj z uporabnikom (C20, E1)
- spodbujanje komunikacije in grajenje odnosa z uporabnikom (E14)
- ohranjanje stika z uporabnikom (A12, C17)
- spodbujanje uporabnika (A13, C21, D11)
- motiviranje uporabnika (A14)
- dajanje pohval uporabniku (D12)
- uporabnikov ne silimo (E15)
- zavedanje, da je vsak otrok poseben (A15)
- potrebno prilagoditi vsakemu posebej (A16)
- preko konja se lažje povežejo z uporabnikom (A20)

3.3 Način dela ob prvem srečanju

- ob prvem srečanju se terapevt predstavi (C3)
- uporabniku se ob prvem srečanju da čas (C4)
- skupaj z uporabnikom se odpravimo do konja (C5)
- prvič je povsem dovolj opazovanje konja in pogovor o uporabnikovih željah (kadar otrokove zmožnosti to dopuščajo (C6)

3.4 Metode dela, perspektive in spretnosti

- vključevanje uporabnikov v sam proces (A21)
- prilagojene so posamezniku s katerim delamo (C32, D15, E25)
- ne moremo uporabljati enakih metod dela za vse (A27)
- zapis načrta terapije (A24)
- zastavitev ciljev v okviru načrta terapije (A25)
- uporaba različnih metod glede na cilje, ki si jih zastavimo (A26)
- vzpostavljanje odnosa (C28, D16, E24)
- upoštevanje želja uporabnika (A22)
- poslušanje uporabnika (A23)
- nazornost (D17)
- metoda druženja pri skupinskih terapijah (B19)
- opazovanje konja (B13, C26, E20)

- skrb za konja in vzpostavljanje odnosa z njim (B15)
- učenje pravilnega pristopa do konja (B16)
- učenje razumevanja komunikacije konja (B17)
- jahanje (B18, C29, E22)
- skrb za konja (C27, E21)
- delo na tleh (C30, E23)
- jahanje v naravi (C31)

3.5 Pred začetkom srečanja

- zapis načrta terapije (C1)
- posvetovanje s starši (C2)
- konja pripeljemo v hlev (D1)
- konja v večji meri sčistimo, en delček pustimo za uporabnika (D2)
- spraševanje uporabnika po počutju in po tem kaj se mu je od zadnjega srečanja vse zgodilo (E3)
- odpiranje prostora za nadaljevanje (E4)

3.6 Začetek srečanja

- skupaj z uporabnikom se odpravimo po konja (C7, E5)
- čiščenje konja (A4, B1, B2, B3, C8, E6)
- dotikanje konja (A5)
- raziskovanje različnih materialov krtač (A6)
- učenje o krtačah (D3)
- prepoznavanje delov telesa konja (A7, C9, D4)
- učenje vrstnega reda pri skupinskih terapijah (A8)
- učenje primerne pristopa h konju (C10)
- priprava konja na osrednji del terapije (C12, E7)
- učenje o opremi, ki jo bomo uporabili (D5)
- namestitev opreme skupaj z uporabnikom, če le ta to zmore (B4)
- skupno vodenje konja do maneže, kjer se začne osrednji del terapije (B5, D6)

3.7 Osrednje delo

- odvisno od diagnoze otroka (A9)
- odvisno od zmožnosti in potreb uporabnika (B6)
- poteka v maneži (E8)
- jahanje (A10, B8, D8, E12)
- čisto terapevtski del (A11)

- delo na tleh (B7, D9)
- izvajanje vaj z uporabniki na konju (C15)
- uporabnik izvaja vaje ob in na konju (E10)
- sprehod s konjem (C16)
- uporaba didaktičnih pripomočkov (E13)

3.8 Zaključek srečanja

- konja odpeljemo v hlev (A17, B11)
- od konja se poslovimo (A18)
- pospravljanje pripomočkov (B10)
- hranjenje konja (B12)
- skupaj z uporabnikom pospravimo opremo (C22, D14, E16)
- skupaj z uporabnikom konja odpeljemo nazaj na pašnik (C23, D13, E18)
- ponovno čiščenje konja (E17)
- uporabniku povemo kaj mu je šlo dobro in kaj bomo počeli naslednjič (C24)
- uporabnika povprašamo o tem kaj mu je bilo všeč in česa si želi še več (E19)
- zapisovanje evalvacije (C25)

4. IZZIVI PRI DELU

4.1 Izzivi pri delu na sploh

- pomanjkanje informacij in znanja o diagnozah otrok (A44, E26)
- samoiniciativno izobraževanje o različnih diagnozah za uspešno izvedene terapije (C34, E27)
- težka ocena potreb otrok zaradi pomanjkanja znanja (A45)
- najti primernega pomočnika oziroma vodnika konja (B20)
- nadaljnje izobraževanje (C33)
- vzpostavljanje odnosa z uporabnikom (C35)
- zagotavljanje varnosti (D18)

4.2 Izzivi povezani z delom s konjem

- vsak konj ni primeren za tako delo (A47, E29)
- primernost konja (A46, C36, D19, E28)
- nakup terapijskega konja (B24)
- cenovna dostopnost primerne konja (D20)
- vzpostavljanje odnosa s konjem (C38, D22, E30)
- ohranjanje zdravja konja (C37, E31)
- posebna skrb in nega konja (D21)

- obdržati konja radovednega (A48)
- skrbeti, da konj ne postane apatičen (A49)
- zagotavljanje zadostnega časa, ki ga konj preživi v izpustu v čredi (B23)
- konj mora prenesti vse (A50)
- konj se mora odzivati (A51)
- zelo senzibilna žival (B21)
- za uspešno terapevtsko delo je pomemben kakovosten trening konj (B22)
- navajanje konja na pripomočke, ki jih uporabljamo pri terapijah (D23)

5. SPREMEMBE PRI UPORABNIKIH

5.1 Čas, ko so se začele kazati prve spremembe

- najprej bližnji družinski člani, po pol leta pa tudi ostali (F10)
- po parih mesecih (G5)
- po pol leta (H5)
- prve spremembe po nekaj mesecih (I11)
- skozi čas so se vse bolj stopnjevale (I12)
- po štirih mesecih (J5)

5.2 Opažene spremembe

- boljša drža (B33, C47, D32, E45, G6, I10)
- boljše ravnotežje (A58, B34, C49, D33, E46)
- umirjenost (D36, E48, F11, F16, H8, J8)
- razvoj komunikacijskih spretnosti (C51, G8, H11, I5)
- boljša koncentracija (B35, F15, I9)
- izboljšanje razpoloženja (B37, H6, H10)
- večja samozavest (C50, G7, I6)
- boljša gibljivost (D34, E47)
- izboljšanje mišičnega tonusa (A60, C48)
- boljša koordinacija (A59)
- izboljšana odzivnost na okolje (A61)
- izboljšanje motivacije (B38, I8)
- izboljšanje pozornosti (J10)
- lažje uravnavanje močnih čustev (F12)
- bolj skrben (G9)
- bolj socialen (G10)
- sodelovanje (H7)

- sproščenost (H9)
- previdnost (J9)

5.3 Področje sprememb

- področje pozornosti (A62, C52, D35, E43, J7)
- področje koncentracije (A63, C52, D35, E43)
- področje umiritve (A64)
- čustveno področje (A65, J6)
- področje odgovornosti (A66)
- področje komunikacije (B46, E44)
- področje motorike (D31, E42)
- šolsko področje (F13)
- socialno področje (F14, I7)

6. MNENJE O TERAPIJAH S POMOČJO KONJA

6.1 Mnenje izvajalcev o terapijah s pomočjo konja

- zagovornica načina dela z živalmi (A67)
- zelo zagovarja terapije s pomočjo konja (C53)
- so koristne (A68, D37)
- zelo pozitivni učinki (B41, E54)
- pomembno pripomorejo k izboljšanju našega delovanja na vseh področjih (kognitivnem, motoričnem, čustvenem in psihosocialnem (B39)
- primerna za otroke in odrasle z različnimi posebnimi potrebami (B40)
- terapije pomembno pripomorejo k boljšemu življenju oseb s posebnimi potrebami (C54)
- edinstveno delo in uporabnikova izkušnja (C55)
- super bi bilo, če bi se ljudje terapij s pomočjo konja posluževali pogosteje (B42)
- prednost terapij je izvajanje v sproščenih okoljih, namesto v pisarnah (D38)
- v prihodnje bodo terapije s pomočjo konja še bolj priljubljene, saj konji pomirjajo (E55)

6.2 Mnenje izvajalcev o tem, da gre za sodelovanje s konjem

- konj pomaga pri grajenju odnosa z uporabnikom (A70, D41, E57)
- konj je ena izmed boljših izbir med živalmi, ki jih lahko uporabimo za terapije (C56)
- konj je sodelavec, ki nam olajša delo (C60, E56)
- konj je naš partner v procesu (D39)
- konj kot medij (A71, D40)

- konj kot mediator (A72)
- konj kot motivator (E61)
- konj je odlična terapevtska žival (B43)
- konj nas uči pristnosti (C57, E60)
- konj nas ne obsoja (C58)
- pomiritvena vloga konja (A69)
- uporabniki včasih lažje stvari zaupajo konju, čeprav smo zraven in poslušamo (D42)
- konj pomembno pripomore k samozavesti (B44)
- konj pomembno pripomore k premagovanju različnih strahov uporabnikov (B45)
- konji se izjemno odzivajo na našo neverbalno komunikacijo (E58)
- zelo dobra lastnost konjev je njihova sposobnost zrcaljenja našega razpoloženja in čustev (B46)
- jahanje pomembno pripomore k izboljšanju na motoričnem področju, kar je pri terapijah z drugimi živalmi težko doseči (B47)
- jahanje kot edinstvena izkušnja (C59)
- druženje s konji in jahanje predstavlja sprostitvev (E59)

6.3 Mnenje izvajalcev o izvajanju terapij s pomočjo konja

- pomembno je kakšna oseba izvaja terapije (A73)
- oseba, ki terapije izvaja, mora imeti čut za človeka (A75)
- pri terapijah je pomemben stik z uporabnikom (A74)
- pogreša stik med uporabnikom in hipoterapevtom, a le ti imajo res medicinsko znanje (A76)
- ostali terapevti, ki nimajo medicinskega znanja, kdaj nepravilno izvajajo ta hipoterapevtski del (A77)
- zelo lepo, a hkrati naporno delo (B48)
- lahko je kar naporno delo (Cper61)
- to delo terapevtko izpopolnjuje (B49)
- pomembno je, da se po delu znamo razbremeniti (C62)
- pomembno je, da imamo nekoga s kom se lahko pogovarjamo (C63)
- ob koncu dneva je terapevтка zadovoljna, ko vidi napredek in izboljšanje pri uporabnikih (B50)
- večina terapevtov se res trudi, da so terapije dosledno izvedene (D43)
- za delo potrebuješ primerne lastnosti (D44)
- delo ti mora biti všeč (D45)
- delo lahko postane naporno in lahko se zgodi, da posledično terapij ne izvajamo dovolj dobro (D46)
- pomembno delo, ki prinaša ogromno odgovornosti (E62)
- odgovornost do uporabnika, da načrtujemo terapijo, ki mu bo v korist (E63)

- odgovornost do konja, da zanj primerno skrbimo (E64)
- odgovornost do procesa terapije (E65)

6.4 Mnenje staršev/pomembnih drugih o terapijah s pomočjo konja

- super zadeva (F17)
- učinkovite (J11)

6.5 Mnenje staršev/pomembnih drugih o tem, da gre za sodelovanje s konjem

- super (J12)
- zelo praktično (G11)
- ena izmed boljših stvari (I13)
- konji so prijatelji (I14)
- konji so zanesljivi učitelji (J13)
- konji so izjemno potrpežljivi (J14)
- od konjev se lahko marsikaj naučimo (J15)
- konji uporabnike učijo novih stvari (I16)
- učenje samokontrole (F18)
- učenje pazljivosti (F19)
- učenje potrpežljivosti (G13)
- učenje nežnosti (G14)
- učenje lepega ravnanja (I17)
- učenje sočutnosti (I18)
- pomiritvena vloga konja (F20, G12, H14)
- konji uporabnike spodbujajo pri delu (I15)
- pridobivanje samozavesti (F21)
- pridobivanje motivacije za naprej (F22)
- nekateri uporabniki se lažje povežejo z živalmi kot z ljudmi (H12)
- odnos s terapevtko se gradi preko konja (H13)

6.6 Mnenje staršev/pomembnih drugih o izvajanju terapij s pomočjo konja

- zelo zadovoljni (F23)
- nobenih pripomb (G15)
- zelo všeč (H15)
- brez pripomb (I19)
- dobro izvedene (I25)
- všeč jim je, da ne gre za delo v pisarni (J16)
- všeč jim je, da gre za dinamično delo (G16)

- sproščenost uporabnikov (J17)
- uporabniki so bolj pripravljeni na pogovor (J18)
- uporabniki boljše sodelujejo (J19)
- uporabniki ne odklanjajo terapij (I24)
- terapevtke so predane svojemu delu (J20)
- potek terapije je ena na ena (F24)
- terapevtska se posveti uporabniku (F25, I20, J21)
- meni, da so prilagojene vsakemu posamezniku (H16, I26)
- poslušanje in upoštevanje želja uporabnika (F27, H18, I27)
- terapevti uporabnike ne silijo v stvari (H17)
- terapevti poslušajo uporabnike (I23)
- skupen dogovor med terapevtko in uporabnikom o tem kaj bosta počela (F26, J22)
- pomoč uporabnikom (I21)
- spodbujanje uporabnika skozi proces dela (H19, I22)